

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKUL ÖNCESİ KURUMLARDA ÇALIŞAN ÇOCUK
GELİŞİMCİLERİN SINIFTAKİ ÇOCUKLARDA
GÖZLEDİKLERİ CİNSEL DAVRANIŞLAR VE BUNLARA
VERDİKLERİ TEPKİLERİN İNCELENMESİ**

Özgül ÖNDER DEMİRBAŞ

**Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

ANKARA

2019

**T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**OKUL ÖNCESİ KURUMLARDA ÇALIŞAN ÇOCUK
GELİŞİMCİLERİN SINIFTAKİ ÇOCUKLARDA
GÖZLEDİKLERİ CİNSEL DAVRANIŞLAR VE BUNLARA
VERDİKLERİ TEPKİLERİN İNCELENMESİ**

Özgül ÖNDER DEMİRBAŞ

Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. İsmihan ARTAN

ANKARA

2019

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ KURUMLARDA ÇALIŞAN ÇOCUK GELİŞİMCİLERİN SINIFTAKİ
ÇOCUKLARDA GÖZLEDİKLERİ CİNSEL DAVRANIŞLAR VE BUNLARA VERDİKLERİ
TEPKİLERİN İNCELENMESİ
Öğrenci: Özgül Önder Demirbaş
Danışman: Prof. Dr. İsmihan Artan

Bu tez çalışması 20 / 08 / 2019 tarihinde jürimiz tarafından "Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı:

Prof. Dr. Tülin Güler Yıldız

(Hacettepe Üniversitesi)

Tez Danışmanı:

Prof. Dr. İsmihan Artan

(Hacettepe Üniversitesi)

Üye:

Doç. Dr. Haktan Demircioğlu

(Hacettepe Üniversitesi)

Üye:

Doç. Dr. Neslihan Güney Karaman

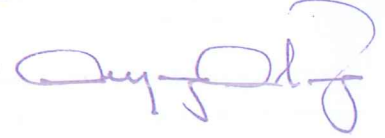
(Ankara Üniversitesi)

Üye:

Dr. Öğretim Üyesi Aynur Akıncı Aydoğan

(İstanbul Kent Üniversitesi)

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

18 Eylül 2019

Prof. Dr. Diclehan Orhan

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan “**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**” kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- o Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren .. ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- o Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

19.09.2019

Özgül ÖNDER DEMİRBAŞ

1 “*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*”

- (1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*
- (2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*
- (3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir*

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Prof. Dr. İsmihan Artan danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Özgül Önder Demirbaş

TEŞEKKÜR

Lisans öğrenimimin ilk günlerinden itibaren enerjisini, güler yüzü ve sıcaklığını, birikimini, bize kattıklarını hayranlıkla izlerken, yüksek lisans eğitimimde danışmanım olması şansına eriştiğim; her konuda, her an vaktini, bilgisini, emeğini bana cömertçe sunan, beni ileriye taşıyan, çok sevdiğim “akademik annem”, danışman hocam Prof. Dr. İsmihan Artan’a;

Yüksek lisans eğitimimdeki destekleri ve bana öğrettikleri için başta Aysun Uğurtay Üstünel olmak üzere tüm ODTÜ Yuva ve Anaokuluna;

Tezimle ilgili ihtiyaç duyduğum her an yardımcı olan Prof. Dr. Soner Yıldırım ve canım Nuşin Yıldırım’a;

Yaşadıkları deneyimleri bana emanet eden, beni kurumlarına kabul eden, zaman ayıran tüm meslektaşlarıma ve kurum yöneticilerine;

Hayatım boyunca bana koşulsuz destek olan ve mezun olmamı iple çeken canım aileme;

Mesleğim adına yaptıklarını gururla izlediğim, ihtiyaç duyduğum her an eli sırtımda olan biricik dostum Hülya Tercan’a;

Tezimin son günlerine yetişen ama her şeyi güzelleştiren eşim Murat Can Demirbaş’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

DEMİRBAŞ, Ö. Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Çocuk Gelişimcilerin Sınıftaki Çocuklarda Gözledikleri Cinsel Davranışlar ve Bunlara Verdikleri Tepkilerin İncelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019. Bu araştırmanın amacı; okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan çocuk gelişimcilerin sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlarla ilgili deneyimleri ve bu davranışlara olan tepkilerinin incelenmesidir. Yapılan araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemiyle gerçekleştirilmiş olup, çalışma grubunda sekiz çocuk gelişimci yer almıştır. Araştırma kapsamında, katılımcılarla ses kaydı alınarak görüşmeler yapılmış, daha sonra bu ses kayıtları çözümlenmiştir. Elde edilen veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak temalar halinde gruplandırılmıştır. Araştırmanın sonucunda, eğitim düzeyinin, tecrübenin ve cinsel eğitim almış olmanın cinsel davranışlarla ilgili uygun yaklaşımı sergileyebilmede etkili olduğu, katılımcıların sınıf içinde en çok mastürbasyon davranışı konusunda yardıma ihtiyaç duyduğu, katılımcıların cinsel gelişimle ilgili daha fazla eğitime ve materyale ihtiyaç duyduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsel Gelişim, Cinsel Davranış, Cinsel Eğitim, Çocuk Gelişimi.

ABSTRACT

DEMİRBAŞ, Ö. Investigation of Child Development Specialist's Who Working At Preschool Observations About Sexual Behaviours And Reactions. Hacettepe University Graduate School of Health Sciences Child Development and Education Program Master of Science Thesis, Ankara, 2019. The aim of this research is to examine the experiences of child developmentalist who working as teacher, about childrens sexual behaviors and their reactions to these behaviors. The study was carried out with the phenomenology method, which is one of the qualitative research methods, and eight child developmentalist were involved in the study group. Within the scope of the research, interviews were made with audio recordings and then these audio recordings were analyzed. The data were grouped into themes using descriptive analysis. As a result of the study, it was concluded that the level of education, experience and having sex education were effective in displaying the appropriate approach about sexual behaviors, the child developmentalists needed help most in the classroom on masturbation behavior, and they needed more education and material about sexual development.

Keywords: Sexual Development, Sexual Behaviour, Sexual Education, Child Development.

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
TABLOLAR	xiii
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
1.2. Temel Problem	3
1.3. Alt Problem	4
1.4. Varsayımlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
2. GENEL BİLGİLER	6
2.1. Cinsel Gelişimle İlgili Tanımlar	6
2.2. Erken Çocukluk Döneminde Cinsel Gelişim	7
2.2.1. Bebeklik Döneminde Cinsel Gelişim	8
2.2.2. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim	8
2.3. Cinsel Gelişim Teorileri	9
2.3.1. Psikoanalitik Teori	10
2.3.2. Öğrenme Teorileri	22
2.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı	24
2.4. Erken Çocukluk Döneminde Görülen Cinsel Davranışlar	25
2.4.1. Cinsel Sorular	28
2.4.2. Cinsel Oyunlar	31
2.4.3. Birbirinin Vücutlarını İzleme	32
2.5. Cinsel Gelişime Etki Eden Faktörler	33
2.5.1. Cinsel Gelişimde Anne – Babanın Rolü	33

2.5.2. Cinsel Gelişimde Okulun, Öğretmenin ve Çocuk Gelişimcinin Rolü	38
3. GEREÇLER VE YÖNTEM	41
3.1. Araştırmanın Modeli	41
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu	42
3.3. Veri Toplama Aracı	44
3.4. Veri Toplama İşlemi	44
3.5. Verilerin Analizi	45
4. BULGULAR	46
4.1. Katılımcıların Aldıkları Cinsel Gelişimle İlgili Eğitime İlişkin Bulgular	46
4.2. Katılımcıların Cinsel Davranış Tanımları	49
4.3. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Deneyimleri	51
4.3.1. Katılımcıların Cinsel Sorularla İlgili Deneyimleri	52
4.3.2. Katılımcıların Cinsel Oyunlarla İlgili Deneyimleri	57
4.3.3. Katılımcıların Birbirinin Cinsel Organını Gözetleme Davranışına İlişkin Deneyimleri	60
4.3.4. Katılımcıların Çocukların Öğretmenin Vücuduna Dokunması Davranışına İlişkin Deneyimleri	64
4.3.5. Katılımcıların Mastürbasyonla İlgili Deneyimleri	67
4.3.6. Katılımcıların Önceki Deneyimlerinin Sonraki Deneyimlerine Etkisi	77
4.4. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Yardıma İhtiyaç Duyma Durumları	78
4.5. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Cinsel Gelişim ve Eğitimle İlgili Gördükleri Eksiklikler	82
4.6. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Önerileri	85
4.6.1. Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığı'na önerileri	85
4.6.2. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Okul İdarelerine Önerileri	88
4.6.3. Katılımcıların Öğretmenlere Önerileri	90
4.6.4. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Velilere Yönelik Önerileri	92
5. TARTIŞMA	95
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	103
7. KAYNAKLAR	109
8. EKLER	
EK 1. Etik Komisyon Onayı	

EK 2. Demografik Bilgi Formu

EK 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK 4. Bireysel Görüşme Formu

EK 5A. Orjinallik Raporu - Dijital Makbuz

EK 5B. Orijinallik Raporu

9. ÖZGEÇMİŞ

SİMGELER VE KISALTMALAR

- f:** : Frekans /Sıklık
M.E.B: : Milli Eğitim Bakanlığı
n: : Örneklem Sayısı
X: : Aritmetik Ortalama

TABLOLAR

Tablo	Sayfa
2.1. Cinsel davranışların sınıflandırılması	27
3.1. Örneklem grubunu oluşturan çocuk gelişimcilerin demografik bilgileri	43
4.1. Katılımcıların aldıkları cinsel eğitimin kaynağı	46
4.2. Katılımcıların aldıkları cinsel eğitimin yararına ilişkin görüşleri	47
4.3. Katılımcıların cinsel davranış tanımlarının içeriği	49
4.4. Katılımcıların cinsel davranışlara verdiği örnekler	50
4.5. Katılımcıların karşılaştıkları cinsel soruların dağılımı	52
4.6. Katılımcıların cinsel sorulara ilişkin tutumlarının dağılımı	54
4.7. Katılımcıların karşılaştıkları cinsel oyunların dağılımı	57
4.8. Katılımcıların evcilik oyununun nedenine ilişkin görüşlerinin dağılımı	57
4.9. Katılımcıların hamilelik oyununun nedenine ilişkin görüşleri	59
4.10. Katılımcıların birbirinin cinsel organını gözetleme davranışına ilişkin deneyimleri	61
4.11. Katılımcıların çocukların birbirine cinsel organlarını göstermelerine ilişkin tepkilerinin dağılımı	63
4.12. Katılımcılara göre öğretmene dokunma davranışının nedenine ilişkin görüşlerinin dağılımı	64
4.13. Katılımcıların öğretmene dokunma davranışının zamanına ilişkin görüşleri	65
4.14. Katılımcıların öğretmene dokunma davranışı karşısındaki tepkileri	66
4.15. Katılımcıların mastürbasyon davranışını en çok gözlemlediği zamana ilişkin görüşleri	68
4.16. Katılımcıların mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaştıkları zamanki tepkileri	69
4.17. Katılımcıların mastürbasyonla baş etme yöntemlerinin dağılımı	70
4.18. Katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyma durumları	78
4.19. Katılımcıların en çok yardıma ihtiyaç duyduğu cinsel davranışlarla ilişkin bulgular	78
4.20. Katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili yardım aldıkları kaynakların dağılımı	79
4.21. Katılımcıların aldıkları yardımın yeterliliğine ilişkin görüşleri	81
4.22. Katılımcıların kurumlarında cinsel gelişim ve eğitimle ilgili eksiklik olup olmadığı konusundaki görüşleri	82

4.23.	Katılımcıların kurumlarında gördükleri eksikliklerle ilgili çözüm önerileri	84
4.24.	Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığı'na önerilerinin dağılımı.	85
4.25.	Katılımcıların okul idarelerine önerilerinin dağılımı	88
4.26.	Katılımcıların öğretmenlere verdiği önerilerin dağılımı	90
4.27.	Katılımcıların velilere yönelik önerilerinin dağılımı	92

1. GİRİŞ

3 – 6 yaş, çocuğun hayatında; kendini sözel olarak ifade etmeye başladığı, çevresiyle sosyal ilişkiler kurduğu, aile bireyleri dışındaki kişilerle iletişim kurmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde, çocukta sosyal – duygusal açıdan önemli gelişmeler gerçekleşir. Özellikle okul öncesi eğitim almaya başlayan çocuklar, hayatlarına giren öğretmen, sınıf arkadaşları gibi yeni bireylerin etkisi ile ailelerinden bağımsız bir ortamda farklı yaşam deneyimleri edinir.

Bu sosyalleşme süreci, beraberinde çocuğun hayatında öğretmenin ve akranlarının etkisini de getirir. Çocukların merak duygusunun yoğun olduğu bu dönemde; çocuklar cinsiyet özellikleri ve farklılıkları, dünyaya nasıl geldikleri, anne - babaya benzemek gibi konular hakkında da yoğun bir merak duyarlar. Bu konuya dair meraklarını gidermek için başvurdukları yöntemler, tıpkı herhangi bir şeyi merak ettiklerinde başvurdukları yöntemlere benzer. Konuyla ilgili merak ettiği şeylere dair sık sık sorular sorarak, izleyerek, gözlem yaparak, dokunarak öğrenmeye çalışırlar.

Bazen de oyunlarında merak duydukları bu konulara yer vererek merakları hakkında keşifler yapar, deneyimler edinirler. Yani meraklarını çeşitli davranışlar sergileyerek gidermeye çalışırlar. Meraklarını giderirken sosyalleşme sürecinin de etkisiyle, aile üyelerinin yanı sıra, öğretmenleri ve arkadaşlarıyla etkileşime girerler. Çocuk açısından bu davranış süreci son derece olağandır ve merak ettiği diğer pek çok konudan farksızdır. Ancak merak konusu cinsellik olduğunda çocuğa bakım veren anne – baba, öğretmen gibi yetişkinler için durum tedirginlik yaratabilir. Acaba çocuğa neler olmaktadır? Bu çocuk bunları nereden öğrenmektedir? Oysa gelişim bir bütündür ve cinsel gelişim de bu bütünün önemli bir parçasıdır. Cinsel davranışlar ise, çocuğun cinsel gelişiminin normal seyrettiğini anlamanın en somut ve gözlenebilir halidir. Cinsel davranışların neler olduğunu, normal ve anormal cinsel davranışları, güvenlik sınırlarını bilmek yetişkinlere bu konuda yardımcı olacaktır.

Bu araştırmada cinsel gelişim ve cinsel davranışlarla ilgili bilgilere değinilecektir.

1.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Okul öncesi dönem, çocukların cinsel gelişimleri açısından kritik bir dönemdir. Bu dönemde sağlıklı bir cinsel gelişim süreci yaşayabilmeleri için, evde anne - babaları ile olan etkileşimleri kadar okul ortamı ve öğretmenleri de etkilidir. Özellikle öğretmenlerin cinsel davranışlar hakkında bilgi sahibi olması, normal olmayan cinsel davranışlarla ilgili uygun müdahale yöntemlerini bilmesi, sınıfındaki çocukların cinsel gelişimlerini takip edebilmesi ve uygun öğrenme ortamlarını sağlaması bu süreçte olması gerekenler arasındadır.

Öğretmenin bu süreçte görevini etkili olarak yapabilmesi için okul idaresi, anne – babalar, Milli Eğitim Bakanlığı'nın da süreçte öğretmene destek olması önemlidir.

Bununla birlikte ülkemizdeki genel tabloya baktığımızda, cinsel gelişimin sıklıkla görmezden gelindiği, cinsel davranışlarla karşılaşıldığında panik yaşandığı ve cinsel davranışlarda bulunan çocukların olumsuz tepkilerle karşılaştığı görülmektedir.

Alan yazındaki çalışmalar incelendiğinde; çocuklara yönelik cinsel davranışlarla ilgili yapılmış araştırmaların azlığı göze çarpmaktadır. Cinsel davranışların önemli tanıklarından olan öğretmenlerin yaşadığı deneyimler ve karşılaştıkları durumlar ise henüz detaylı olarak ele alınmamıştır. Yapılacak olan bu çalışmada; okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin 36 - 72 aylık çocuklarda gözledikleri cinsel içerikli davranışların, bu davranışlarla ilgili deneyimlerinin ve bu davranışlar karşısındaki tepkilerinin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Çocuğun vaktinin önemli bir kısmını geçirdiği okulda yaşına özgü cinsel davranışlar sergilemesi doğaldır. Çocuğun okulda cinsiyet farklılıklarını keşfetmesi, arkadaşları ile oynadığı oyunlar, birbirlerinin vücutlarını incelemeleri, cinsiyetine özgü davranışlar benimsemesi öğretmenlerin gözlemleyebileceği davranışlardandır. Öğretmen de bu davranışlara gün boyu tanık olur. Bu davranışlardan bazıları doğal ve beklendik iken bazıları özel ilgi gerektirecek, bazıları da profesyonel yardım gerektirecek davranışlardır. Çocuğun cinsel davranışlarından ilgi gerektirecek olanların uygun şekilde yönlendirilmesi, çocuğa profesyonel yardım gerekecek

davranışlarla ilgili uygun yol haritasının çizilmesi için öğretmene büyük rol düşmektedir.

Bununla birlikte; öğretmenler, sınıfta cinsel davranışlarla karşılaştıklarında tamamen profesyonel davranamayabilirler. Söz gelimi; sınıfta öğretmenin göğsüne dokunan bir çocukla ya da mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaşmak öğretmen için kaygı verici olabilir, öğretmen böyle bir durumda vermesi gereken uygun tepkiye karar veremeyebilir. Cinsel gelişim ve eğitimle ilgili eğitim almaması da vereceği tepkileri etkileyebilir. Cinsel gelişime hakim olan öğretmen ise, hem çocuğun cinsel davranışlarının takibini yapabilir, hem de hazırlayacağı öğrenme ortamları ile çocuğun cinsel gelişimine olumlu katkılar sağlayabilir.

Öğretmenlerin sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlara yönelik deneyimleriyle ilgili yapılacak bir nitel araştırma öğretmenlerin yaşadıkları deneyimlere, tepkilerine ve gözlemlerine ayrıntılı olarak ışık tutacaktır.

Literatürde ülkemizde yapılmış cinsel gelişimle ilgili çalışmalar arasında nitel araştırma olmadığı görülmektedir. Bu açıdan; okulöncesi kurumlarda öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin sınıflarında gözlemledikleri cinsel davranışlarla ilgili deneyimlerini ve tepkilerini derinlemesine inceleyen ve betimleyen bu çalışmanın ilgili alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışma sonunda elde edilen bilgilere göre alanda çalışan meslek elemanlarına, bu alanda araştırma yapan akademisyenlere, eğitimcilere ve ailelere bu açıdan somut öneriler verilebilecektir.

1.2. Temel Problem

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin, 36-72 aylık çocuklarda gözledikleri cinsel içerikli davranışlar, bu davranışlarla ilgili deneyimleri ve tepkileri nelerdir?

1.3. Alt Problemler

a) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların cinsiyet rolleriyle ilgili soru sorma ve rolleri taklit etme hakkındaki deneyimleri nelerdir?

b) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların cinsiyet rolleriyle ilgili soru sorma ve rolleri taklit etme hakkındaki tepkileri nelerdir?

c) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların cinsel soruları hakkındaki deneyimleri nelerdir?

d) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların cinsel soruları hakkındaki tepkileri nelerdir?

e) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların oynadıkları cinsel oyunlar hakkındaki deneyimleri nelerdir?

f) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların oynadıkları cinsel oyunlar hakkındaki tepkileri nelerdir?

g) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların birbirinin vücudunu incelemesi hakkındaki deneyimleri nelerdir?

h) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların birbirinin vücudunu incelemesi hakkındaki tepkileri nelerdir?

ı) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların öğretmenin vücuduna dokunması hakkındaki deneyimleri nelerdir?

i) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların öğretmenin vücuduna dokunması hakkındaki tepkileri nelerdir?

j) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların mastürbasyon yapması hakkındaki deneyimleri nelerdir?

k) Çocuk gelişimcilerin 36 – 72 aylık çocukların mastürbasyon yapması hakkındaki tepkileri nelerdir?

1.4. Varsayımlar

Araştırma için varsayımlar aşağıdaki gibidir:

- a) Çalışmaya katılan çocuk gelişimcilerin sorulan sorulara objektif ve doğru cevaplar verdiği,
- b) Sorulan soruların çocuk gelişimcilerin deneyimlerini çalışmaya yansıtmakta yeterli olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu çalışma 2017 – 2018 eğitim öğretim yılında iki özel, bir kurum anaokulunda öğretmen olarak çalışmakta olan sekiz çocuk gelişimcinin konuyla ilgili düşünceleri ve deneyimleriyle sınırlıdır.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Cinsel Gelişimle İlgili Tanımlar

Cinsel gelişimi daha iyi anlayabilmek için konuya bazı cinsel gelişimle ilgili tanımlamalarla başlamakta yarar vardır:

Cinsiyeti TDK sözlüğü (1) bireye üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişiyi ayırt ettiren yaradılış özelliği olarak tanımlamıştır.

Cinsiyet rolü kavramı; kadın ve erkeğe özgü davranışlar, tutumlar, değerler, düşünme biçimleri, konuşma, oturma, yürüme, giyinme ile ilgilidir. Çocuklar gelişimleri süresince kendi cinsiyet kimliklerini kadın ya da erkek olarak anlayabilmeyi öğrenir, bu iki rolü nelerin oluşturduğuna ilişkin kavramları geliştirir ve bunlara uygun davranışları benimserler (2).

Cinsellik, doğum öncesinde başlayıp ömür boyu devam eden, insanların değerleri, inanışları, duyguları, kişilikleri, tutumları, davranışları, fiziksel görünüşleri ve içinde yaşadıkları topluma göre şekillenen bir kavramdır (3). Aynı zamanda, erkeklik ve dişilik ile ilgili duygusal tepkileri etkileyerek davranışları belirler(4). Cinsellik sadece fiziksel gelişimle ilgili olmayıp zihinsel gelişimle de yakından ilgilidir. Cinsellik kavramının gerçek anlamını bulması için duyguların ve aklın birlikte kullanılması gerekmektedir. İnsanın cinsellik anlayışı ancak o zaman hayvanlarda bulunan cinsel içgüdülerden farklı olarak duygu ve düşüncelerin ortaklaşa yer aldığı bir hale gelir (5). Cinsellik bireylerin yaşamlarını etkilediği gibi onların yaşam koşulları tarafından da etkilenmektedir (6).

Cinsel kimlik, kişinin biyolojik cinsiyetinden bağımsız olarak kendisini kadın ya da erkek olarak algılamasıdır. Çoğu kişide cinsel kimlikle biyolojik cinsiyet özelliklerinin uyumlu olduğu görülür. Yani kadın cinsiyet özellikleri gösteren biri, kendini kadın; erkek cinsiyet özellikleri gösteren biri, kendini erkek olarak algılar. Gerçekten de sağlıklı bir cinsel kimlik gelişiminde; cinsel kimlik, kişinin cinsiyetinden haberdar olması, cinsiyetine uygun davranışlar göstermesi ve bundan mutluluk duymasısıdır denebilir (7).

Cinsel davranış ise, bireyin cinsel deneyimleri ve cinselliğini ifade edişi ile ilgili tutum ve davranışlarıdır. Erken çocukluk dönemine özgü bir cinsel davranış tanımını ise Önder (8) şu şekilde yapmıştır; 3 – 6 yaşta çocukların cinsel gelişimle

ilgili meraklarını gidermek için sergiledikleri davranışlardır Cinsel davranışlarla kişi cinselliğini geniş bir davranış skalasında yansıtır ve ifade eder.

2.2. Erken Çocukluk Döneminde Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim sadece cinsel organların büyümesi ve hormonların gelişimi ile sınırlı değildir; anne karnında başlayıp yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Kişinin cinsel gelişiminin sağlıklı olması kişiliğini ve toplumsal ilişkilerini etkiler. Cinsel gelişimin her döneminde kişinin farklı gelişimsel özellikleri ihtiyaçları vardır.

Cinsel gelişimin bedensel, toplumsal, duygusal ve zihinsel yönleri vardır. Bedensel boyut; üreme organlarının büyüme ve gelişmesi, koltuk altı ve cinsel bölge kılınması, erkeklerde ses kalınlaşması, kızlarda göğüslerin, erkeklerde cinsel organların büyümesi gibi niteliklerin oluşması ve diğer bedensel değişikliklerle belirginleşir.

Toplumsal boyut kız ve erkek çocuklarının, kadın ve erkek olarak nasıl davranacaklarına, rollerini nasıl belirleyeceklerine ilişkin deneyimleri kapsar. Toplumun kültürel beklentileri rolleri belirler. Duygusal boyut kişinin kendi bedenini nasıl hissettiğini, cinsel kişiliğine ilişkin duygularını, kadın – erkek arasında çekicilik ve bağlılık duygularını içermektedir. Cinsel gelişimin zihinsel yönü ise, bu süreçte ilişkin bilgilerin kazanılmasıyla tamamlanır. Beden yapısı, cinsiyet farkları, kültürel çerçeve içinde cinsel rollerin öğrenilmesi cinsel gelişimin zihinsel boyutunu oluşturur (9).

Cinsel gelişimin kritik evrelerinden biri olan erken çocukluk dönemi bazı kaynaklarda 0 – 6, bazı kaynaklarda ise 0 – 8 yaşı ifade eder. Erken çocukluk dönemi çocuğun çevresinden en çok etkilediği dönemdir; çocuğu etkileyen sosyal ve çevresel faktörler onun fiziksel ve zihinsel olarak gelişimini de doğru orantılı olarak etkilemektedir. Bu dönemde çocuğun normal ve psiko-sosyal gelişimini olumsuz etkileyen faktörler, bu gelişimde duraklamalara yol açmakta, olumsuz etkilemektedir (10). Kritik bir dönem olan erken çocukluk döneminde cinsel gelişim, evrelerine göre şöyle açıklanabilir:

2.2.1. Bebeklik Döneminde Cinsel Gelişim

Bebeklik döneminin kişi üzerindeki önemi büyüktür çünkü gelişimin tüm alanlarına ait temeller bu dönemde atılır ve kişiler bu dönemin izlerini yaşam boyu taşırlar. Bebeklik döneminde cinsel gelişim hakkında Sigmund Freud'un gözlemleri cinsel ilgilerin çok küçük yaşta başladığını ortaya koymaktadır ve bu eğilimlerin kişilik gelişiminde etkin ve önemli olduğunu belirtmektedir (11).

Doğumdan sonraki birinci yılda, bebeğin cinsel duyguları yıkanma ve altının değiştirilmesi sırasında ortaya çıkar. Bebek bezinin genital bölgedeki baskı ve hareketi bebeğin hoşlandığı haz veren duyumsamalardır (12).

Yaşamın birinci yılı aynı zamanda bebeğin oral dönem diye adlandırılan ve ağız, dudaklar ve dil yoluyla haz aldığı bir süreçtir. Aynı zamanda temel güven duygusunu kazanabilmesi için ona bakım veren kişiyle ten teması kurması önemlidir ve bu da ona haz veren ve cinsel gelişimi ile ilgili olumlu duygular geliştirmesini sağlayacak başka bir eylemdir.

Freud'a göre, bebeğin erken dönemde annesiyle kurduğu duygusal bağ, daha sonra yaşamındaki tüm ilişkilerinin oluşmasına temel teşkil etmektedir. Bu teorinin en ağırlıklı noktasını beslenme oluşturmaktadır. Bu görüşe göre anne - babanın aslında bebeğe bakmak için yaptığı, bebeği besleme gibi şeyler bağlılığın oluşmasında rol oynamaktadır (13).

Ayrıca; bebekler 0-2 yaş döneminde vücutlarını keşfetmeyi öğrenirler. Diğer organlarından farklı olarak özellikle cinsel organına dokunduğunda bundan zevk almakta ve bunun hoş bir şey olduğunu öğrenmektedir (8).

2.2.2. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Gelişim

3 – 6 yaş dönemi genel olarak; çocuğun hayatına okulun girdiği ve sosyalleştiği bir dönemdir. Aynı zamanda anne – babaya da benzeme çabası içinde geçen bir dönemdir.

Bu dönemde çocuğun benlik duygusu iyice gelişmeye başlamaktadır. Her şeyden önce kız ve erkek olduğunu ayırt etmektedir. Kız ve erkek ilgileri iyice belirmiştir. Bu çağda kız – erkek oyunları sürse de erkeklerin ve kızların gruplaşmaya başladıkları görülmektedir (6). Bu dönem, çocuğun sosyalleşmeye başladığı, çevresindeki diğer çocukların farkına varmaya başladığı bir dönemdir.

Aynı zamanda oyun çağıdır. Akran grubuyla oynadığı oyunlardan evcilik, doktorculuk gibi bazıları cinsel merakına yönelik oyunlardır (12).

Yaklaşık 4 – 5 yaş civarında cinsiyete özgü roller öğrenilmeye başlamaktadır. Örneğin; “Ben kızım, kızlar etek giyer.” ya da “Ben erkeğim, erkekler yemek pişirmez.” demektedir. Kısaca, duyuş ve davranış olarak kız veya erkek kimliği oluşmaya başlamıştır (6).

Anne – babayı taklit de erken çocukluk döneminde cinsel gelişime özgüdür. Kız çocuğun anneyi taklit edip onun giysilerini giymeye çalışması, onun gibi makyaj yapması, erkek çocuğun traş olmaya özenmesi, kravat takması gibi davranışlar bu yaşa özel beklendik davranışlardandır (3). Kendi cinsiyetinden olan ebeveyni kıskanma ve karşı cinsten olan ebeveyne hayranlık duyma, evlenmek isteme gibi davranışlar da bu yaş döneminde görülebilir.

Bu dönemin bir başka özelliği de çocukların sordukları cinsel merak ve sorulardır. Karşı cinsiyetteki arkadaşlarının bedeniyle kendi bedenlerini karşılaştırıp bu gerçeği gözleyerek, dokunarak ya da soru sorarak incelemek isterler (6).

Özetle erken çocukluk döneminde; cinsiyetin fark edilmesi, kendi cinsiyeti ile özdeşleşme ve yetişkin cinselliğe temel oluşturacak taslağın geliştirilmesi sağlanır. Sağlıklı koşullarda tamamlanan bu dönem çocuğun kendi cinsiyetini benimsemesini, utanç duygusuna kapılmadan merakını gidermeyi öğrenmesini ve kendi içsel duygularına egemen olma yeteneği kazanmasını sağlar (14).

2.3. Cinsel Gelişim Teorileri

Gelişim, doğumdan yetişkinliğe, yetişkinlikten yaşlılığa uzanan bir süreçtir. Yaşam boyunca insanlarda fiziksel ve ruhsal pek çok değişim meydana gelir ve bunlar kişinin tutumlarını, davranışlarını etkiler. Bu konuda günümüze değin pek çok araştırma yapılmış ve gelişim hakkında farklı teoriler ortaya konmuştur.

Cinsel gelişim hakkında da çeşitli teoriler vardır ve cinsel gelişim evreleri, cinsel gelişimi etkileyen faktörler, cinsel gelişimin birey üzerindeki etkisi hakkında farklı görüşler edinmemizi sağlamıştır.

Cinsel gelişimi daha iyi anlamamızı sağlayacak başlıca teoriler şunlardır:

- a) Psikoanalitik Teori
- b) Psikoseksüel Gelişim Teorisi

- c) Psikososyal Gelişim Teorisi
 - i) Sosyal Öğrenme Teorisi
 - ii) Bilişsel Gelişim Teorisi
 - iii) Cinsiyet Şema Teorisi

2.3.1. Psikoanalitik Teori

Bu teori; Sigmund Freud'un Psikoseksüel Teorisi ve Erik Erikson'un Psikososyal Teorisi olarak iki alt başlıkta incelenmektedir.

İki kuram bazı noktalar açısından birbirine benzerlik göstermektedir:

- Freud da Erikson' da gelişimin dönemsel olduğunu ve her dönemin merkezinde bir görev ya da gereksinimin olduğunu düşünmüştür.

- İki teorisyen de davranışların bilindışı ya da bilinçli güdü ve işlemlerle yönetildiğini iddia etmektedir.

- İki teoride de kişilik yapısının doğuştan gelen dürtü ve gereksinimler ile kişinin dünyasındaki önemli insanlardan gelen tepkilerin etkileşimi sonucunda zamanla geliştiği fikri vardır.

- Kişiliğin bireyin çeşitli dönemlerden ne kadar başarılı geçtiğine bağlı olarak geliştiğini öne sürmüşlerdir (15).

İki teorinin birbirlerinden ayrıldıkları noktalar ise şunlardır:

- Freud'un teorisi gelişimin farklı aşamalarında, cinsel enerjinin çeşitli cinsel duyarlık bölgelerinde nasıl toplandığını betimler. Erikson'un teorisi ise kişi gelişirken belli sosyal görüngelerin kişi üzerindeki etkilerinden bahseder (16).

- Freud'un teorisi yaşamın ergenliğe kadar olan kısmı ile ilgiliyken Erikson kişiliğin doğumla başlayıp ölüme kadar süren bir süreç olduğunu öne sürer.

-Erikson kişilerin gelişimini içinde büyüdükleri, etkilendikleri ve daha sonra üzerine etki ettikleri çevre ile olan ilişkileri bağlamında anlamak için bir çerçeve geliştirmiştir. Geliştirdiği kuram benliğin oluşması, kimlik arayışı, bireyin diğerleriyle ilişkisi ve hayatı boyunca kültürün etkisi gibi kavramları vurgulamıştır (17).

- Psikoseksüel Teori

Sigmund Freud kuramını dönemlere ayırmış ve kuramında çocukluk yıllarının önemini vurgulamıştır. Gelişimin sağlıklı olarak devam edebilmesi için her

dönemde bireyin ihtiyaçları doyurulmalıdır. Doyurulmaması durumunda bu yaşamın ilerleyen dönemlerinde bireyin karşısına farklı problemler şeklinde çıkacaktır.

Freud'a göre, çocuğun evreler boyunca geçirdiği yaşantılar, onun yetişkin kişiliğinin oluşumunda önemli etkilere sahiptir. Oral dönemde oral uyarıcılardan yoksunluk ya da doyurulmamış gereksinimler, yetişkinlikte sigara içme davranışının nedeni olabilir. Yine zamanından önce verilen tuvalet eğitimi, yetişkinlik döneminde düzenlilik ve temizlik konusunda takıntılara neden olabilir. Latant döneme saplanmış çocuklar, cinsel duygularını bastırıp kendisiyle aynı cinsten olan anne – babayla özdeşim kurmaya devam edebilirler. Bu durumda karşı cinsle ilişki kurma konusunda sorun yaşayabilirler (18).

Freud'un kuramındaki ilk evreler sonrakilerin temelini etkilediği ve oluşturduğu halde, her evre niteliksel olarak yeni ve farklı düşünce ve davranış ortaya koymaktadır (19).

Freud'un kuramını oluşturan önemli unsurlardan biri "libido" kavramıdır. Freud insan vücudunda libido adını verdiği bir enerji olduğunu savunur. Bu bakış açısına göre libido insanların tümünde var olan, ilkel haliyle kalmış bir cinsel dürtüdür. Freud'a göre çocuklar, kendi biyolojik ve cinsel istekleriyle toplumun beklentileri arasında bir çatışma yaratmakta ve bunu çözmeye çalışmaktadırlar. Bu çatışmaların her biri vücudun özel bir bölgesi üzerindedir ve her bir dönemde libido bir vücut bölgesine odaklanır (20). Libido biyolojik olarak erojen bölgelere yoğunlaşır (8).

Freud'a göre psikoseksüel gelişim evreleri şunlardır:

-Oral Dönem (0-1 Yaş):

Bebeğin ilk haz merkezleri ağız, dudaklar ve dildir. Bebek ilk olarak ona ağızdan haz sağlayan kişiye bağlanır ve bu genellikle annedir. Normal gelişim için bebek optimal düzeyde ağızdan uyarılmaya ihtiyaç duyar (17).

Bu dönemde emerek haz duyma ve beslenme işlevleri birbiri ile kaynaşmış durumdaysalar da emme eylemi yalnızca haz duyma amacıyla da yapılabilir. Yenidoğanın temel fiziksel haz kaynağı emme olduğu için eline geçirdiği bütün objeleri ağzına götürme eğilimi vardır. Nesnelere ağza götürmek ve emmek bebeğe haz verir. Emmek, ısırma, çiğneme, sarılma, okşanma, dokunulma bebeğin temel gereksinimlerindedir (16).

Bu uyarı sağlanamazsa bir miktar libido enerjisi oral saplantıya neden olabilir. Freud'a göre böyle bir kişi yaşamının sonraki yıllarında da oral hazza yönelik güçlü bir istek duymayı sürdürür (17).

Oral dönem sırasında bebek ve anne aile içinde görece yalıtılmış bir alt sistem oluştururlar. Daha geniş toplumsal sistemler olan aile açısından annenin rolü, çocuğun gelişmesine göz kulak olmak ve onda toplumsal var olma ve beğenilme gereksinmesini geliştirmektir. Çocuğun rolü, annenin bakımlarını beklemeyi, onlara tabi olmayı ve gereksinimlerini beklenen anne bakımlarının toplumsal olarak belirlenmiş ritimleriyle uyumlaştırmayı öğrenmektir (16).

Freud'a göre, anne ya da anne yerine geçen yetişkin tarafından çocuğun memeden erken kesilmesi, ya da aksine çok uzun emzirmesi onun bu döneme bağımlı olmasına neden olmaktadır. Emme ihtiyacı daha sonra da sürmektedir. Örneğin; öğrencilerin gergin olduklarında tırnak yemeleri, Freud'un oral bağımlılık olarak tanımladığı durumun bir göstergesidir (21).

Bu dönemde çocuğun güven duygusu tam olarak gelişirse kişide paylaşma, yardımlaşma ve sevecenlik davranışlarının ön plana çıkacağı düşünülmektedir (22).

-Anal Dönem (1-3 Yaş):

Bu dönemde libido anal bölgede yoğunlaşır. Bu dönemin haz kaynakları anüs, rektum ve mesanedir. Çocuk fiziksel hazzı önce bağırsak hareketlerinden, sonra da onları bırakmaktan alır. Çocuk için gaitasını tutmak ya da bırakmak çok önemlidir. Bu dönemde çocuklar emmekten çok, anal uyarımdan ve dışkılamadan zevk alırlar (23).

Çocuk fiziksel açıdan olgunlaştıkça anne - baba da tuvalet eğitimine daha fazla önem vermeye ve bunu doğru zamanda doğru yerde başardığında onu takdir etmeye başlar. Bu iki etken bir araya gelerek fiziksel ve cinsel duyarlılık merkezinin, oral bölgeden anal bölgeye kaymasına katkıda bulunur (17).

Bu dönemde tuvalet eğitimi de gündeme gelmektedir. Bu dönem gerçekte kendi bedeninin kontrolünü elinde tutma savaşı verildiği bir dönemdir. Anne tuvalet eğitimi için uğraşırken çocuk da kontrolü kendi elinde tutmaya çalışmaktadır. Aslında vücudun ürettiği atık maddelerin çocuk için hoş gitmeyen hiçbir yanı yoktur. Bunları kendi bedeninin devamı sayar ve onun için değerlidir. Annenin ve

çevredeki diğerlerinin sevgisi ve desteğini kaybetmek istemeyen çocuk yavaş yavaş kendi kas sistemi üzerinde bir hakimiyet kazanır (16).

Oral evrede çocuğun gereksinimlerinin sorumluluğunu taşıyan tek kişi annedir, çocuk anneye haz verecek hiçbir araca sahip değildir. Buna karşılık anal evrede anne ve çocuğun karşılıklı rolleri vardır; annenin rolü, çocuğa, yeteneklerinin bilincinin ve egosunu kazanmada olduğu gibi, yetişkinlerin koyduğu davranış kurallarının bilincini kazanmasında da yardım etmekten ibarettir. Çocuğun bağımlılığı ve oral evre sırasında oluşan sevgi gereksinmesi, anne otoritesine olumlu bir temel sağlar ve bu otoriteye tabi olmasında çocuğa yardımcı olur (8).

Çocuğun kendini ve çevreyi kontrol ettiği bu dönemde; sinirli, hoşgörüsüz ve cezalandırma yoluyla tuvalet eğitimi veren anne - baba ya da bakıcılar, çocuğun bu döneme bağımlı kalmasına neden olurlar (25). Eğer anne tuvalet eğitiminde ve çocuğun bağımsız hareket etme isteklerinde baskıcı davranırsa, çok katı disiplin kuralları uygular ve ceza verirse çocuğun bağımsızlık duyguları zedelenebilir (22).

Çocuklar aşırı cezalandırma sonucu yetişkinlik yaşamlarında aşırı düzenli, titiz, inatçı, katı görüşlü olma gibi kişilik özellikleri gösterebilirler. Freud bu dönemin sağlıklı bir şekilde geçirilmesi durumunda ileride suçluluk duygusu taşımayan, girişimci, bağımsız, esnek, inatçı olmayan ancak kişiliğinden ödün vermeyen bir yetişkin olma ihtimalinin daha yüksek olacağından bahsetmektedir (26).

-Fallik Dönem (3-6 Yaş):

Bu dönem yaşamın yaklaşık 3 – 6. yıllarını kapsar. Bu dönemde libido enerjisi genital bölgede yoğunlaşmıştır.

Freud'un görüşlerinin erkek çocuğun penisinin varlığı üzerinde yoğunlaşan özel bir anlamı vardır. Freud cinsel gelişime ait yaşanan süreçlerin kişiliğin Oidipal ve Elektra komplekslerinin, özdeşim mekanizmasıyla çözümlenmesi sonucu şekillendiğini belirtmektedir (27).

Bu dönemde çocuklarda cinsel merak başlar ve ilgisini cinsel organlarına yöneltir ve cinsel organlarının uyarılmasından zevk aldığını keşfeder. Fallik dönemdeki çocuk kendi cinsel anatomisini tanır ve karşı cinsle arasında anatomik farklılıklar olduğunu bilir (28).

Karşı cinsteki ebeveyne daha fazla sevgi gösterisinde buldukları bu dönemde cinsiyet rollerini kazanmaya başlarlar, cinsiyet farklılıklarını keşfederler ve sorular sorarlar (19). Çocuk bu dönemde cinsel rollerin doğasını anladıkça kendisiyle aynı cinsten olan anne – babanın oynadığı rolü kazanmak ister. Bu istek onu bu rolün gerçek sahibiyle çatışmaya sokar (17).

Bu dönemde çocukların karşıt cinsteki ebeveyne bir eğilimleri vardır. Buna göre kız çocuklar babaya; erkek çocuklar ise anneye hayranlık duyarlar. Kız çocuklardaki hayranlık Elektra Kompleksi adını alırken; erkek çocuklardaki ise Oidipal Kompleks olarak adlandırılır.

Buna göre; kız çocuk babaya hayranlık duymaktadır. Babasını kendine ideal eş olara görmekte ve ileride onunla evlenmeyi, ona yemekler yapmayı hayal etmektedir. Bu arada kendi cinsiyetinden olan annesini kendisine rakip olarak görüp kıskançlık duymakta ve babayı kendinden uzaklaştırmaya çalışmaktadır.

Erkek çocuk ise anneye hayrandır. Annesiyle evlenmek istemektedir, ona bakmayı, ona giysiler ve mücevherler almayı, onu rahat yaşatmayı hayal etmektedir. Bir yandan da babasını kendisine rakip olarak görmekte ve onu kıskanmaktadır (25). Annesine duyduğu yakınlıktan babayı ortadan kaldırmak ister ancak bu istek onda kaygı oluşturur çünkü baba daha güçlü ve büyüktür. Çocuk annesine olan duygularını bastırır (8).

Her iki cinsiyetteki çocuklarda devreye yeni bir süreç girer ve kız çocuk babasının annesini sevdiğini ve beğendiğini, o halde annesine benzemesi gerektiğini düşünür. Böylece babası da onu beğenecektir. Bunun yanı sıra annesinin duygularını fark ederek onu cezalandıracağından korkar. Aynı şekilde erkek çocuk da babasına benzeyerek annesinin dikkatini çekmeye çalışır. O da babasının bu duyguları fark ederek ona kızacağından ve cezalandıracağından korkar. Böylece çocuklar kendi cinsiyetinden olan ebeveynlerle özdeşim kurarlar. Bu benzeme çabası yaşadıkları çatışmayı çözmelerine yardımcı olur. Buna da özdeşim adı verilir (17).

Özdeşim kurma çocuğun bu dönemde geliştirdiği bir savunma sürecidir. Çocuk baba imgesini alır ve kendi davranışlarını bu imgeye uydurmaya çalışır. Olabildiğince babaya benzemeye çalışarak hem ondan gelebilecek bir saldırı riskini azaltmış, hem de gücünün bir kısmını almış olur. Ayrıca çocuğun süper egosunun merkezinde, değerleri ve ahlak yargılarıyla işte bu içsel baba bulunmaktadır (8).

Bu dönemde erkek çocuk için temel korku iğdiş edilme korkusudur. İğdiş edilme konusunda erkek çocuktan daha az duyarlı olan kız çocuk karmaşasını çözme konusunda erkekten daha az güdülenmiştir (16).

İğdiş edilme korkusu; erkek çocuğun annesine duyduğu sevgiyi babası fark edince kendisini penisini keserek cezalandıracağından korkmasıdır. Kızlar ise penislerinin zaten kesilmiş olduğunu düşünerek bunun için annelerini suçlarlar. Freud buna penise özenme adını verir (25).

Bu döneme saplanma belirtileri arasında yetişkin olduğunda anne - babadan kopamama, bir eş seçememe, anne – babadan ayrılmak gerektiğinde aşırı suçluluk duyma, aşırı çekingenlik, kibirlilik, pervasızlık, suçlanma eğilimi gibi özellikler yer alır (8).

Fallik dönemden sağlıklı bir şekilde çıkmış kız çocuğunun annesini benimseyerek onunla özdeşim kurması, erkek çocuğunun da babasını benimseyerek cinsel rol kimliklerini kazanmış olması beklenir (17).

- Latans Dönem (6-12 Yaş):

Freud'a göre latans dönem; fallik dönemden sonra çocuğun cinsel gelişiminde büyük değişiklik meydana gelmeden önce bir çeşit dinlenme dönemi yaşanır. Bu dönemin en belirgin özelliklerinden biri; fallik evrenin sonunu belirleyen aynı cinsiyetten ebeveyn ile özdeşim kurmanın şimdi yine aynı cinsiyetten başka insanlara doğru genişletilmiş olmasıdır (7). Freud çocukların cinsel dürtülerinin bu dönemde geçici olarak kurduğuna inanır. Çocukların zevk kaynakları basamak basamak kendinden diğer insanlara doğru yönelmektedir (16). Bu dönemde libido enerjisi aktif değil dağınıktır ve vücudun herhangi bir yerine özel olarak odaklanmamıştır (29).

Freud'a göre latans dönemin başlamasıyla birlikte çocuğun cinsel eğilimleri içe bastırılmakta ve enerji cinsel olmayan amaçlarda kullanılmak üzere başka yönlere itilmektedir. Freud gizil dönemde cinselliğin latans dönemde bir kenara itildiğini, cinselliğin devamının büyük çapta engellendiğini, fakat aynı zamanda latans dönemin hiç görülmediği bir çok insanın da bulunabileceğini vurgulamıştır (17).

Bu dönemde çocuklar cinsiyetle ilgili konulardan hoşlanmazlar ve kendilerini daha çok oyuna verirler (30). Bu dönem sırasında çocuk kendi ailesinin dışındaki dünya ile bütünleşir. Çocuk aile ilişkilerine “özel” olan ile kendi kategorisinden

öğrenciler için “evrensel” olanı kavramaya başlar. Okul topluluğa özgü değerleri ona verir ve aile dünyasının kişisel ve özel yönelimleri ile geniş topluluğun kişisel olmayan yönelimleri arasında bir geçiş oluşturur. Yaşlılar grubu statü eşitliğine dayanan ilişkiler kurma olanağı sağlar ve diğerlerinin arkadaş olarak seçilmesine ya da reddedilmesine izin verir (22).

Okul öncesi dönemde, çocuğun merakı onun anlayabileceği bir biçimde doğru olarak yanıtlanmışsa, bu dönemde cinsel konulara merakı sakinleşmiştir, ancak yeni konulara yönelme de vardır. Eğer okul öncesi dönemde çocuğun merakı giderilmemiş ise çocuğun aklı daha da karışır. Bu dönemde kızlar daha feminen, erkekler ise daha maskülen özellikler kazanmaya başlarlar. Kendi cinsiyetlerinden olan yaşlıları ile vakit geçirme eğilimleri vardır (25).

-Genital Dönem (12-18 Yaş):

Bu dönemde hızlı fiziksel gelişme ve buluğa erme ile içsel dürtüler artmaktadır (17). Aynı zamanda genital organlarda ve hormonlarda da hızlı değişiklikler söz konusudur. Bu dönemde libido tekrar genital organlara odaklanır. Ancak artık genital organların üreme fonksiyonu da vardır (22). Ayrıca adolesanın ilk yıllarında oral, anal ve fallik çatışmalar tekrar yaşanabilir (17).

Birey bu dönemde cinsel organları ve duyguları arasında bir bağ olduğunu fark etmeye başlar. Karşı cinsle romantik ilişkilerin doğmasına da bu dönemde rastlanır (8).

Ergenin bu dönemi başarı ile atlatabilmesi için karşı cinsten ve kendi cinsinden kişilerle sağlıklı ilişkiler kurması, grup etkinliklerine katılması, yaşamıyla ilgili gerçekçi amaçlar edinmesi ve mesleğini belirlemesi gerekir (31).

Ergen ebeveynle ilişkilerini düzenlemek, çatışmalarını çözümlenmek ihtiyacındadır. Psikoanalitik teoriye göre, eğer bir döneme aşırı bağımlılık meydana gelmemişse, ergenin temel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla sorunları çözümlenebilir (3).

Bu dönemde gittikçe artan cinsel bilgiler libidal enerjinin daha belli bir yol almasına yol açabilir. Buna karşıt olarak utanan veya cinsel duygularıyla ilgili kafası karışık olan adolesanlar çıkış yolu bulmakta zorlanabilir. Enerjilerini politik aktivite, atletizm veya gönüllü uğraşlar gibi alanlara aktarabilirler (22).

- Psikososyal Teori:

Psikososyal Teoriyi geliřtiren Erikson'un geliřim hakkındaki dűřünceleri Freud'un dűřüncelerinden çeřitli yonleriyle ayrılmaktadır.

Erikson kiřilerin gereksinimlerini içinde bűyűdűkleri, űğrendikleri ve sonra da űzerinde etki ettikleri evre ile olan iliřkileri baėlamında anlamak için bir ereve geliřtirdi. Onun kuramı benliėin oluřması, kimlik arayıřı, bireyin diėerleriyle olan iliřkisi ve hayat boyunca kűltűrűn rolű gibi kavramları vurgular (8).

Erikson teorisinde geliřimin yařam boyu devam ettiėini belirtmiřtir. Teorisine gűre yařamın her dűneminde bir kriz yatmakta ve bununla birlikte krizin bir özűmű de bulunmaktadır. Birey bu krizleri bařarı ile atlattırsa bir sonraki dűneme saėlıklı temeller oluřturur.

Erikson'un kuramındaki űnemli konulardan biri yetenek kavramı ve kiřisel yeterlilikle ilgilidir. Erikson'un űne sűrdűėű ařamalarda bir ařama bařarı ile sűrdűrűlmű ise kiři gűlenmiř yetenek duyguları ile űnde çıkar. Ařama bařarı ile geçilmemiř ise ařaėılık duyguları kendini gűstermeye bařlar (32).

İnsanların kendi sorun ve çatışmalarını çözebileceklerini vurgulayan Erikson, Freud'un insan doğasına psikopatolojik açıdan bakmasını ve insanın kendi sorunlarıyla bař etmede yetersiz kaldığı dűřűncesini reddetmektedir (17).

Ayrıca Erikson, Freud'dan farklı olarak erkeğin penis fikrinden çok, kadının doğurma fonksiyonu űzerinde durmaktadır. Erikson, ocukların oyun yapılarını analiz etme yoluna giderek, kuramına daha sosyal bir boyut kazandırmıştır (33).

Erikson teorisinde gelişim evrelerini sekiz alt başlıkta inceler. Gelişim evreleri şunlardır:

-Temel Gűvene Karřı Gűvensizlik (0-1 Yař):

Bu dűnem doėumla bařlar ve bir yařına kadar devam eder. Bu dűnemde bebekler, çevrelerindeki dűnyaya gűvenebilecekleri ya da gűvenemeyeceklerine iliřkin temel duygular edinirler. Erikson Freud'un aksine; bebeklikteki gűven algısının oral haz almadan daha űnemli olduėunu savunur.

Anne, baba ya da bakıcılar, bebeėin beslenme, korunma, rahatlık ya da sevgi gűrme ihtiyaını zamanında karřıladıklarında bebek, çevresine karřı gűven duygusu geliřtirir. Bu gereksinim zamanında karřılanamazsa ise bebekte çevresine karřı gűvensizlik geliřecektir (28).

Ancak bakım sırasında sevgi dolu, yakın, ilgili bir yaklaşımın temel güvene karşı güvensizlik çatışmasını olumlu yönde çözeceğine de inanır. Güven hisseden bebek, gereksinimlerinin karşılanacağı ve isteklerinin yerine getirileceği inancı taşır. Dünyayı iyi ve mutluluk veren bir yer olarak algılar ve dış dünyaya açılmada, dünyayı tanıma, araştırma, incelemede daha girişken olur. Güven duymayan çocuk ise diğer insanların iyiliğinden, merhametinden, sevecenliğinden emin olmaz, bunun sonucu olarak da kendisini çevredeki insanlar ve olaylardan uzak tutar (33).

Bir bütün olarak ele alındığında bu evre çocuğu güven ile güvensizlik arasında bir çatışmaya girmiş olarak betimler. Bu dönem sırasında çocuk, dış dünya karşısında ve gereksinimlerine egemen olma ve başkalarının yanıtlarına yol açma yeteneği karşısında güvene ve güvensizliğe doğru sürekli eğilimler geliştirir (8).

- Özgürlüğe Karşı Utanç ve Korku (1-3 Yaş):

Çocuklar bu dönemde, tuvalet kontrolü becerisini kazanır, yemek yemeyi öğrenir, ailenin yakınında oyun oynayabilir ve bir keşif sürecine başlarlar.

Yürüme döneminin başlamasıyla çocuk, anne - babasından tamamen olmasa da uzaklaşmaya ve bu arada diğer insanlarla iletişime geçmeye başlar. Bu dönemden itibaren anneye fiziksel yakınlık gittikçe azalır. Anneyi hala görüp sesini duyabileceği bir yerdedir ama daha uzakta oynamaktadır. Her şeyi kendisi yapmak, denemek, ellemek, görmek, hissetmek, tatmak, bilmek ister. Engellenirse kızar, elindekini atar, bazısı tekme atar, bağırır. Yaşamları bir anlamda sürekli girişimde bulunma ve engellenme şeklindedir denebilir (21).

Önceki dönemde temel güven duygusunu kazanmış çocuğun, öz saygısını yitirmeksizin kendi kontrolünü kazanabilmesi için özgürlüğü hissetmesi gereklidir. Böylece çocukta bağımsızlık duygularının temelleri atılır. Kendi kendini kontrol etme ve saygının özü bu dönemde oluşur. Aksi takdirde sürekli olarak sınırlandırılan, aşırı derecede korunan, çok sıkı bir şekilde kontrol edilen çocuklarda, kendi yeteneklerinden şüphelenme, kendi ihtiyaçları ve vücudundan utanma duyguları oluşabilir (8).

Bu dönemde sorun “kendine saygısını yitirmeden kendine egemen olma”yı öğrenmektir. Bu başarıdan sürekli bir bağımsızlık ve gurur duygusu doğar. Buna karşılık, çok erken egemen olma girişimleri ya da anne - babanın aşırı müdahalesi

sürekli bir kararsızlık ve utanç duygusuna yol açabilir. Ego gelişimi çocuğun hareket, manipülasyon ve iletişim yeteneklerini kazanma biçiminde yansır.

Böylece güçlerinin daha örgütlenmiş bir bilinciyle özerk bir biçimde davranmaya başlar. Onu çevresi tarafından alt üst edilmekten koruyacak ve ona kendini ortaya koymasını ve onaylanmasını sağlayacak yöntemler geliştirir (22).

- İnisiyatife Karşı Suçluluk (3-6 Yaş):

Bu dönemde motor becerileriyle zihinsel yetenekleri gelişimlerini sürdürürken çocuklar, çevreyi araştırmaya, pek çok şeyi denemeye devam eder, planlarını uygulamada daha çok söz alabilirler (21).

Çocukta girişkenliğin artmasıyla, problem oluşturan davranışları da artar. Ancak, çocuğun kendini keşfedebilmesi için gerekli yaşantıları kazanmasına olanak sağlamak önemlidir (33).

Doğal merakından dolayı çok sık azarlanan ve engellenen çocukta, suçluluk duygusu gelişmektedir. Girişkenliği anne - babası, öğretmenleri tarafından cezalandırılan çocuk, gerek bu dönemde gerekse yaşamın gelecek döneminde yaptıklarının yanlış olduğunu düşünüp suçluluk duyabilir (36).

Erikson bu evrede çocuğun girişim zihniyeti ile suçluluk arasındaki çatışmayla karşılaştığını belirtir. Çocuk bir “iç tutarlılık” sağlamakla görevlidir, bu iç tutarlılık, kişisel değerlerine ilişkin inancını koruyarak çabalarını gelecekteki yetişkin rollerine yöneltmesini sağlar; bu inanç kimseyi incitmeyeceği ve kimse tarafından incitilmeyeceği inancıdır. “Girişimin en büyük yöneticisi olan vicdan sürekli biçimde bu dönemde yerleşir”. Bu evredeki sorun, haklı bir girişimi kolaylaştıracak ve söndürmeyecek bir bilinç haline yaklaşmaktır (37).

- Başarıya Karşılık Aşağılık Duygusu (6-11 Yaş):

Erikson bu dönemde, çocuğun bilişsel becerilerinde önemli gelişmeler olduğunu ve çocuğun bu dönemde öğrenme konusunda hazır olduğunu ifade etmektedir. Çocuğun ilgisi bu evrede öğrenmeye ve sosyal ilişkilere kayar. Anne ve babaya bağlılık duyguları okulda öğretmene ve arkadaşlara yöneliktir. Onun için arkadaşları tarafından kabul edilme ve öğretmen tarafından onaylanma önemlidir. Rekabete dayalı oyun ve aktivitelerden hoşlanırlar. Çocuk akranları arasında en iyisi olmak için çalışır.

Bu dönemde çocukta işi planlama, işbirliği yapma, öğrenme ve işi başarma özel bir öneme sahiptir. Başarma, çalışkanlık duygusunu getirir. Çocuğun kendine ve yeteneklerine karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardım eder. Gelecekteki başarılarının temelini oluşturan akademik özgüven gelişir. Aksi durumda ise başarısızlıklar, çocuğun kendine karşı olumsuz tutum ve yetersizlik duygusu geliştirmesine neden olur ve gelecekteki öğrenmelerini engeller (21).

Bu dönemin tehlikesi, kendi becerilerine güveni olmayan veya az güveni olan çocuklarda aşağılık duygusudur. Yetersizlik duygusu, aile çocuğunu okul yaşamına iyi hazırlayamadıysa veya arkadaşlar ve öğretmenlerle aşırı olumsuz yaşantılar sonucu ortaya çıkabilir (22).

- Kimlik Kazanmaya Karşı Rol Karmaşası (11-18 Yaş):

Ergenlikten önce çocuğun kimliği kumaşın parçalarının henüz birbirine dikilmemiş haline benzer. Ancak ergenliğin sonuna kadar bu parçalardan ergen için eşsiz olan yamalı bir yorgan yapılmış olacaktır. Bu bütünleme süreci Erikson tarafından tanımlanan beşinci psikososyal bunalımın temel konusudur. Erikson bireyin tutarlı bir kimlik duygusunun oluşumunun ergenliğin asıl psikososyal bunalımı olduğunu iddia etmektedir (8).

Bu dönemle ilgili Erikson şöyle der: “Ergenlik sırasında birey, özgür rol deneyimleri arasında toplumun çeşitli alanlarından birinde, sadece onun için yapılmışa benzeyen, sınırları sıkı sıkıya çizilmiş bir hücre bulabilir. Genç yetişkin bu hücreyi bularak, çocukken *ne olduğu* ve şimdi *olmaya çağrıldığı* şey arasında köprü kuran bir iç süreklilik ve toplumsal kimlik inancını kazanır; bu onun *kendisine ilişkin görüşü ile topluluğun ona ilişkin görüşünü* bağdaştırır.” (38).

Erikson, kimlik arayışının şekillendirici bir kriz, artan çatışmaların normalleştiği bir dönem olduğunu vurgulamıştır. Birey bu süre boyunca bir benlik algısı oluşturmalı ve kimlik dağınıklığından kaçınmalıdır. Bir kimlik oluşturmak; kişisel değerleri ve yatkınlıkları değerlendirmeyi ve bunların kişilerin ne olduğu ve ne olmak istediği arasında daha net bir değerlendirme için kullanılmasını içerir. Aktif olarak kimlik arayışında bulunan ergenlerin kendinden şüphe duyma, karmaşa, dürtülerine engel olamama, ebeveynler ya da diğer otorite figürleri ile çatışmalar yaşama olasılıkları daha fazladır (21).

Kaçınılması gereken bir unsur olarak belirtilen kimlik dağılması; genellikle, bir ergen onu aynı zamanda yakın ilişkiye, zorunlu bir meslek seçimine, bir yarışma durumuna ve benliğinin psikososyal tanımına girişmeye zorlayan bir dizi deneyimin hepsiyle karşı karşıya kaldığında beliren psikolojik bozukluklarla kendini gösterir (39).

Bu kimlik arayışında başarısız olan ergen kendinden şüphe duyar ve rol karmaşası yaşar. Bu tür bir bireyin kendi kendine yıkıcı tavırlar sergileme, tek yönlü meşguliyetlerle ilgilenmesi olasıdır. Bu tür bireyler ya diğer insanların fikirleriyle takıntılı derecede ilgilenirler ya da diğerlerinin ne düşündüğünü hiç umursamazlar (21).

Erikson bunun yanında şunu da belirtir; kimlik krizi kavramından ergenlik döneminde yoğun olarak bahsedilse de; yaşamın diğer evrelerinde kişinin egosunun yeniden tanımlanması gerekebilir; örneğin evlenme, boşanma, iş değişikliği gibi... Kişinin bu değişikliklerle başa çıkabilmesi ergenlikte yaşadığı kimlik krizlerini ne ölçüde çözebildiği ile ilgilidir (29).

-Dostluk Kazanmaya Karşı Yalnız Kalma (18-26):

Ergenlik döneminde kimliğini bulan kişi, artık kimliğini kaybetme korkusuna kapılmaksızın başkalarıyla dostluklar kurabilir. Gençin yaşamında yer tutan konular arasında evlenme de vardır (40).

Bu dönemde kendi kimliğini başkalarının kimliği ile birleştirme isteği, insanı yakın ilişkiler kurmaya götürür, ancak gelişmemiş bir kimlik kişinin başkaları ile ilişki kurmaktan kaçınmasına ve yalnızlığa çekilmesine neden olabilir. Uzun süreli ve yoğun yakınlıklar kuramayan genç – yetişkin, giderek kendisine döner ve soyutlanmış olma duygusu daha da yerleşir (22).

Eğer genç daha önceki dönemlerde kimlik sorununu çözümlemiş ise bu dönemde kendi kimliğini kaybetmekten korkmadan diğer insanlarla ilişkiler kurar. Eğer kimlik sorununu çözülmemiş ise insanlarla yakın ilişkiler kuramaz. Bunun sonucunda kendine döner ve yalnızlık duygusu yaşar (17).

Erikson, başkalarıyla yakın ilişkiler kurmaya yaklaşmanın genç yetişkinin aşmak zorunda olduğu gelişim aşamalarından biri olduğunu belirtmiştir; eğer bu aşama geçilmezse birey, kendine dönük, yalıtılmış ya da bu yakınlığa ulaşmak için yapılmış tekrarlı girişimler ve başarısızlıklarla, sürekli bir araştırma halinde kalır (8).

-Üretkenliğe Karşı Duraklama (Yetişkinlik Dönemi):

Yetişkinlik yıllarındaki bireyler, yetişkin rol ve sorumluluklarını üstlenerek gelecek kuşakları yetiştirme ve onlara kılavuzluk etme görevini yerine getirirler. Birey bu görevleri gerek toplum yaşamı içinde gerekse iş yaşamında gerçekleştirebilir (21).

Kişi evi dışında da topluma yararlı işler yapabildiği, kendinden sonraki kuşaklara rehberlik edebildiği sürece üretkendir. Birey bunu doğrudan ana – babalık sorumluluğunu üstlenerek ya da dolaylı biçimlerde ortaya çıkarabilir.

Eğer bu sağlanamazsa kişi durağanlık ve kısırlık tehlikesi içinde kalır. Kısırlık kendine doyum sağlamak ve kendi çıkarlarını gözetmek anlamını taşır (19).

Ayrıca bu bireyler bir işe yaramadıkları duygusuna kapılıp durgunluk dönemine girebilir ve etrafa kayıtsız, mutsuz bir tavır içinde olurlar.

-Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk:

Bu dönem insan yaşamının kapanış dönemidir ve insanlar geriye bakıp yaptıkları seçimleri düşünür, başarı ve başarısızlıklarını gözden geçirirler.

Yaptıkları işlerden ve seçimlerden genel bir mutluluk duyarlarsa sonuç bir benlik bütünlüğü duygusudur. Bu duygu işlerin istendiği gibi gittiğini, geçmiş olayların istenirse de değiştirilemeyeceğini gösterir (17). Bu benlik bütünlüğüdür.

Bütünlük duygusunun yokluğu umutsuzluk duygusuyla kendini gösterir; umutsuzluk, yeniden harekete geçmek ve bütünlüğe götürebilecek yeni yollar keşfetmek için yaşamın çok kısa olduğu duygusudur (17).

2.3.2. Öğrenme Teorileri

Öğrenme teorileri iki başlık altında incelenir. Bunlar Operant Koşullanma Teorisi ve Sosyal Öğrenme Teorisi'dir.

- Operant Koşullanma Teorisi:

Operant Koşullanma Teorisi, öğrenme prensiplerini kullanmaktadır. Teori kendine daha çok kız ve erkeklerin cinsel davranışlarını açığa çıkaran araştırmaları kendine dayanak almıştır. Pekiştiriciler vasıtasıyla öğrenme, teorinin temelini oluşturmaktadır. Birçok davranış aynı temel prensiplere dayandırılarak, aynı prensipler demeti ile öğrenilir. Cinsel rol edinimi de aynı temel prensipler doğrultusunda kazanılır. Bu temel prensiplerin özü ödül ve cezadır. Çocuklar

çevreden aldıkları tepkilerle cinsiyetlerine uygun davranışlarının ödüllendirildiğini, cinsiyetlerine uygun olmayan davranışlarının ise, eleştirme, cezalandırma ve görmezde gelme gibi tepkiler aldığını öğrenirler. Yani Operant Koşullanma Teorisi'nde sosyalizasyon baskısıyla çocuğun gerekli cinsiyet rollerini edinmesi sağlanmaktadır (25).

Birçok araştırma anne ve babaların kız ve erkek çocuklarıyla farklı şekilde iletişim kurduğunu gösteren sonuçlar vermiştir. Lambert, Hein ve Block'un anne ve babaların çocuklarıyla farklı şekillerde iletişim kurduğunu destekleyen sonuçlar vermiştir. Yaptıkları araştırma anne ve babaların çocuklarına karşı cinsiyet tipli davranışlar göstermeye eğilimli olduklarını göstermiştir. Benzer şekilde, anne ve babalar evdeki sorumlulukların yerine getirilmesinde de adil bir rol dağılımını onayladıklarını ifade ettikleri halde pratikte kız işi ve erkek işi olara bir ayrıma gidildiği belirlenmiştir. Anne - babalar, erkek çocuklarının bloklarla veya arabalarla oynaması veya tamirat yapması; kızlarının bebeklerle oynaması, yemeğe yardım etmesi gibi cinsiyet tipli davranışlarını açıkça desteklemektedirler.

Huston da bunun en açık göstergesi olarak anne - babaların bebeklikten itibaren kızları ve oğulları için farklı oyuncaklar almalarını ve oyun sırasında da farklı oyuncaklar kullanmalarını göstermektedir. Anneler ve babaların kızları ve oğulları için farklı çevreler yarattıkları ve farklı pekiştirmelerde buldukları da belirtilmektedir (28).

Langlois ve Downs (8) ise, üç ve beş yaşlarındaki çocukların oyuncak tercihleri ve oyun aktivitelerini seçmedeki cinsel davranış eğilimlerini tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırma bulguları babaların erkek çocukların kız oyunları ve oyuncakları ile oynaması durumunda, onları cezalandırıcı bir tutum izlediklerini fakat kız çocukların erkek oyun ve oyuncakları ile oynaması durumunda pekiştirici olduklarını belirlemişlerdir. Anneler ise, gerek kız, gerekse erkek çocukların kendi cinsiyetlerine uygun tercihler yapmaları durumunda pekiştirici olmuşlardır (41).

Johnson (28) ise, cinsel rollere ait davranışların sadece anne ve babayla kurulan iletişimle öğrenilmediğini, oyun ortamındaki arkadaşların ve kardeşlerin de bu konuda önemli ölçüde belirleyici olduğunu ifade etmektedir. Öğrenme teorisyenleri, cinsel rollerin gelişiminin sadece ödül ve cezayla açıklanmasının yeterli olmayacağını söylerler. Bununla birlikte yine de çocuğun kendisi için önemli

kişiler tarafından kız ve erkek davranışları açısından ödüllendirilmesinin, çocuğun gelişiminde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır (42).

- Sosyal Öğrenme Teorisi:

Sosyal öğrenme kuramının günümüzdeki en önemli temsilcilerinden olan Albert Bandura, çocukların başkalarının davranışlarını gözleyerek, taklit ederek ve model alarak öğrendiklerini belirtmektedir. Bandura'ya göre çocuklar, anne - babalarının çocuk bakma, çim biçme, yemek yeme, konuşma, yürüme, giyinme biçimlerini yansıtan, davranışlarını taklit eden taklitçilerdir. Ancak bu taklit otomatik olarak gerçekleşmez. Çocuklar seçecekleri davranışlar konusunda seçicilerdir ve gözledikleri her davranışı taklit etmezler. Taklidin yapılıp yapılmayacağını, çocuğun kişiliği, geçmiş yaşantıları, modelle olan ilişkisi ve içinde bulunduğu durum belirlemektedir (8).

Bandura'ya göre çocuklar cinsel rolleri de gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenirler. Yaşlıları, abla / ağabeyi, bir medya kahramanı, bir akrabası özdeşim modeli olarak seçilebilir. Ancak anne ve babalar hem iletişim yoğunluğu açısından hem de çocukların algılamasına göre en güçlü, en yakın, en koruyucu olma özellikleri nedeniyle çoğu kez özdeşim modeli olarak alınırlar. Erkek çocuklar babalarının erkeksi davranışlarını; kız çocuklar da annelerinin kadınsı davranışlarını gözleyerek, taklit ederek cinsel davranışları öğrenirler (33).

Operant Koşullanma Teorisi'nde çocuğun çevresi tarafından algılanışı önemlidir ve çocuğun davranışları beklenen davranışlar kategorisine giriyorsa ödüllendirilmekte, aksi takdirde reddedilmektedir. Sosyal Öğrenme Teorisi'nde ise, çocuk yeni davranışları ve kişileri gözlemler ve onları taklit ederek cinsel rollere ait bilgileri öğrenir. Özellikle de taklit ettiklerinde ödüllendirileceklerini bilme fikri çocukları motive eder (8).

2.3.3. Bilişsel Gelişim Kuramı

Lawrence Kohlberg, Piaget' den esinlenerek alternatif bir cinsel gelişim teorisi ortaya sürmüştür. Kohlberg, çocuğun cinsiyeti anlayışında bilişsel yöne dikkat edilmesi gerektiğini vurgular. Çocukların cinselliği tam olarak anlamaları için üç aşamadan geçmeleri gerektiğini savunur (43).

Üç aşama sırasıyla şunlardır:

- 1) Temel Cinsellik Kişiliği (Basic Gender Identity): Çocuğun kız ya da erkek olduğuna dair cinsiyete özgü fiziksel farklılığı anlama aşamasıdır. Çocuklar kadın ya da erkek arasındaki fiziksel farklar görüp aralarında fiziksel farklılıklar olduğunu kavramaları sonucunda bu aşamayı tamamlamış olurlar. Bu ilk aşamada kurallar ve zorunluluklar katıdır ve esnetilemez (8).
- 2) Cinsel Sabitlik (Gender Stability): Çocukların cinsiyetlerinin her zaman aynı kalacağını, erkek ve kadın olarak büyüyeceklerini anladıkları aşamadır (43).
- 3) Cinsel Korunum – Cinsel Sabitlik (Gender Constancy – Conservation): Çocukların, insanların saç stili, giyim, faaliyet gibi yüzeysel bir takım değişiklikler yapsalar bile cinsiyetlerinin aynı kalacağını anlamalarıdır (28).

Çocuklar kız ve erkek olarak kendilerine ait tanımlamayı yaptıklarında, deneyimlerini de erkeklik ve kadınlık kategorilerine göre organize etmeye başlarlar. Burada diğer teorilerden farklılık, bu tanımlamaların, bir modele bağlı kalınarak değil, anne, baba, kardeş, medya vb. gibi çeşitli kaynaklardan elde edilen soyutlamalardan yola çıkılarak yapılmasıdır (8).

Çocuklar cinsiyet korunum aşamasına 6 yaş civarında ulaşırlar. Bu da korunum kavramının kazanılmasıyla paralellik göstermektedir. Bu, kültür farkı olmaksızın evrensel bir gerçektir. Kız ya da erkek olarak kendilerini tanımlayamaya başlayan çocuklar daha sonraki deneyimlerini, ait oldukları cinsiyet kategorisine göre organize etmeye başlarlar (28).

2.4. Erken Çocukluk Döneminde Görülen Cinsel Davranışlar

Cinsel gelişim sadece çocuk büyüdükçe vücudunda meydana gelen fiziksel değişimleri ifade etmez; aynı zamanda öğrendiği cinsel bilgiyi, bu konudaki inanışlarını ve sergilediği davranışları da içerir.

Çocukluk döneminde cinsel gelişimle ilgili çalışmalar yapan araştırmacılar çocukların vücutları ve cinsiyetleri hakkında doğal bir merakla sahip olduğunu düşünmüştür(43). Bu konuda yapılan çalışmalar çocukların vücutlarını keşfetmelerinin doğumla başladığını göstermektedir. Çocuklar cinsiyetle ilgili sorular sormaya başladıkları zamanlarda kendi yaşlıları çocuklarla doktorculuk, hemşirecilik gibi “cinsel oyunlar” oynarlar. Araştırmalar bu davranışların sadece

normal değil; aynı zamanda sağlıklı ve ileriki dönemlerdeki cinsel gelişime zarar vermeyecek davranışlar olduğunu göstermiştir(44).

Yaklaşık dört ve altındaki yaş grubu çocukları genel olarak, başka insanların vücutları, vücut parçalarının isimleri ve fonksiyonları hakkında (Kadınların göğüslerine dokunmak, yetişkinleri banyo yaparken izlemek gibi davranışlar eşliğinde) merak duyabilirler. Çıplak olmak isteme, cinsel organını gösterme ya da cinsel organına dokunma da bu dönemde görülebilecek davranışlar arasındadır. Kendi vücutlarına karşı da merak duyarlar ve kendilerine haz verecek vücut parçalarını kolayca bu dönemde keşfedebilirler.

4 - 6 yaş arası dönemde diğer çocuklarla etkileşim halindeyken daha sosyal bir keşif dönemi başlar; kız ve erkek arasındaki farklılıkların daha fazla farkında olurlar. Vücutlarını keşif döneminde cinsel organlarına dokunarak ya da sürtünerek masturbasyon yapabilirler, “Doktorculuk” oynayabilir ya da yetişkinlerin kadın – erkek davranışlarını taklit ederek birbirlerini öpebilir ve el ele tutuşabilirler. Çocukların cinsel gelişim ve iletişim hakkındaki toplumsal kuralların farkına varmasıyla (Müstehecen sözcük kullanımı gibi), bu kuralları test etmek isteyebilir ve anlamlarını bilmeseler dahi müstehecen sözcükler kullanabilirler. Aynı zamanda, cinsel gelişimle alakalı bazı konular hakkında da merak duyar ve sorular sorabilirler; bebekler nasıl dünyaya gelir, kızların ve erkeklerin vücutları neden farklıdır... Ayrıca tuvalette birbirlerini izlemek isteyebilirler, birbirlerine vücutlarının özel bölgelerini gösterebilirler; örneğin; “Sen bana pipini göster, ben de sana göstereyim” gibi...

Çocukluk döneminde cinsel davranışlar her çocukta benzerlik göstermeyebilir. Bazı çocuklar cinsel davranışlar sergileme konusunda çok kapalıyken bazı çocukların yoğun olarak cinsel davranışlarla ilgilendiği görülür. Bu davranışların görülme sıklığını, sergileniş tarzını etkileyen bazı etmenler şunlardır:

- Çocuğun yaşı
- Çocuğun etrafındaki insanların bu konudaki davranışlarıyla ilgili gözlemleri
- Çocuğa öğretilen kültürel ve dini öğeler, sınırlar (45)

Cinsel davranışların bir kısmı toplum tarafından onaylanan, yaş düzeyinden beklendik davranışlar, bazıları özel ilgi gerektiren, hatta profesyonel destek gerektiren davranışlar olabilir. Çocuğun cinsel davranışları aşağıdaki tabloda; doğal

ve beklendik, ilgi gerektiren, profesyonel yardım gerektiren davranışlar oluşuna göre ayrılmıştır:

Tablo 2.1. Cinsel Davranışların Sınıflandırılması

Doğal ve Beklendik Davranışlar	İlgi Gerektiren Davranışlar	Profesyonel Yardım Gerektiren Davranışlar
Bebeklik döneminde bezi değiştirilirken, uykuya dalarken cinsel organını ellemek/ oynamak	Bebeklik dönemi geçtikten sonra ve dikkatini başka yöne çektikten sonra bile ısrarla ellemeye/dokunmaya devam etmek	Normal günlük etkinlikleri yapmaksızın başkalarının yanında ya da yalnızken cinsel organını ellemek/oynamak
Bebeklik döneminde ya da ilk tuvalet eğitimine başladığı dönemde kendi kakasıyla oynamak	Bebeklik dönemi geçtikten sonra ve birçok kez ellemeye devam etmek ve çevreye sürmek	Yaşının ilerlemesine, tüm önlem ve uyarılara rağmen sürekli oynamaya devam etmek
Erkekler ve kadınlar/kızlar ve oğlanlar arasındaki farkları araştırmak	Bütün soruları cevaplandıktan sonra bile cinsel farklılıklara ilişkin sürekli soru sormak	Erken ve kadın rollerini, kızgın, üzgün ya da saldırgan bir tarz-da oynamak, kendi cinsiyetinden ya da karşı cinsten nefret etmek
Yakın yetişkinlerin ve çocukların cinsel organlarını ve göğüslerini ellemek	Aileden olmayan yetişkinlerin de cinsel organlarını, göğüslerini ellemek	Sessizce yetişkinlere dokunmak, başkalarını ellemek için izin istemek, kendisini ellemelerini istemek
Çıplak insanlara bakma fırsatını değerlendirmek	Pek çok insanı çıplak gördük-ten sonra bile çıplak insanlara bakıp kalmak	Başkalarının soyunmasını istemek, insanları soyunmaya zorlamaya çalışmak
Cinsel organlar, göğüsler, cinsel ilişki ve bebekler hakkında soru sormak	Anne - baba yaşına uygun bir şekilde soruları yanıtladıktan sonra bile insanlara sürekli konuyla ilgili soru sormak	Anne - baba yanıtladıktan sonra yabancılara aynı soruları sormak, yaşı için uygun olmayan çok fazla bilgi sahibi olmak

Tablo 2.1. (Devam) Cinsel Davranışların Sınıflandırılması

Doğal ve Beklentik Davranışlar	İlgi Gerektiren Davranışlar	Profesyonel Yardım Gerektiren Davranışlar
Çıplak olmaktan hoşlanmak, başkalarına kendi bedenini ve organlarını göstermek	Anne - baba pek çok kez yap-maması konusunda uyardıktan sonra, başkalarının yanında çıplak olmak istemek	Giymeyi reddetmek, bedenini, organlarını gizlice başkalarına göstermek
Banyodaki, tuvaletteki insanları izlemek istemek	Günler/haftalar boyu banyoyu/tuvaleti izlemeye ilgiyi sürdürmek	Banyoda/tuvalette insanları yalnız bırakmayı reddetmek, zorla izlemek için ısrar etmek
Merak ve araştırmak için kendisinin ya da başkasının cinsel organına ya da makata bir şeyler koymak	Sakıncaları açıklandıktan sonra kendisinin ya da başkasının cinsel organına ya da makata bir şeyler koymak	Tüm engellemelere rağmen kendisinin ya da başkasının cinsel organına ya da makata bir şeyler koymaya zorlamak
Başkalarının bedenini inceleyerek doktorculuk oynamak	Başka oyunları tercih etmeden her zaman/sık sık doktorculuk oynamak istemek	Başkalarını doktorculuk oynamaya, giysilerini çıkarmaya zorlamak
Anne - baba rollerine girmek, evcilik oynamak	Anne - baba rolünderken cinsel ilişki taklidi yapmak	Giysiler olmaksızın cinsel ilişki taklidi yapmak ya da ilişkiye girmeye çalışmak
Karşı cinse aşık olmak, elini tutmaya, öpmeye çalışmak	Uygun ve doğru olmadığı açıklandıktan sonra bile elini tutmaya, öpmeye karşı ısrarcı olmak	Zorla, gizlice, sık sık karşı cinsin elini tutmaya ve öpmeye devam etmek

Erken çocukluk döneminde görülen cinsel davranışlar şunlardır:

2.4.1. Cinsel Sorular

Dünya'yı tanıma sürecindeki çocuklar merak ettikleri her konuda sık sık sorular sorarlar. Bilir ve Alpsan'a göre (46), çocukların en çok sordukları sorular ilk önce kendi cinsel organlarını tanımaya, hemen ardından karşı cinsi tanımaya yöneliktir.

Kendi vücutlarına bebekliklerinden itibaren ilgili olan çocukların büyüdükçe merak ettiği konular arasına cinsel gelişimi de girer ve nasıl doğduğunu, neden kendi cinsel organının arkadaşının cinsel organından farklı olduğunu öğrenmeye çalışırlar.

Çocukların sorularına çevrelerinde tanık oldukları olaylar etki etmektedir. Bir sünnet düğününe katılan çocuk yoğun olarak sünnet ile ilgili sorular sorabilir. Benzer şekilde çevresinde bebek bekleyen biri olan çocukların soruları ağırlıklı olarak hamilelik üzerine olabilmektedir.

Çocuklar önce, yaklaşık iki buçuk, üç yaşlarında cinsiyetle ilgili fiziksel farklılıkları fark etmektedir. “Neden babaların bıyıkları var?”, “Neden babalar etek giymez?”, “Neden kızların pipisi yok?”, “Neden kızlar çişini ayakta yapmaz?” gibi sorular sorulan ilk sorulardandır. Çocuğun çevresinde yaşı yakın kardeşler, akraba, komşu çocukları varsa bu tip soruları daha erken sorabilmektedirler(47).

Çocuklar yaklaşık üç yaşından sonra bebeklerin nereden geldiği ve doğumu sormaya başlamaktadır. Bebeğin büyüdüğü yeri öğrenen çocuğun soracağı yeni soru, bebeğin nereden ve nasıl çıktığıdır. Bu konudaki merakını gideren çocuk zamanla bebeğin annenin karnına nasıl girdiğini merak etmeye ve sormaya başlamaktadır. Beş yaştan sonra çocuklar babanın bu süreçteki rolünü merak edebilir(8).

Cinsel gelişim hakkında soru soran çocuğun aldığı yanıtlar doğrultusunda tatmin olacağı ya da başka kaynaklardan bilgi edinmeye çalışacağı unutulmaması gereken bir noktadır.

Mastürbasyon

Bebekler henüz yaşamlarının ilk yılından itibaren cinsel organlarıyla oynamaya başlarlar. Küçük yaşlardan itibaren çocuklar cinsel organlarıyla oynarlar. Bu bazen çocuk uykuya dalarken ya da stresli olduğu bir anda olabildiği gibi; kimi zaman da oyun oynarken, televizyon izlerken görülebilir. Bu davranış özellikle yoğunlaştığı zaman ya da toplum içinde gerçekleştiği zaman aileler açısından kaygı yaratıcı bir durum haline gelir, aileler tarafından çocuğun cezalandırılmasına, korkutulmasına neden olabilir.

Mastürbasyon; el ya da başka bir nesne ile cinsel organa dokunmak ve bundan zevk almaktır. Mastürbasyon kendi bedenine dokunma ve keşfetme isteğinin bir sonucudur. Bu dönemde mastürbasyon kimi zaman ilkel bir güdü olarak başlar, kimi zaman da çocuk cinsel organını tanır ve onu uyardığında haz aldığını fark edip bunu yinelemek ister (12).

Hurlock'a (12) göre, küçük çocuklar için mastürbasyon, çocuğun kendi genital organı hakkındaki merakını temel olarak tatmin etmek için ortaya çıkan cinsel keşfin bir formudur.

Uçar (48), tıp bilimi açısından, yirminci yüzyılın başına kadar mastürbasyonun çok zararlı bulunduğu, insanları zayıf düşürerek birçok bedensel ve ruhsal hastalıklara neden olduğu; iktidarsızlık, bunama ve delirmeye yol açabileceğinin savunulduğunu belirtmektedir. Buna karşı Hurlock (49), mastürbasyonun fiziksel bir zararının olmadığını ancak psikolojik zararı olabileceğini, mutsuz ve kendini güçsüz hisseden çocukların yetersizlik hislerini mastürbasyona yönelerek karşıladıklarını belirtmiştir(48).

Aslında bazı çocuklar bebeklik döneminde cinsel organlarıyla oynamaya başlarlar. Bu kimi zaman ilkel bir güdü olarak başlar; kimi zaman da yaklaşık bir, iki yaşlarında bedeni tanırken cinsel organını da tanır ve onu uyardığında haz aldığını fark edere bunu yinelemek ister. Aslında gelişimin doğal bir parçası olduğu kabul edilmekle beraber dikkat edilmeli, gerekli yönlendirmeler yapılmalı, tedbirler alınmalıdır. Özellikle diğer etkinliklere sık sık tercih ediliyorsa bir sorun olduğu akla gelmelidir (50).

Bununla birlikte yoğun olarak yapılan mastürbasyon çocuğun genital bölgesinde irritasyona neden olabilir. Bazen mastürbasyon cinsel kötüye kullanımın, duygusal yoksunluğun, pornografik materyallere maruz kalmanın veya bir üriner enfeksiyonun bir belirtisi olabilir(8).

Mastürbasyonun nedenleri arasında şunlar gösterilebilir:

- Uyarılma eksikliği (Yeterince meme emme gibi),
- İlgi azlığı,
- Kardeşin doğumu,
- Kıl kurdu gibi bölgede kaşıntıya yol açan sebepler,
- Sünnet derisi ile ilgili problemler,
- Bebeklik döneminde uzun süre yalnız başına bırakılma,
- Çok dar ya da önden cepli giysiler giyilmesi,
- Kırsal bölgelerde sık sık hayvana binmek ve bu sıradaki sürtünmenin yarattığı haz,
- Çocuğun uzun süre tek başına karanlık, gizli, dar yerlerde bırakılması

- Mastürbasyon yapan çocuklarla arkadaşlık yapılması
- Çocuğun yetişkin tarafından bu davranışa alıştırılması
- Bebeklikten itibaren çocuğun cinsel organlarının temizliğiyle fazla uğraşılması, oynanması, sıklıkla öpülmesi vb(51).

2.4.2. Cinsel Oyunlar

Oyun, çocuğun kendini ifade edebildiği, yeteneklerini fark ettiği, yaratıcı potansiyelini kullanabildiği, dil, zihin, sosyal duygusal ve motor becerilerini geliştirebileceği önemli bir fırsattır. Çocukların en önemli işidir. Çocuklar oyun oynayarak sadece iyi vakit geçirmekle kalmaz; yeni şeyler keşfeder, çevresini tanır, insan ilişkilerini öğrenir, meraklarını oyun yoluyla giderir.

Çocuk oyunlarının hemen hepsi sosyal bir yapı içerir. Dolayısıyla her oyunun çocuğun sosyal gelişimine az ya da çok etkisi vardır. Oyun yolu ile çocuk gelecekteki rollerini kazanır. Oyun çocuğun gerçek yaşantısında yer alacak deneyimleri içermektedir. Özellikle evcilik ve blok oyunları gibi hayali ve dramatik oyunlar çocuğun yetişkin yaşantısını taklit etmesini sağlar(8).

Okulöncesi dönemde cinsellik de çocuğun merak ettiği konuların başında gelir. Merakını gidermek isteyen çocuğun başvurduğu yöntemlerden biri de cinselliğe oyunlarında yer vermektir.

Bazı araştırmacılar cinsel içerikli oyunların genellikle ilk onbeş ay içinde ortaya çıktığını savunmaktadırlar. Bunun cinsiyet organlarına dokunma şeklinde ortaya çıktığını belirtmektedirler. Çocuklar tüm vücutlarını fark edip tanırken bu arada cinsel organlarını da fark eder ve tanımaya çalışırlar. Bazen kendileri keşif sırasında fark etmeseler bile tuvalet temizliği ya da yıkanma sırasındaki dokunuşlarla cinsel bölgelerden hoş uyarımlar aldıklarını fark edebilirler. Böylece dokunma tarzlı bir oyun başlayabilir (52).

Üç yaş civarında doktorculuk, evcilik gibi oyunlarla sık karşılaşılır; arkadaşlarıyla beraber tuvalete gitmeyi de bir oyun haline getirebilirler. Bu oyunlar sırasında kendi cinsel organını karşısındaki arkadaşına gösterme ve karşısındaki arkadaşının cinsel organını inceleme, vücudunun diğer bölgelerini inceleme, birbirine dokunma gibi davranışlar sergileyebilirler.

Bazen de oyunun evcilik, doktorculuk olmadığı ama cinsel merakların doyurulmasına yönelik olarak tarzının değiştiği görülür (53).

-Evcilik:

TDK evcilik oyununu “Genellikle kız çocuklarının ev işlerini örnek alarak oynadıkları oyun” şeklinde tanımlamaktadır.

Çocuğun kısaca hayatı oynadığı, tanıdığı, yetişkin rollerini taklit ettiği, günlük hayat içinde yer alan rolleri üstlenip öğrenmeye çalıştığı ve insanlarla ilişkileri öğrenmeye çalıştığı bir oyundur (8).

Evcilik oynarken çocuklar anne, baba, çocuk veya abla, ağabey gibi roller alırlar. Aldıkları bu rolleri oynayabilmeleri için çevrelerinde gözledikleri bu karakterlerin davranışlarını taklit ederler. Alışverişe giderler, çamaşır yıkar, asar, ütüler, arabayı tamir ederler. Bu oyunlarda çocuklar cinsiyetlerine uygun roller seçerler ve rollerini öğrenirler. Birbirleriyle iletişim kurmayı, problem durumları birlikte çözmeyi öğrenirler. Evcilik oyununda bir çocuk bebeğini uyuturken veya yemek yedirirken annesinden ya da babasından gördüğü davranışları sergiler (2).

Evcilik oyunu, kız ve erkek çocukların cinsel kimliklerinin kabul edilmesine yardımcı olur.

-Doktorculuk:

Okulöncesi dönemde doktorculuk oyunu da sık görülen bir cinsel oyundur.

Arkadaşlarının bedenini merak eden çocuklar, bunu oyun haline getirerek birbirlerini tanımaya çalışırlar. ‘Doktorculuk’ buna en iyi örnektir. Doktorculuk oynamak, pek çok yönden karşı cinsle ilişki kurmanın başlangıcı olarak kabul edilebilir(6).

Doktorculuk özellikle karşı cinsle aralarındaki merakın fark edildiği 3 – 6 yaş arasında oynanan bir oyundur. Çocuklar meraklarını gidermek için uygun zemini bu oyun sırasında yakalarlar. Muayene sırasında arkadaşını soyma, vücudunu izleme, dokunma ve kontrol etme davranışları görülür. Böylece kız ve erkek çocuklar, karşı cinsle olan farklılıklarını daha yakından gözlemlene olanağı bulurlar (54).

2.4.3. Birbirinin Vücutlarını İzleme

Okul öncesi dönemde sık görülen cinsel davranışlardan biri de çocukların birbirlerinin vücutlarını incelemesidir. Bu davranış; tuvalette birbirinin cinsel

organını izleme, sakin yerlerde birbirine cinsel organını gösterme, kapı deliğinden odadaki ebeveyni izleme gibi şekillerde kendini gösterir. Bu davranışın temelinde merak duygusu bulunmaktadır.

Merak duygusuyla bir tür gözlem yapan çocuğa gösterilecek olumsuz tepkilerin çocuğa bu işte bir yanlışlığın olduğunu hissettireceğini, cinsel organların utanç verici olduğunu düşündürüleceği unutulmamalıdır(55).

2.5. Cinsel Gelişime Etki Eden Faktörler

Okul öncesi dönemde çocukların cinsel gelişimi bazı faktörler tarafından etkilenir. Hayatının şekillendiği ev ve okul ortamında anne – baba ve öğretmenin çocuğun cinsel gelişimine olan etkisi büyüktür.

2.5.1. Cinsel Gelişimde Anne – Babanın Rolü

Aile çocuğun hayatla ilk bağına sağlayan, yaşamının en önemli unsurudur. Çocuk hayatla ilgili tüm temel becerilerini aile ortamında kazanır. Ailenin çocuğun gelişimi üzerindeki etkisi bu nedenle hayati önem taşımaktadır.

Aile, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen karı-koca, anne-baba-çocuk ve kardeşler alt sistemlerinden oluşmaktadır. Özellikle okul öncesi dönemdeki yani 0-6 yaş arasındaki çocuklar için anne ve babasıyla ilişkileri oldukça önemlidir(6).

Her ailenin çocuğuna ilişkin hedefi; çocuklarını her açıdan sağlıklı yetiştirmek, yaşamından memnun, başarılı ve mutlu bireyler olmalarını sağlamaktır. Ailenin çocuğun cinsel gelişiminde de rolü büyüktür ve çocuklarının mutlu ve sağlıklı bireyler olabilmesi açısından cinsel gelişim önem vermeleri gereken bir alandır.

Anne – babalar çocuklarının cinsellikle ilgili konularda ilk eğitimcileridir. Ebeveynler bu konuda çocuklarına direk bilgi verdikleri gibi, çocuklarının cinselliğe yönelik tutum ve değer yargılarının gelişmesinde de önemli rol oynamaktadırlar. Onlar çocuklarıyla konuşma, duygularını paylaşma, sevgi gösterme, onları giydirme ve onlara vücut bölümlerinin isimlerini öğretme gibi davranışlarla çocuklarına cinsellikle ilgili ilk bilgileri ve değer yargılarını aktarmaktadır (13) (56).

Aileler bebek doğduğu günden itibaren isim seçmek, kızlara daha süslü giydirmek, saçlarını uzatmak ya da süslemek, erkeklerin saçlarını kısa kesmek, farklı

oyuncaklar almak (Kızlara bebek, ev eşyaları, erkeklere araba, silah vb almak gibi), farklı rollere ilişkin beklentileri ifade etmek (Kızlar uslu olur, erkekler cesur olur gibi) ve bu beklentilere uygun davranışları pekiştirmek, tersi davranışları görmezden gelmek, ayıplamak, kınamak hatta cezalandırmak yoluyla cinsel kimliğin oluşmasına yardımcı olurlar(57).

Bununla birlikte; aileler tarafından cinsel gelişim ve eğitim zorlandıkları bir konu olarak görülür. Aileler bu konuyla ilgili açıklama yapmaktan kaçınır, çocuklarının cinsel gelişimleri ile ilgili soruları karşısında kaygılanır. Ne cevap vereceklerine ve ne kadar cevap vereceklerine, çocuklarına bu konuyu en uygun nasıl anlatacaklarına karar verememektedirler.

Bugün yalnızca orta yaşa yaklaşmış kişiler değil, genç anne – babaların pek çoğu da cinsel bilgilerin “sır” olarak saklandığı bir ortamda yetişmiştir. Anne – baba onlara ne doğum olayı, ne de anne ve babanın çocukların oluşmasıyla ilgili rolü konusunda bir şey söylemişlerdir. Çocukların cinsellikle ilgili sordukları sorulara eksik ya da kaçamak cevap vermek sık görülen bir durumdur. Bu tür sorular karşısında yetişkinin mimikleri, ses tonu kelimeleri seçimi, bedeninin gerginliği ya da gevşekliği ve çocuğu istekli veya isteksiz biçimde dinlemesi, sorularını cevaplayıp şekli çocuğa anne – babasının duyguları hakkında fikir verir(58).

Çocuk ise aile içinde yeterince doyurulmamış bilgi ihtiyacını, kendisini çevreleyen kişilerden ve medyadan alacağı dolaylı bilgilerle tatmin etmeye yönelir. Bu ise denetimsiz bir iletişim ortamı yaratabileceği için sakıncalı olabilir. Üstelik çocuk, sürekli yasaklanan, bir sır gibi saklanan, merak ettiği birçok sorunun cevabını bu konuda en az kendisi kadar deneyimsiz ve bilgisiz olan arkadaş çevresinden alarak yanlış, hatalı, eksik bilgilerle olumsuz yönde etkilenebilecektir(5).

Ailelerin çocuklarının cinsel gelişimi ile ilgili sorumluluğu cinsel eğitim vermenin yanı sıra; cinsiyet rolleri açısından çocuğuna iyi bir rol model olma ve çocuğunun aşırıya kaçan cinsel davranışları ya da bu konudaki normal olmayan davranışlarını fark edip uygun şekilde müdahale etmeyi de kapsamaktadır.

Çocuğun cinsel gelişiminde ailenin ilgili tutumları oldukça belirleyicidir. Her aile kendi yapısının özelliklerine göre çocuk yetiştirmekte ve çocuğun gelişimi de bu doğrultuda şekillenmektedir.

Bu konuyla ilgili çocuğun anne - babaların tutumlarını Yavuzer şöyle sıralamıştır(59):

1. Baskılı ve Otoriter Tutum
2. Gevşek Tutum
3. Dengesiz ve Kararsız Tutum
4. Koruyucu Tutum
5. İlgisiz ve Kayıtsız Tutum
6. Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum

1) Baskıcı ve Otoriter Tutum:

Otoriter aile modeli ataerkil toplumlarda sıkça görülen bir modeldir. Ülkemizde de bu tip aile modeline sık rastlanır. Bu tutumda anne – baba katı bir disiplin uygular. Çocuk her kurala uymak zorunda bırakılır. “Zor yoluyla denetleme” ve “Sevgi esirgeyerek denetleme” boyutlarının egemen olduğu aşırı baskılı ve otoriter aile ortamında, denetlenen çocuk hangi davranışın hangi tepkiyi alacağı hakkında bir fikre sahip değildir. Dolayısıyla çocuğun, kaygılı bir belirsizlik içinde aşırı isyankar ya da aşırı boyun eğici olması mümkündür (28).

Otoriter ailelerde cinsellik bir tabu olarak görülür. Cinsel konular hakkında çocuğa bilgi verilmez; bu konular hakkında ayıp, yasak, günah gibi değerlendirmeler yapılır. Cinsellik hakkında konuşmak çocuk için zararlıdır.

Bu tutumdaki anne-babalar, çocuğun cinsellik ile ilgili sorduğu sorulara bazen çocuğa kızarak, onu azarlayarak cevap verirler, bazen de çocukların böyle konularla ilgili sorular sormaması gerektiğini ve cinsellikle ilgili konuşmanın ayıp olduğunu ifade ederler.

Otoriter, ailelerde çocuğun cinsel gelişimi açısından üç farklı durum karşımıza çıkacaktır;

Birincisi; çocukluğundan itibaren cinsel gelişimi ile ilgili aileden ilgili alamayan çocuk, ihtiyacı olan bilgileri başka kaynaklardan elde edecektir. Ancak yanlış yolla edindiği bilgiler çocuğa zarar verecektir. Çocukların hangi bilgiyi ne zaman aldığını öğrenmek mümkün olmayacaktır.

İkincisi; cinselliği bir tabu olarak algılayan, böyle aktarılan çocuk sonraki yaşamında kız ya da erkek arkadaşı ile hatta evlilik yaşamında sorunlar yaşayacaktır. Cinselliği korku, utanç, kötü, tabu kavramlarıyla birlikte yaşamaya çalışacaktır. Bu

çocuklar yetişkinlik dönemlerinde ve evliliklerinde cinsiyetinin özelliklerini tam olarak yansıtamayacaktır.

Üçüncüsü ise; çocuk aile ortamında baskıcı ve otoriter bir tutum altında bastırıldığı için, fırsat bulduğu ve aile baskısının olmadığı durumlarda da, cinselliğini abartılmış olarak yaşayacaktır(59).

2) Gevşek Tutum:

Gevşek tutum ailelere genellikle orta yaşın üzerinde çocuk sahibi olan ailelerde ya da çocuğun kalabalık yetişkinler gurubu içinde yetişen tek çocuk olması halinde sıklıkla rastlanılır. Bu aile yapısında çocuk ailede inisiyatif sahibi tek kişidir ve diğer aile bireyleri onun isteklerine kayıtsız şartsız uyarlar. Ailede disiplin bulunmaz ve çocuğun istekleri esastır. Çocuğun abartılmış bir sevgi gösterisi içinde büyüyor olması, onun doyumsuz bir birey olmasına neden olur. Bu çocuklar yalnız anne – babalarıyla yetinmez, zamanla ev dışındaki kimselere de egemen olmanın yollarını arayan bir birey haline dönüşürler.

Cinsel eğitim boyutunda ise, bu tip ailede yetişen çocuklar zorluk yaşarlar. Hayatın diğer alanlarında olduğu gibi, cinsel eğitim ve cinselliği yaşamının da önceden belirlenmiş kuralları vardır. Ailenin çocuğu bilinçlendirmesi, gerekli yerlerde uyarması, hatta gerektiğinde engelleyici tavır göstermesi önemlidir(59).

3) Dengesiz Kararsız Tutum:

Anne - babanın “dengesiz ve kararsız” tutumu, çocuğun eğitim ve gelişimini olumsuz açıdan etkiler. Buradaki dengesizlik ve tutarsızlık, ana baba arasındaki görüş ayrılığında olabildiği gibi, anne veya babanın gösterdikleri değişken davranış biçiminde de görülebilir. Anne ile babanın, çocuğun yanında, “çocuk konusunda” birbirlerini eleştirmeleri, birinin olumlu yaklaşımına diğerinin olumsuz tutumu ya da taraflardan birinin çocuk kayırması, çok sıklıkla rastlanan yanlışlarındadır.

Dengesizlik ve kararsızlık; anne veya babanın şahsında yaşanabilir. Böyle durumda çocuğa sözünü dinletmek için çaba sarf eden annenin, bir isteğini yaptırmak üzere önce yumuşak tonda konuştuğu, ardından sesini yükselttiği, çocuğun isteğini hâlâ yerine getirmemesi halinde dövdüğü, ardından da diz çöküp özür dilediği görülür. Söz gelimi, annenin dinlenmiş ve sakin olması halinde, 3 yaşındaki kızının piyano çalması ona ilginç gelip “uygun bir davranış “ olarak kabul görürken, annenin yorgun ve uykusuz olması halinde aynı davranış “uygun olmayan davranış” grubuna

girerek kabul görmeyebilir. İster ana – baba arasındaki “kararsızlık ve dengesizlik” örneğinde; isterse bir ebeveynin değişken tutumunda olsun çocuk, hangi koşulda nasıl davranacağını bilemez. Hangi davranışın “uygun olan davranış” kategorisine girdiğini kestiremez. Çünkü bir davranışın “a” ya da “b” kategorisine girmesi, davranışın niteliğinden çok, anne ya da babanın ruh haline bağlıdır. Bu da önceleri çocukta bazı iç çatışmaların, huzursuzlukların ardından da dengesiz ve tutarsız bir yapının oluşmasına sebep olabilir(6).

Bu tip ailelerde yetişen çocuk bir davranışta bulunurken içinden geldiği gibi değil, çevredeki insanların tarzına göre, hatta onlar tarafından onay görecektir şekilde tavır alacaktır. Aynı zamanda cinsel eğitimin temel kurallarından olan zamanlama, doğruluk, açık iletişim ve en önemlisi güven ortamı bu aile tipinde olmadığı için çocukları olumsuz etkileyecektir. Hatta çocuk ileriki yaşamında, bazı insanlardan onay görmek ve onlara göre davranmak adına, istemediği halde cinsel açıdan taviz verme eğiliminde olabilir(6).

4) Koruyucu Tutum:

Koruyucu tutum; anne – babanın aşırı koruması, çocuğa gerektiğinden fazla kontrol ve özen göstermesi anlamına gelir. Bunun sonucu olarak çocuk, diğer kimselere aşırı bağımlı, güvensiz, duygusal kırıklıkları olan bir kişi olabilir.

Bu bağımlılık çocuğun yaşamı boyunca sürebilir ve aynı koruyucu tutumu gelecekte eşinden bekleyebilir. Aynı zamanda çocuğun psiko - sosyal gelişimi de olumsuz etkilenecek ve ilişkilerinde, daha çocukluk yıllarından başlayarak başarısız olan bireyin gelecekte bağımlı bir kişi olmasına sebep olabilecektir.

5) İlgisiz ve Kayıtsız Tutum:

İlgisiz ve kayıtsız tutum, anne – babanın, çocuğu yalnız bırakma, görmezlikten gelme şeklinde dışlaması anlamına gelir. Duygusal istismara yol açan böyle bir ortamda anne – baba – çocuk üçgeni arasında iletişim kopukluğu gözlenir(59).

İlgisiz aile ortamında büyüyen çocuklar için cinsel taciz bir tehlike olabilir. Aile ortamında bulamadığı sevgiyi, aile bireyleri dışındaki kişilerde arayabilir. Ayrıca ergenlik döneminde zaten var olan karşı cinsin ilgisini çekme isteğine, çocukluk yıllarında başlayan ve karşılanmayan duygusal açlık da eklenince, birey

ona ilgi gösteren ilk kişiye yönelebilir. Arkadaşlıklarında seçici davranmadığı için yanlış arkadaşlıklar kurabilir(6).

6) Güven Verici, Destekleyici, Hoşgörülü Tutum:

Anne-babanın çocuklarına karşı hoşgörü sahibi olmaları, çocukların bazı kısıtlamalar dışında arzularını diledikleri biçimde gerçekleştirmelerine izin vermeleri anlamına gelir. Anne-babanın hoşgörüsünü normal bir düzeyde gerçekleştirmesi, çocuğun kendisine güvenli, yaratıcı toplumsal birey olmasına yardım eder. Böyle bir tutumda evde kabul edilen ve edilmeyen davranışların sınırları bellidir. Bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Söz hakkı vardır. Duygu ve görüşlerine saygı duyulur, sevgi ve teşvik görür, yetişkinler tarafından dinlenir. Böyle bir ortamda çocuk girişim yeteneğine sahip olur, özgüvenini kazanır ve kendi kendine karar verip sorumluluk taşımaya öğrenir(59).

Bu aile yapısında yetişen çocukların cinsel gelişim sürecinde sorun yaşama olasılıkları azdır. Merak ettiklerini rahatça sorabilir ve uygun yanıt alabilirler. Sağlıklı kız – erkek iletişimi kurabilirler. Aile dışında yaşadıkları olayları aile bireyleriyle paylaştıkları için sorun çıktığında sağlıklı yönlendirme yapılması daha kolaydır(6).

2.5.2. Cinsel Gelişimde Okulun, Öğretmenin ve Çocuk Gelişimcinin Rolü

Sosyal bir kurum olarak okul, bireyin aileden sonra kişilik gelişimini sürdürdüğü bir yapı olarak son derece stratejik ve önemlidir. Bu nedenle de okulun asıl işlevleri arasında bireyin sosyalleştirilmesi ve kültürlenmesi gelmektedir (59)

Okul çocukların akademik bilgi edinmelerinin yanı sıra; insan ilişkilerini, toplumsal rolleri öğrendiği ve problem çözme becerisini geliştirdiği bir ortamdır.

Okul öncesi eğitim; çocuğun doğduğu günden temel eğitime başladığı güne kadar geçen sıfır – altı yaş arasındaki dönemi kapsayan ve çocukların daha sonraki yaşantılarında çok büyük yeri olan; bedensel, psikomotor, sosyal – duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerinin büyük ölçüde tamamlandığı, bu doğrultuda kişiliğin şekillendiği gelişim ve eğitim süreci olarak adlandırılabilir. Aynı zamanda okul öncesi eğitim çocuğun cinsel kimliğini kazanarak, benlik kavramını geliştirmesini, kendine güvenli, bağımsız bir kişilik geliştirmesini destekler(6).

Öğretmen ise; hem bireyin hem de toplumun yaşamına kalite katacak değişmelerin oluşmasına kılavuzluk eden birey olarak, özellikle eğitim yaşantısının zeminini oluşturan önemli bir etkidir.

Aynı zamanda; okulun çocuğun eğitimi konusundaki aileye destek görevini yerine getirmelerindeki en büyük etken de öğretmendir. Öğretmen çocuğun aile dışında karşılaştığı ilk yetişkindir(60).

Bunun yanı sıra; okulöncesi dönemde öğretmenler sadece çocuğun gelişimini takip edip, eğitim vermekle kalmaz; aynı zamanda çocuğa hem bir rol model, hem de hayata dair bir rehber görevi görürler.

Çocuğun gününün büyük bir kısmını okulda öğretmeni ve sınıf arkadaşlarıyla geçirdiği düşünülürse; gelişiminde öğretmenin ve okulunun önemi ortaya çıkacaktır. Diğer gelişim alanları gibi cinsel gelişim üzerinde de okul ortamı ve öğretmen etkilidir.

Çocukların cinsel gelişimle ilgili evdeki kazanımları temel olarak anne – baba rolleriyle ilgiliyken; okulda kız – erkek rolleriyle ilgili oyunlar, kızlara – erkeklere özgü renkler, oyuncaklar, giysiler gibi kendi yaş düzeylerindeki cinsiyet özelliklerini hem gözlemler, hem deneyimler, hem de oyun yoluyla bol bol pekiştirirler.

3 – 6 yaş cinsel gelişim ve eğitim için kritik bir yaşdır ve öğretmenler bu dönemde sınıflarında çocukların bu döneme özgü davranışlarına sık sık tanık olurlar. Çocuklar öğretmenlerine cinsel gelişimle ilgili sorular sorma, doktorculuk ya da evcilik gibi cinsel oyunlar oynama, öğretmenin vücuduna dokunma, masturbasyon yapma, tuvalette ya da تنها yerlerde birbirlerine vücutlarını gösterme gibi davranışlar sergileyebilirler.

Öğretmenin bu gibi davranışları uygun şekilde yönlendirmesi, çocuğun merakını giderecek ölçüde bilgi sunması, cinsel gelişimle ilgili uygun fırsatları değerlendirerek çocuğa eğitim vermesi, gerekli durumlarda aileyle ya da uzmanlarla irtibata geçmesi gelişimin sağlıklı şekilde sürebilmesi için önemlidir.

Çocukların yaş düzeylerine uygun cinsel eğitim programları hazırlayıp uygulamak öğretmenin çocukların cinsel gelişimleri ile ilgili yapması gerekenler arasındadır. Oyun, sanat, dil etkinlikleriyle bütünleştirilmiş cinsel eğitim etkinlikleri hem çocukların meraklarını doğru kaynaktan giderebilmesini, hem de çocukların eğlenebilmesi ve öğrendiklerini genelleştirerek pekiştirmesini sağlar. Etkinlikler

sırasında çocukların tutumları da öğretmene çocukların cinsel gelişimleriyle ilgili ipuçları verir.

Bununla birlikte; M.E.B.'in okul öncesi ve ilköğretim programları incelendiğinde, "cinsel eğitim" kavramının programlar içinde hak ettiği yeri bulamadığı görülmektedir (61)

Aile ve okulda, cinsel kimliğimizi sağlıklı kazanabileceğimiz sosyal ve kültürel aktivite ve etkinlikleri düzenlemek ve programlamak, okulun sorumluluğudur. Cinselliğin, insanoğlunun yaşamının doğal ve güzel bir uzantısı olduğu, okul kurumunun işlemesi gereken bir temadır(61).

Çocuk gelişimciler ise, cinsel gelişim sürecini gelişimci bakış açısıyla takip etmek, ilgi gerektiren cinsel davranışların takibini yapmak, gerektiğinde ailenin danışabileceği bir profesyonel olarak uygun çözüm yolları sunmak açısından bu konunun önemli meslek elemanlarıdır.

3. GEREÇLER VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlar hakkındaki deneyimleri ve tepkilerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiş bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır.

Nitel araştırmanın çeşitli disiplinlere dayanan güçlü kuramsal temelleri vardır. Sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, dilbilim gibi disiplinler nitel araştırmaya hem bakış açısı kazandırmışlar hem de yöntem olarak katkıda bulunmuşlardır (62), (63), (64). Tüm bu disiplinlerde ortak olan amaç, insan davranışını, içinde bulunduğu ortam içinde ve çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktır. Bu disiplinlere göre insan davranışı, Fen ve Matematik gibi disiplinlerde ele alınan değişkenlere göre farklı algılanması gereken bir olgudur. Bu nedenle insan davranışını araştırmada fen bilimleri alanında geleneksel olarak kullanılan yöntemlerin yetersiz olduğu kabul edilmektedir. İnsan davranışı ancak esnek ve bütüncül bir yaklaşımla araştırılabilir ve bu yaklaşımda araştırmaya dahil olan bireylerin görüşleri ve deneyimleri büyük önem taşır.

Nitel araştırmanın bir tanımını yapmak güç olsa da genel olarak nitel araştırma; gözlem, görüşme, ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (65).

Nitel araştırmanın beş alt dalından biri olan fenomenoloji ise farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanır. Nitel araştırmacılar fenomeni tanımlar, daha sonra fenomenle ilgili deneyim sahibi olan kişilerden veri toplar ve bütüncül bir betimleme ortaya koyarlar (66). Bu betimleme onların “neyi”, “nasıl” deneyim ettiklerinden oluşur (67).

Fenomenolojik araştırmalarda örneklem seçim stratejileri oldukça dar aralıktadır. Bütün katılımcıların çalışılan fenomene yönelik deneyimlerinin olması şarttır.

Örneklem seçimi için yöntem olarak fenomenolojik yöntemde kullanılan kriter temelli örneklem seçimi yapılmıştır. Kuram oluşturma çalışmasında araştırmacı, teorinin gelişimine katkı sağlayacak, belli kriterlere sahip bireyleri seçer.

Çalışmada önce katılımcılardan demografik bilgi formunu doldurmaları istenmiştir. Daha sonra ise, katılımcılarla görüşme formundaki sorular üzerinden görüşmeler yapılmış ve ses kayıtları alınmıştır. Son olarak da, ses kayıtları zmlenmiş ve değerlendirilmiştir.

3.2. Araştırmanın alışma Grubu

Araştırmanın rneklem grubunu 2017 – 2018 eğitim ğretim yılında Ankara ili ankaya ilçesindeki  okul öncesi eğitim kurumunda ğretmen olarak çalışmakta olan sekiz ocuk gelişimci oluşurmaktadır.

Bu çalışmada örneklem grubu seçilirken aşağıdaki ölçütlere dikkat edilmiştir:

- Örneklem grubunun ocuk gelişimi mezunu (Lise, nlisans, Lisans, Yüksek Lisans mezunu) olması,
- Bir eğitim ğretim kurumunda 2017 – 2018 eğitim ğretim yılında ğretmen olarak çalışıyor olması,
- 36 – 72 ay aralığındaki çocuklarla çalışıyor olması,
- En az on yıldır öğretmenlik yapıyor olması.

Araştırmada ğretmenlere ait farklı deneyimlere ulaşabilmek için öğretmenlerin farklı eğitim seviyelerinden seçilmesine dikkat edilmiştir.

Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Araştırmanın rneklem grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Bu araştırmada amaç, okul öncesi eğitim kurumlarında ğretmen olarak çalışan ocuk gelişimcilerin sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlarla ilgili deneyimlerinin belirlenmesidir. Bu nedenle

ölçüt olarak; katılımcıların çocuk gelişimci olması, deneyimi birden fazla kez yaşamış olmasını sağlamak için en az 10 yıllık öğretmenlik tecrübesine sahip olması, cinsel davranışlarla ilgili deneyim yaşamış olması seçilmiştir.

Bu amaçla çalışmanın örneklemini Ankara ili Çankaya ilçesinde okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan sekiz çocuk gelişimci oluşturmaktadır. Örneklem grubunun çalıştığı kurumların dağılımı; iki özel anaokulu, bir üniversite anaokulu şeklindedir.

Örneklem grubundaki çocuk gelişimcilerin tamamı kadındır.

Tablo 3.1. Örneklem grubunu oluşturan çocuk gelişimcilerin demografik bilgileri

Katılımcı	Yaşı	Eğitim Düzeyi	Medeni Durum	Deneyim Yılı	Cinsel Eğitim
K1	45	Lisans	Bekar	24	Almamış
K2	41	Y. Lisans	Evli	20	Almış
K3	47	Lisans	Evli	26	Almış
K4	47	Lise	Evli	24	Almamış
K5	36	Ön Lisans	Evli	20	Almamış
K6	31	Ön Lisans	Evli	13	Almamış
K7	38	Lisans	Bekar	14	Almış
K8	29	Ön Lisans	Bekar	13	Almış

Örnekleme oluşturan çocuk gelişimcilerin yaşlarının dağılımları Tablo 3.6.2.'de verilmiştir. Buna göre, katılımcıların yaşı 47 ile 29 arasında değişmektedir. Örneklem grubunun yaş ortalaması ise 39.25' dir.

Örneklem grubunun %50'si 40 – 49 yaş aralığında, %37.5'i 30 – 39 yaş aralığında, %12.5'i ise 20 – 29 yaş aralığında bulunmaktadır.

Örneklem grubunu oluşturan çocuk gelişimcilerin eğitim düzeylerine göre dağılımları Tablo 3.6.2.' de gösterilmiştir. Bu tabloya göre; katılımcıların %12.5'i lise mezunu, %37.5'i ön lisans mezunu, %37.5'i lisans mezunu, %12.5'i lisans üstü mezundur.

Örneklem grubunda yer alan çocuk gelişimcilerin %62.5'nin evli, %37.5'inin ise bekar olduğu görülmektedir.

Çocuk gelişimcilerin mesleki tecrübeleri Tablo 3.6.2.' de yıl olarak verilmiştir. Tabloya göre, katılımcıların tecrübeleri 13 yıl ile 26 yıl arasında değişmektedir. Örneklem grubunun ortalama mesleki tecrübesi ise 19.25 yıldır.

Çocuk gelişimcilerin tecrübelerinin yıllara göre dağılımı ise şu şekildedir: %37.5'i 10 – 14 yıl arası, %50'si 20 – 24 yıl arası, %12.5'i 25 – 29 yıl.

Çocuk gelişimcilerin cinsel gelişimle ilgili eğitim alma yüzdeleri eşit orandadır. Buna göre, %50'si cinsel eğitim aldığını, %50'si ise almadığını ifade etmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Araştırmacı araştırmada iki basılı form kullanmıştır. Bunlardan biri demografik bilgi formu, diğeri ise bireysel görüşme formudur. Ayrıca araştırmacı araştırmada örneklem grubunun ses kaydını almak için bir de ses kayıt cihazı kullanmıştır.

Görüşmelerde kullanılması için bir de görüşme formu hazırlanmıştır. Bunun için önce, alandaki literatür bilgileri danışman ile birlikte taranmış ve araştırmanın amacına yönelik sorular belirlenmiştir. Daha sonra bu sorularla ilgili uzman görüşleri alınmıştır. Ardından iki gönüllü çocuk gelişimci ile görüşme formu üzerindeki sorularla demo görüşmeler yapılmıştır. Görüşme formu 12 sorudan oluşmaktadır.

Demografik bilgi formunu örneklem grubunu oluşturan katılımcılar doldurmuştur. Bilgilendirilmiş onam formu ise araştırmacı tarafından katılımcılara okunmuş, katılmayı kabul ettiklerini beyan etmelerinden sonra form katılımcılara imzalatılmıştır.

Ses kaydındaki görüşme kayıtları ise, görüşmelerden sonra araştırmacı tarafından çözümlenerek yazılı hale getirilmiştir.

3.4. Veri Toplama İşlemi

Araştırma verilerini toplamak amacıyla örneklem grubundaki çocuk gelişimcilerin çalıştıkları kurumlara gidilmiş ve yöneticilerle görüşülerek örneklem seçimi için belirlenmiş kriterlere uygun çocuk gelişimcilere ulaşılması konusunda

yardım istenmiştir. Ulaşılan çocuk gelişimcilerden demografik bilgi formu ve gönüllü onam formunu doldurmaları istenmiştir.

Daha sonra ses kayıt cihazı yardımıyla katılımcılarla görüşme gerçekleştirilmiştir. Ardından görüşme kayıtları yazılı metin haline getirilmiş ve araştırmanın bulguları için uygun hale gelmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde öncelikle ses kaydı yapılarak yapılan görüşmeler, araştırmacı tarafından çözümlenmiştir. Görüşme formundan elde edilen veriler, betimsel analiz kullanılarak incelenmiştir. Betimsel analizde veriler, önceden hazırlanmış temalara göre düzenlenebileceği gibi, araştırma sırasında ortaya çıkan sorular ya da boyutlar da dikkate alınarak sunulabilmektedir. Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların okuyucuya düzenlenmiş ve yorumlanmış şekilde sunulmasıdır. Bu amaçla, bireylerin görüşleri doğrudan alıntılarla verilmektedir (68). Araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından düzenlenmiş ve temalar ile ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Katılımcıların kimliğinin gizli tutulması açısından, görüşme esnasında katılımcılar K1 (Katılımcı 1), K2 (Katılımcı 2) olarak kodlanmış, bazı katılımcı görüşleri bulgular ve tartışma bölümünde doğrudan alıntı yapılarak sunulmuştur. Katılımcı kodlamaları; K1’den K8’ e kadar planlanmıştır.

Elde edilen veriler aşağıdaki temalarla ilişkilendirilmiştir:

- *Katılımcının cinsel gelişime ilişkin eğitim düzeyi*
- *Cinsel davranış tanımı*
- *Cinsel davranışlarla ilgili deneyimleri*
- *Masturbasyon*
- *Cinsel oyunlar*
- *Cinsel sorular*
- *Birbirininin vücuduna dokunma*
- *Birbirine cinsel organını gösterme /izleme*
- *Cinsel davranışlarla ilgili yardım alma durumu*
- *Çalıştığı kurumda cinsel gelişim ve eğitimle ilgili gördüğü eksiklikler*
- *Cinsel eğitime dair öneriler.*

4. BULGULAR

Bu bölümde, katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili görüşleri ve deneyimlerini içeren bulgular sunulmuştur.

Bulgular;

- *Katılımcının cinsel gelişime ilişkin eğitim düzeyi*
- *Cinsel davranış tanımı*
- *Cinsel davranışlarla ilgili deneyimleri*
 - *Masturbasyon*
 - *Cinsel oyunlar*
 - *Cinsel sorular*
 - *Birbirininin vücuduna dokunma*
 - *Birbirine cinsel organını gösterme /izleme*
- *Cinsel davranışlarla ilgili yardım alma durumu*
- *Çalıştığı kurumda cinsel gelişim ve eğitimle ilgili gördüğü eksiklikler*
- *Cinsel eğitime dair öneriler ile ilgili temalarla ilişkilendirilmiştir.*

4.1. Katılımcıların Aldıkları Cinsel Gelişimle İlgili Eğitime İlişkin Bulgular

Katılımcılardan cinsel gelişimle ilgili eğitim almadığını belirten 4 kişi ile bu soru üzerinde görüşme yapılmamıştır. Eğitim aldığını belirten diğer 4 kişi ile aldıkları eğitimin niteliği üzerine görüşülmüştür.

Tablo 4.1. Katılımcıların aldıkları cinsel eğitimin kaynağı.

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	F
1	Seminer, kurs, hizmet içi eğitim vb olarak	4
2	Öğrenim hayatında ders olarak	3

Cinsel gelişimle ilgili eğitim aldığını belirten 4 katılımcıya aldıkları eğitimin kaynağı sorulmuştur. Buna göre katılımcıların verdikleri cevaplar iki ayrı başlıkta

toplanmıştır. İfade edilme sıklığına göre; “Seminer, kurs, hizmet içi eğitim vb olarak (f=4)”, “Öğrenim hayatında ders olarak (f=3)”.

Bu ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“Okurken derslerin içinde tabii ki geçti. Çocukların vücudunu tanınması ile ilgili, çocukların hangi davranışının normal ya da hangi davranışının anormal oluşu, öğretmenin çocuğun hangi davranışına dikkat etmesi, hangi konuları aileye bildirmesi ile ilgili... Gördük bunları okurken.” K2

“Lisansta çocuk gelişimi derslerimizde doğal olarak çocukların cinsel gelişimleri hakkında dersimiz oluyordu.” K3

“Evet, yüksek lisanstayken çocuk gelişiminde gelişim ve öğrenme dersinde, cinsel eğitimle ilgili ve gelişim kuramlarıyla ilgili derslerimiz vardı. Orada gördüğümü hatırlıyorum.” K7

“Birkaç seminere katıldım, lise ve üniversitede bunun için okulumuza gelmişlerdi.” K8

“Yeni mezun olup işe başladığımızda, bu konuyla ilgili Hacettepe’den gelen hocaların verdiği seminerlere gitmiştik.” K3

“Okuldan sonra da birçok seminer, workshop gibi etkinliklerde cinsel gelişim, nasıl yaklaşılmalı, neler yapılmalı gibi şeyler öğrendim. Tabii kendim kişisel olarak okuduğum kitaplar ya da okuduğum makaleler de oldu.” K7

“Çocuğun kendini tanınması, göz, burun, ağız, kulak kadar cinsel organının da normal olması, cinsel istismar varsa da öğretmenin buna dikkat etmesi, ailede herhangi bir istismar varsa öğretmenin bununla ilgili uyanık olmasına dair hem seminerlerde, hem okullarda derslerin içinde püf noktaları gördük.” K2

Tablo 4.2. Katılımcıların aldıkları cinsel eğitimin yararına ilişkin görüşleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Yararı oldu	4

Cinsel gelişimle ilgili eğitim aldığını belirten katılımcılara aldıkları eğitimin yararına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Buna göre, katılımcıların tamamı aldıkları eğitimi yararlı bulduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların bu konuyla ilgili görüşleri şöyledir:

“Tabii ki. Her şeyden önce çocuklarla ilgili gözlemlerimde daha objektif olmaya çalışıyorum. Hem aile içinde, hem dışarıda sokakta, hem çalıştığım okulda çocukların davranışıyla ilgili hem gözlem yapıyorum, hem çocuğun gelişim sürecinin içinde hangi davranışlar var, hangileri normal, hangileri bir sıkıntı yaşadığını gösteriyor o çocuğun, hangileri olumsuz bir şey yaşadığını gösteriyor o davranışı biliyorum.” K2

“Çok. Yani teorik olarak okulöncesi öğretmenliği yapan birinin bir kere cinsel eğitimi almış olması gerekiyor bence. Çünkü çocuklar okula 3 yaştan sonra başlıyor düşündüğümüzde. 2 yaştan sonra cinsel kimlikleri oluşmaya başlıyor ve okulöncesi dönem için çok önemli bir süreç bence, cinsel kimliklerinin oluştuğu. Bu eğitimden yoksun bir öğretmen – cinsel davranışlar açısından düşündüğümüzde bence çocuklara destek vermesi gereken durumda eksik kalıyor. Oysa bir problemle karşılaştığında yeterli olması gerekiyor diye düşünüyorum.” K3

“İnanılmaz yararı oldu. Daha önce de akademisyenlikten geldiğim için belki; teori çok önemli ama işin mutfağına girmeden bilgiyi nerde kullanabileceğinizi, nerede işe yaradığını bilemiyorsunuz. İşin mutfağına girip bilgiyi öğrendikten sonra o bilgi çok daha değerli oluyor, anlam kazanıyor. Problem yaşadığınızda belki o teoriler aklınıza geliyor. Öğrendiğiniz kuramlar aklınıza geliyor, o noktada çok işe yarıyor. İşinizi kolaylaştırıyor belki de.” K7

“Kesinlikle. Çünkü bizim sektörümüzün şöyle bir özelliği var; -avantajımız ya da dezavantajımız bilmiyorum- hiç ölmeyen bir sektörün içerisinde bulunuyoruz ve her dakika dünyaya gelen çocuk bir yenilik getiriyor. Bizler de bu anlamda avantajlıyız çünkü her dakika kendimizi yenilemek ve tazelemek durumundayız. Bu nedenle bize en çok destek olacak şey tekrar etmektir diye düşünüyorum. Hem bilgilerimiz tazelenmiş oluyor eğitimlerde, hem de sadece yeni öğrendiğimize yönelmiyoruz. Geçmişimizi tekrar edip, ikisini birleştirip birlikte güzel bir sonuç çıkarmaya çalışıyoruz. O nedenle eğitimlerin sık sık olması gerekiyor.” K8

4.2. Katılımcıların Cinsel Davranış Tanımları

Katılımcılardan deneyimlerini aktarmaya başlamadan önce, bir cinsel davranış tanımında bulunmalar istenmiştir. Çalışmanın bu kısmında yapılan cinsel davranış tanımları incelenecektir.

Tablo 4.3. Katılımcıların cinsel davranış tanımlarının içeriği

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Çocuğun cinsel anlamda kendini tanıması	3
2	Cinsel kimliğin öğrenilmesi	1

Katılımcılara “Cinsel davranış sizin için ne ifade etmektedir?” diye sorulmuş ve katılımcılardan 4 tanesinin bir tanımlama yapabildiği, diğer katılımcıların ise tanımlama yapamadığı, onun yerine cinsel davranışlara örnek vererek soruyu cevapladığı görülmüştür.

Katılımcıların ifadeleri incelendiğinde 2 farklı cinsel davranış tanımı çıktığı görülmektedir. İfade edilme sıklığına göre tanımlamalar şunlardır; “Çocuğun cinsel anlamda kendini tanıması (f=3)”, “Cinsel kimliğin öğrenilmesi (f=1)”.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen katılımcı görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Sınıftaki gözlemlerimden yola çıkarak şöyle söyleyeyim, çocukların kendi bedenlerini tanıması bence.” K3

“Bence çocukların cinselliklerini fark etmeleri, tanımları, bilmelerini ifade ediyor.” K7

“Çocuğun kendini tanıması bir nevi... Cinsel anlamda kendini tanıması. Bir bayanın vücudu şöyle olur, bir bayın vücudu böyle olur. Bu benim hemcinsime has uzuvlardır, bu da karşı cinse özel uzuvlardır diye tanımasıdır.” K2

“Cinsel kimliğin öğrenilmesi, çocuklara anlatılması, çünkü ülkemizde maalesef cinsel kimliğini çok öğretmiyoruz çocuklarımıza. Ben bunun çocuklara öğretilmesi olarak algılıyorum sorduğunuz soruyu.” K1

Tablo 4.4. Katılımcıların cinsel davranışlara verdiği örnekler

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Arkadaşlarını tuvalette izleme	6
2	Cinsiyet farkları tanıma	4
3	Cinsiyet rolleriyle ilgili oyunlar	4
4	Masturbasyon	3
5	Kendi bedeninin özelliklerini tanıma	2
6	Birbirine dokunma	2

Katılımcılara “Cinsel davranışlara örnek verir misiniz?” diye sorulmuş ve katılımcıların örnek olarak verdikleri cevaplar incelendiğinde kodlanmış 6 ayrı başlık ortaya çıkmıştır. İfade edilme sıklığına göre katılımcıların aktardığı davranışlar şunlardır: “Arkadaşlarını tuvalette izleme (f=6)”, “Cinsiyet farklarını tanıma (f=4)”, “Cinsiyet rolleriyle ilgili oyunlar (f=4)”, “Masturbasyon (f=3)”, “Kendi bedeninin özelliklerini tanıma (f=2)”, “Birbirine dokunma (f=2)”. Katılımcıların cinsel davranışlardan ağırlıklı olarak “Arkadaşlarını tuvalette izleme” davranışını ifade ettiği görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir

“Tuvalete gittiklerinde arkadaşlarını merakla izleme, kendi bedenindeki farkına varma, aynı ve farklı olan şeyleri fark etme, evcilik oynarken ya da oynadıkları grup oyunlarında bu rolleri edinmeleri bence.” K3

“Evcilik oynarken çocuklar anne – baba rolüne giriyor, uyku saatinde masturbasyon yapıyorlar mesela, birbirlerine dokunabiliyorlar, vücutlarını izliyorlar, kitaplarda bununla ilgili gördükleri ilginç şeyleri birbirlerine anlatıp gülebiliyorlar.” K6

“Kız çocuklarının ayrı, erkek çocuklarının ayrı kıyafet giyinmesi... Biz burada birlikte gidiyoruz banyoya çocuklarımızla, birbirlerinin cinsel organını görmeleri... Birçok veli ilk başlarda bize gelip çocuğunun daha önce hiç erkek çocuk

pipisi görmediğini söylüyor. Okulda görünce çok endişelendiğini, bunu ayıp bulduklarını ve göstermediklerini ama çocuğun gelip “Ben okulda arkadaşımın pipisini gördüm” diye anlattığını söylüyor. Biz de bunun çok normal olduğunu, aslında bütün vücut organlarımız, gözümüz, kulağımız burnumuz gibi onun da bir organ olduğunu ve çocuklara tanıtılması gerektiğini söyleyerek onları rahatlatmaya çalışıyoruz.” K1

“Mastürbasyon olabilir, birbirlerini tuvalette merak ediyorlar, o olabilir, birbirlerini bilinçsiz olarak taciz etmeleri olabilir.” K4

“Kızlar tuvaletini farklı yapar, erkekler farklı yapar. Bu neye götürüyor? Kızların farklı organları vardır, erkeklerin farklı organları vardır. Kız olmak farklı bir şeydir. Erkek olmak farklı bir şeydir. Bunları tanımak, tanımlamak, çocuğun kendi vücudunu tanıması çok önemli bir adım. Bunları tanıyıp ona göre hareket etmesi onların oyunlarında bile kendini gösteriyor aslında.” K7

“Lavaboya girince çocuk bir kere kendindeki cinsel özelliği hemcinsinde görünce “Aaa, benim de ondan var” diyor mesela. Mesela bir erkek çocuk kız çocuğunu görünce şaşırıyor ama olabildiğince olağan, doğal davranırsanız ona dikkat çekmiyorsunuz. Birbirlerinin cinsel organlarını görünce buna dikkat çekmemek, bununla ilgili birbirini rencide etmemek gerektiğini, bunun olağan bir şey olduğunu anlıyor ve ona göre davranıyor.” K2

“Bu tamamen aslında yaş gruplarına göre özellik gösteren bir durum. Çocuk çok küçük yaşta masturbasyonla tanışıyor ama 5 – 6 yaşta da tanışabiliyor. Çocuklar cinsel kimliklerini kavramaya başladıklarında aslında elleri sürekli organlarında oluyor. Ben bu tarz davranışlarla karşılaştım, ileri boyutta her hangi bir durumla karşılaşmadım.” K8

4.3. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Deneyimleri

Katılımcılara “Meslek hayatınız sırasında karşılaştığınız cinsel davranışlarla ilgili deneyimleriniz nelerdir?” diye sorulmuş ve verdikleri cevaplar alt temalar halinde verilmiştir.

Buna göre alt temalar şunlardır;

- *Cinsel sorular*
- *Cinsel oyunlar*
- *Mastürbasyon*
- *Birbirinin vücuduna dokunma*
- *Birbirine cinsel organını gösterme /izleme*

4.3.1. Katılımcıların Cinsel Sorularla İlgili Deneyimleri

Tablo 4.5. Katılımcıların karşılaştıkları cinsel soruların dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	F
1	Dünya'ya nasıl geldiklerine ilişkin sorular	4
2	Annesinin karnına nasıl girdiğine ilişkin sorular	2
3	Cinsiyet farklılıkları ile ilgili sorular	2
4	Cinsiyet özellikleri ile ilgili sorular	1

Katılımcılara “Sınıfınızda karşılaştığınız cinsel sorular nelerdir?” diye sorulmuş ve verdikleri cevaplar incelenmiştir. Buna göre, kodlanmış 4 ayrı başlık ortaya çıkmaktadır. İfade edilme sıklığına göre öğretmenlerin verdikleri cevaplar şunlardır: “Dünya’ya nasıl geldiklerine ilişkin sorular (f=4)”, “Annesinin karnına nasıl girdiği ile ilgili sorular (f=2)”, “Cinsiyet farklılıkları ile ilgili sorular (f=2)”, “Cinsiyet özellikleri ile ilgili sorular (f=1)”. Katılımcıların cevapları incelendiğinde, ağırlıklı olarak çocukların Dünya’ya nasıl geldiği ile ilgili sorularla karşılaştıkları görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“3 – 4 yaşta çok sormuyorlar. 5 yaşın sonunda ve 6 yaşta sorular soruyorlar. “Ben nasıl dünyaya geldim?”, “Nasıl doğdum?”, “Annemin karnına nasıl girdim?” gibi sorular soruyorlar.” K1

“Bazı çocuklar; “Ben babamın karnından çıktım”, bazıları da; “Annem beni neresinden çıkardı” gibi şeyler soruyorlardı. Aslında bildikleri bir şey var ama bu

bildikleri şeyi sana sorup, senden onay bekliyor çocuklar. “Acaba doğru mu, öğretmenim de onaylayacak mı?” diye sana soruyor. Senden de onay bekliyor.” K2

“Sınıfımdaki çocuklar 3 – 4 yaş grubundayken tuvalete gittiklerinde “Arkadaşımın niye pipisi var da benim yok?”, “Annemin göğüsleri var, babamın neden yok?”, “Babamda daha çok tüy var, neden annemde yok?” gibi gözlemlerini aktarıyor ve soruyorlar. 5 yaşın sonlarında ise “Ben nasıl doğdum?” diye soruyorlar.” K3

“Neden kızların pipisi yok, neden kızların kutusu var?” diye soruyorlar. Özellikle kutu kelime olarak çok değişebiliyor. Kiminde kuş olmuştu, kiminde başka...” K8

“Hamile kaldığımda çocuklardan çok güzel ve komik sorular duyuyordum. Ama hiç birini hatırlamıyorum, o zamanlar çok gülererek arkadaşlarıma anlattığım şeyler olmuştu. Hatırladığım kadarıyla, “Eczaneden mi alacaksın bebeği?”, “Nasıl girdi karnına?” gibi sorularla karşılaştım. Daha çok bana soru sormuyorlardı da annesine babasına gidip “Öğretmenimin karnında bebek nasıl oluyor?” diye soruyorlardı.” K6

“6 yaşta daha çok soru oluyor. Küçük yaşta çok yaşamadım ama 6 yaşta biraz daha farkındalık geliştiği için, merak duygusu geliştiği için, biraz da sembolik oyunlar artıyor ve çocuklar artık bunları daha çok seviyorlar, o dönemde oluyor. Bebekler nasıl dünyaya geliyor şeklinde soruyorlar.” K7

“Cinsiyetle ilgili, babalarıyla ilgili merak ettikleri, anneleriyle ilgili merak ettiklerini soruyorlar. Erkek çocuklar “Senin memelerin mi var?” diye sorabiliyorlar. Cinsel organlarını sorabiliyorlar, “Neden annelerin göğüsleri büyük?”, “Neden babamın pipisi büyük?”. Ya da kendileri bunları sınıfta anlatıyorlar, büyük – küçük diye...” K4

Katılımcıların cinsel sorularla karşılaştıklarındaki tutumlarıyla ilgili düşünceleri şunlardır:

Tablo 4.6. Katılımcıların cinsel sorulara ilişkin tutumlarının dağılımı.

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Çocuğa açıklama yapma	4
2	Aileden açıklama yapmasını isteme	2
3	Çocuklara materyallerle açıklama	1
4	Zorlanmış hissetme ve konuyu kapatma	1

Katılımcılara “Sınıfınızda cinsel sorularla karşılaştığınızda tutumunuz nasıldır?” diye sorulmuştur. Katılımcıların konuyla ilgili cevaplarına göre, kodlanmış 4 ayrı başlık ortaya çıkmaktadır. İfade edilme sıklığına göre katılımcıların verdikleri cevaplar şunlardır: “Çocuğa açıklama yapma (f=4)”, “Aileden açıklama yapmasını isteme (f=2)”, “Çocuklara materyallerle açıklama yapma (f=1)”, “Zorlanmış hissetme ve konuyu kapatma (f=1)”. Katılımcıların cevapları incelendiğinde, en yüksek oranda çocuğa açıklama yapmayı tercih ettikleri görülmektedir. Kodlanmış ifadeleri destekleyen katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ben sorduğu soruya “Hayır öyle bir şey yok” diye cevap versem çocuğun iç dünyasında bir huzursuzluk başlayacak. Bu ergenliğine farklı yansıyacak. Çocuğun verdiği bilgiyi yalanlamadan, onun söylediğine gerçekte birlikte ekleme yaparak çocuğun yaşına uygun anlattığınız takdirde çocuk anlıyor ve bir daha da sormuyor. Bu insanın yaşamının parçası. Yemek yiyip karın doyurmak kadar, cinsellikle ilgili bilgiler öğrenip, doğru olanı yapmak da doğal bir şey.” K2

“Onları gözlemlediğinizde, bildikleri bilginin ne kadarı doğru, ne kadarı yanlış onu görebiliyorsunuz işte. Ama elimden geldiğince basit, sadece sordukları soruya özel, ayrıntı vermeden, karıştırmadan cevap vermeye çalışıyorum.” K7

“Korkutmamak gerekiyor, anlatmak gerekiyor. Birbirlerinden bile duyabiliyorlar. O 3 yaşındaki çocukların birbirleriyle konuşmalarına şahit olsanız şaşarsınız. Neler konuşuyorlar hayatla ilgili... Sonuçta taklit. Sizi hiç dinlemediklerini sanırken öyle güzel dinliyorlar ki... Her şeyi söylüyorlar.” K5

“Bazen ailelere söylüyoruz, onlar da anlatabiliyorlar çocuğun nasıl oluştuğunu. Onlar (çocuklar) bizden yardım istiyorlar ama aile daha etkili oluyor diye düşünüyorum. Ben kendi adıma söylüyorum, çok bilgi vermedim çocuğun nasıl oluştuğuyla ilgili ama sınıfta. Anne - babalar bunları çocuğa anlatıyor, o zaman çocuk bize soru sormuyor.” K4

“Hamile kaldığımda çocuklardan çok güzel ve komik sorular duyuyordum. O zamanlar çok gülererek arkadaşlarıma anlattığım şeyler olmuştu. Daha çok bana soru sormuyorlardı da, annesine - babasına gidip soruyorlardı. Anneleri - babaları anlatmış o durumu daha çok.” K6

“Bu tür sorular zorlamıyor. İlk işe başladığımız zamanlarda zorluyordu ama zamanla bunun normal bir şey olduğunu öğrendiğimiz için ve okulda bununla ilgili kitaplarımız ve çok basitleştirilmiş CD’lerimiz var. Onları izletiyoruz. Çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Onların kafalarını karıştırmadan merak ettikleri şeyin dışına çıkmamaya çalışarak onlara anlatıyoruz.” K1

“Ben evlerinde öğrendikleri kelimelerden çok sıkıntı çektim çünkü tikaniyordum. Bunun detaylarını bilen çocuklarımız da olabiliyordu. Bir velimiz mesela çocuğunun nasıl olduğunu oturmuş, çocuğuna en açık şekliyle anlatmıştı. “Babadan çiş gibi bir şey geliyor, biz de böyle dünyaya geldik”. İşte bu böyle anlatılınca ilgi size dönüyor otomatik olarak ve kalıyorsunuz. Ne yapacağımı hiçbir şekilde bilemedim ve dedim ki “Babanın tuvaleti gelmiştir çocuğum, muhtemelen onun için gitmiştir, onu anlatmaya çalışmıştır.” diye toparlamaya çalıştım ama zannediyorum ki en zorlandığım dönem oydu.”. K8

“Çok konuşulmaması gereken, bizim bilmememiz gereken çok özel şeyleri arada çocukların ağızlarından kaçırıp söyledikleri oldu ama direk “Bu çok özel bir şey ve bu evde kalması ve ailenle konuşman gereken bir şey, bunu burada konuşmamamız gerekiyor” şeklinde ifade ettim.” K7

“Aslında bu konuyu çok komik buluyorlar ve komik geldiği için kendi aralarında gizli gizli konuşuyorlar. Birbirlerine de sorular soruyorlar. Kitaptaki göğüsleri gösteriyorlar birbirlerine mesela. Bir kitapta göğüs resmi var, sürekli kütüphaneye gidip o kitabı arkadaşlarına gösteren bir öğrencimiz var mesela.” K6

YUKARIDA YER VERİLMEYEN İFADELER

İkiz öğrencilerim vardı; A ve I, hiç unutmuyorum. Anneleri özellikle çocuklarını büyütmek için çalışmıyordu. Kendini anne çocuklarına adanmış. Saçlarını kısacık kestiriyordu, bayağı üç numaraya yakın. Rahat etmek için de spor giyiniyordu. Çocuklarla sohbet ediyorum; herkesin bir annesi, bir babası vardır, anneler ve babalar çalışır, çocuklar okula gider...

İkizlerden biri kalktı, “Bizim iki babamız var, bizim annemiz yok” dedi. Ben de onların da anneleri olduğunu söyledim, o da “Hayır, o bir baba. Annelerin saçları uzun olur, benim annem hiç etek giymiyor ki, benim annem hiç topuklu ayakkabı giymiyor ki!” demişti. Bunu da annelerine daha sonra söylemişim, “Çocuklar sizin erkek olduğunuzu düşünüyor, annemizin eteği yok, topuklu ayakkabısı yok”. Anne diyorlar ama baba kimliğinde algılıyorlar onu. Öyle bir konuşma olmuştu. Diğer çocuklar da şaşırıp kalmıştı.

Sonra bir diğer öğrencim vardı Amerika’dan gelen. Yuva eğitimini orada almış, anaokuluna buraya gelmişler. Çocuk demişti ki; “Ben büyüyünce bir erkekle evleneceğim”. “Nasıl yani” dedim. O da “Biliyor musun Amerika’da erkekler erkek arkadaşlarıyla evlenebiliyor” dedi. Ben de dedim ki “O zaman nasıl çocuğun olacak, iki tane baba olur mu hiç? Senin iki tane baban olsa kime anne diyecektin?”. Çocuk şöyle bir baktı, düşündü, “Ben annemi seviyorum” dedi. “O zaman bir anne, bir baba lazım değil mi?” dedim, “Evet” dedi. İki babam olsaydı, annem olmasaydı ne yapardım diye düşündü herhalde.” K7

“Tabii ki, ağırlıkla kızımдан geldi, kızım çok sordu dünyaya nasıl geldim diye. “Anne – baba birbirini çok sevdi. Senin dünyaya gelmeni çok istedik, seni çok istediğimiz için sen babadan bana hediye olarak geldin. Ve karnımda büyüdün.” Bir de benimki sezaryen olduğu için çok detaya girmeme gerek kalmadı. Karnımı gösterdim, buradan çıktın, iyi ki de oldun. Orayı tutmasına da izin verdim, ameliyat yerimi tutmasına. Acıdı mı dedi, asla dedim.” K5

4.3.2. Katılımcıların Cinsel Oyunlarla İlgili Deneyimleri

Tablo 4.7. Katılımcıların karşılaştıkları cinsel oyunların dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Evcilik Oyunu	6
2	Hamilelik Oyunu	4
3	Doktorculuk Oyunu	1

Katılımcıların cinsel oyunlarla ilgili verdiği cevaplar incelenmiş ve 3 ana başlıkta toplanmıştır. İfade edilme sıklığına göre bu oyunlar şunlardır; “Evcilik oyunu (f=6)”, “Hamilelik oyunu (f=4)”, “Doktorculuk oyunu (f=1)”. Buna göre katılımcılar sınıflarında en fazla evcilik oyunu gözlemlemektedirler. Evcilik oyununun altında da incelenebilecek olan hamilelik oyunu ise katılımcıların evcilik oyunundan bağımsız olarak ifade ettikleri bir diğer oyundur. Son oyun olan doktorculuk ise, sadece bir katılımcı tarafından ifade edilirken, diğer katılımcılar tarafından cinsel oyun olarak nitelendirilmemiştir.

Katılımcıların evcilik oyunu ile ilgili görüşleri

Tablo 4.8. Katılımcıların evcilik oyununun nedenine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Anne – babayı taklit etme	6

Katılımcıların evcilik oyununa ilişkin verdikleri cevaplar incelendiğinde, tüm katılımcıların aynı noktaya değindiği ortaya çıkmaktadır. Buna göre, evcilik oyununda çocuk ailesinde gözlemlediği anne – babayı model alarak, oyununa yansıtmaktadır.

Bunu destekleyen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Aslında büyüklere öykünüyor çocuklar. Anne oluyor, annesi gibi davranıyor. Her çocuk kendi annesi gibi davranıyor, ortalama bir anne gibi değil. Mesela arkadaşına diyor ki; “Ben sana yemek yapacağım, ben seni yıkayacağım.”. Ama bunu kendi annesi gibi yaptığını görünce aradaki farkı daha iyi anlıyorsunuz. Anne olarak bir çocuk farklı davranıyor, öteki çocuk farklı davranıyor.” K2

“Bazen evlerinde çok baskın baba ya da anne modelini burada yansıtan çocuklar var. “Babalar sadece televizyon izler, gazete okur”, “Anneler yemek yapar, çocukla ilgilenir” falan... Onu da sınıfta gördüğümüz zaman bence öğretmenlerin çaktırmadan ortamı ayarlayıp, çocuklar cinsel kimliklerini sağlıklı elde etsinler diye onu ayarlamaları gerekiyor. İlla her evcilik oyununda kalıplara bağlı kızlar bebeklerle oynayacak, erkekler arabalarla oynayacak değil. Bu kadar da kalıp içinde cinsel gelişim verilmemeli bence.” K3

“Evcilik oyunlarında var mesela, baba rolü, anne rolü, çok oynuyorlar sınıfta. Evcilik oyuncaklarını kullanarak oyunlar oynuyorlar. O zaman cinsiyet rolleriyle ilgili neler yaptıklarını görebiliyoruz.” K4

“3 yaşındaki çocuk okula başladığı an –bunun çok içgüdüsel bir şey olduğunu düşünüyorum- belki de evde çocuk tek çocuk ve evde istesiniz de bazı şeyleri öğretemiyorsunuz. Ama çocuk okula başlıyor, yuvaya başlıyor üç yaşında; gidip bebeğe ve evcilik oyuncaklarına atlıyor kız çocuğu. Erkek çocuğu hemen gidip kamyonu, tamir aletlerine atlıyor. Bu aslında cinsel rollerin ve cinsel gelişimin çok önemli bir parçası diye düşünüyorum. Bunlar doğuştan gelen şeyler demek ki. Erkek çocuk erkek gibi davranıp geliyor, kız kız gibi. Yaş ilerledikçe bunlar pekişmeye başlıyor. Oyunlarda erkek hiçbir zaman erkek rolünü almıyor. Erkek çocuk baba rolünü alıyor, kız çocuk anne rolünü almayı tercih ediyor. Bunlar da cinsel davranışlarının en büyük yansıması aslında; oyunlarıyla gösteriyorlar.” K7

“Evcilik oyuncaklarımız var. Onlarla anne olup, baba olup oynuyorlar.” K1

“Bizim kızlarımız var, elleriyle silah yapıyorlar “Hadi bakalım, yakalıyoruz seni” diyorlar. Evcilikte bile çocuk televizyondan gördüğünü uyguluyor, aileden gördüğünü uyguluyor.” K5

Katılımcıların hamilelik oyunu ile ilgili görüşleri

Tablo 4.9. Katılımcıların hamilelik oyununun nedenine ilişkin görüşleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Çocuğun yakın çevresinde hamile biri olması	4

Katılımcıların cinsel oyunlar arasında saydığı hamilelik oyunu ile ilgili ifadeleri kodlandığında tek başlık (f=4) altında toplandığı ortaya çıkmaktadır. Buna göre katılımcılar, bu oyun çocuklar tarafından çevrelerinde anne, öğretmen, aile yakını gibi birinin hamile kaldığını gözlemlenmeleri ile oynanmaya başlamaktadır.

Bununla ilgili bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“Çok ilginç; ben iki çocuğuma da hamileyken sınıfta bunu çok gözlemlemiştim. Ben hamileyken kız çocukları karnına bebek koyup oynuyorlardı; “Ben hamileyim”, “Doktora gittim, karnımdan bebek çıktı”, “Öğretmenimizin de karnında bebek var” diyorlardı. Erkekler baba rolüne giriyorlar bir yandan. Ama bu tür oyunlarda sınıfta çok da uçlara gidilmemeli diye düşünüyorum.” K3

“Geçen gün şöyle bir şey yaşadık mesela; erkekler hamile oldu, karınlarına bebek sakladılar. Bir çocuğum yaptı, sonra diğer erkekler de yapmaya başladı. Annesi yeni doğum yaptı çünkü. Kardeşi doğdu ve onu taklit eden arkadaşının da bir kardeşi oldu. Böyle olunca empati kurdular ve nasıl bir şey olduğunu da merak ettiler herhalde karında bir bebek olmasının, büyümesinin. Karınlarının içine iki – üç tane bebek sığdırmaya çalıştılar, öyle gezdiler. Anne – baba rolünde de diğer arkadaşları onunla birlikte oynadılar.” K6

“Üç tane 6 yaş grubu mezun ettim, üç altı yaş grubunda da çok ilginçtir – beş yaş grubu değil altı yaş grubu- kız çocukları eğer bir deneyim yaşamışlarsa ve görmüşlerse mutlaka anne olup hamile oluyor ve çocuk doğuruyor oyunlarında. Bu sanki önemli bir rol ve yapmaları gerekiyormuş gibi bunu da öğreniyorlar.” K7

“Hamilelikle ilgili oyunlar oynayıp, rol de yapıyorlar.” K4

Katılımcıların doktorculuk oyunu ile ilgili görüşleri

Katılımcılardan sadece 1'i çocuklarının cinsel oyunlar arasında olan doktorculuk oyununu oynadığını belirtmiştir. Katılımcı görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

“Sınıfta doktorculuk setlerimiz var, çocuklar doktorculuk oynuyorlar.” K1

Bununla birlikte, 2 katılımcı doktorculukla ilgili deneyimlerini aktarırken doktorculuk oyununu bir cinsel oyun kategorisinde görmediğini belirtmiştir.

Bununla ilgili katılımcı görüşleri şunlardır:

“Doktorsa eğer çocuk, hastaneye gidince doktor deneyimi ne olduysa onu yansıtıyor oyunda çocuk, ayna gibi. Cinsellikle ilgili de oyun oynarken buna dikkat etmiyor çocuk, doktorculuğu pekiştirmiyorlar. Genelleme yapmayayım ama ben fazla rastlamadım. Rastladıklarım da “Şimdi senin popona iğne yapacağım”, “Şimdi aç, karnını dinleyeceğim”, “Göğüslerini dinleyeceğim, doktor benim göğsümü de dinlemişti” gibi yansıtıyorlar gördüklerini. Ne gözlemlediyseniz çocuk onu yansıtıyor. Şu ana kadar doktorculuk oyununda cinsellikle alakalı bir şey fark etmedim o anlamda.” K2

“Doktorculuk oynanıyor ama o noktalarda bizim çok cinselliğe giriş olmuyor. Doktorculukta iç organlarımız, dış organlarımıza ağırlık vererek oyun kuruyorlar. Sınıfta, hatta okul genelinde söyleyebilirim cinsellikle ilgili pek bir şey yaşamıyoruz.” K8

4.3.3. Katılımcıların Birbirinin Cinsel Organını Gözetleme Davranışına İlişkin Deneyimleri

Katılımcılara “Birbirinin cinsel organını gözleme davranışına ilişkin deneyimleriniz nedir?” diye sorulmuştur.

Katılımcıların tamamı bu davranışın tuvalette gerçekleştiğini ifade etmiştir. Davranışla ilgili diğer bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 4.10. Katılımcıların birbirinin cinsel organını gözetleme davranışına ilişkin deneyimleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Tuvalette birbirlerini görmelerine izin veriyorum	5
2	Tuvalette birbirlerini görmelerine izin vermiyorum	2

Konu ile ilgili 7 katılımcı görüş bildirmiştir. Buna göre, katılımcılar ifade edilme sıklığına göre şunları söylemiştir: “Tuvalette birbirlerini görmelerine izin veriyorum (f=5)”, “Tuvalette birbirlerini görmelerine izin vermiyorum (f=2)”. Buna göre katılımcıların ağırlıklı olarak tuvalette çocukların birbirini izlemesine izin verdiği görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“Aslında çocuklar her tuvalete gittiklerinde birbirlerini fark ediyorlar. Fark ediyorlar da, o etki de karşı sizin verdiğiniz tepkiyle doğru orantılı oluyor. Eğer siz kızarsanız, çocuğa cinselliği ile ilgili aşağılama mesajı verirseniz çocuk, o zaman sizin tepkinizle doğru orantılı olarak etki gösteriyor. Ama çocuğun cinselliği üzerinde kızma ya da aşağılama gibi olumsuz değil de, gayet olağan, pekiştirmeden davranırsanız çocuk cinselliğin üzerinde fazla düşünmüyor. Bunu da arkadaşlarına yansıtıyor. “Benim pipim var, aaa aynısından sende de var” diyorlar, diyoruz ki “Evet, erkeklerde pipi olur, sen bir erkeksin, o da bir erkek. Erkekler bu şekilde çişini yapar”. Çocuk görüyor, söylediğimizin doğru olduğunu anlıyor, ondan sonra da ilgilenmiyor bir daha. Bir de doğru tepki ve doğru cevap çok önemli. Çocuğun sorduğu soruya -soru sormasa bile davranışından anlıyorsunuz- ona verdiğiniz tepki çocuğu olumsuz şeylerden koruyor.” K2

“Mesela daha çok evden geldiği zaman 5 yaşta yuva ortamını yadırgıyor, yuvadaki eski çocuklar buna alışık oluyor daha küçük yaşta başlayıp tuvaleti daha önceden beri birlikte kullandıklarından gözlem yapma şansları daha çok oluyor ve bunu zamanla öğrenmiş oluyorlar zaten.” K3

“O davranışla da genelde tuvalette karşılaşıyoruz. Erkekler erkek tuvaletini değil de kız tuvaletini kullanmak istiyoruz diyorlar mesela, oturarak yapayım diye. O

zaman o erkek çocuğun kızları merak ettiğini anlıyorum ki bakıyorlar da, görüyorum bakarken.” K4

“Biz bunun çok normal olduğunu, aslında bütün vücut organlarımız, gözümüz, kulağımız burnumuz gibi onun da bir organ olduğunu ve çocuklara tanıtılması gerektiğini söyleyerek onları rahatlatmaya çalışıyoruz.” K1

“Tabii birbirlerini tuvalette görmeliler. Yoksa anormal bir şey olduğunu düşünüyor. Siz sorunca aklıma geldi, bir öğrencim vardı. Anne sürekli olarak kızın saçlarını kısacık kestiriyordu. Çocuğun toka takmak istemediğini söylüyordu. Anne kızın saçlarını taradığında da canının çok yandığını söylüyordu ve çocuğun saçlarını kısacık erkek gibi kestiriyordu. Fazla da etek, elbise tarzında bir şeyler giymiyordu çocuk. Demek ki bazı arkadaşları da fark etmemiş. Bir gün dedi ki çocuklar; “Aaa öğretmenim, G’nin pipisi yok”. Bir yıldır fark etmemişler demek ki. Dedim ki; “Evet, çünkü o bir kız, bazı kızların saçları kısa olabilir. Çünkü bazı kızlar kısa saç sever. Bazı kızlar pantolonu da çok sevebilir çünkü koşmayı, hoplamayı, zıplamayı severler. Etekle de rahatça koşamazlar. O bir kız. Onun bir vajinası var ve o bu şekilde çiş yapıyor. Kızların vajinası vardır.” Dediğimde bir daha da kimse onun üstüne soru sormadılar.” K5

“Olay anında direkt müdahaleyle “Çocuklar bakın bu sana ait bir organ, bunu senden başka kimsenin görmesi ya da başkasının dokunması doğru bir davranış değil. Haydi şimdi herkes kendine ait olan tuvalete girsin, sırasını beklesin” diyorduk. Peçetelerini veriyorduk, kapılarını kapatıyorduk, bitince bize seslenmelerini söylüyorduk. Durumu bu şekilde toparladık, tabii biraz zaman gerekiyor bunun için, bir anda toparlanmıyor. Çünkü hep merak içerisindedeler. Bir süre boyunca bunu devam ettirdik ve olayı çözdük, sıkıntı yaşamadık.” K8

“Tuvaletlerimizin kapısı var aslında ama çıkarken üstlerini çekmeden çıkıp birbirlerini inceledikleri oluyor. Mesela onda şöyle uyarılar yapıyoruz genelde; “Külotumuzu ve pantolonumuzu düzeltip çektikten sonra çıkmalıyız” bunları oturtuktan sonra çocuklar birbirlerini rahatsız etmiyorlar o konuda. Ama meraklarını da gidermek gerekiyor diye düşünüyorum. Yaklaşık “Aaa senin pipin var” dediklerinde “Evet, kızların vajinası, erkeklerin pipisi olur, birbirinden farklıdır” gibi onlara net, çok kafalarında kalmayacak basit şeyler söylemek ama

birbirlerinin alanına girmeden, rahatsız etmemeleri gerektiğini de göstermek lazım.”
K7

Katılımcılar ifadelerinde tuvalette birbirine cinsel organını gösterme ya da birbirini izleme davranışı ile ilgili görüş belirtirken çocukların tepkilerine de değinmiştir. Arkadaşının cinsel organını gören çocukların tepkileri ile ilgili ifadeler aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 4.11. Katılımcıların çocukların birbirine cinsel organlarını göstermelerine ilişkin tepkilerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Soru sorma ve merak	5
2	Endişelenme, tepki gösterme	2
3	Şakalaşma	1

Katılımcıların ifadeleri kodlar halinde sıralandığında 3 başlık ortaya çıkmaktadır. İfade edilme sıklığına göre bu başlıklar şunlardır: “Soru sorma ve merak (f=5)”, “Endişelenme ve tepki gösterme (f=2)”, “Şakalaşma (f=1)”. Buna göre katılımcıların sınıflarındaki çocuklar birbirlerinin cinsel organlarını gördüklerinde ağırlıklı olarak soru sormakta ve merak duymaktadırlar.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Erkekler erkek tuvaletini değil de kız tuvaletini kullanmak istiyoruz diyorlar mesela, oturarak yapayım diye. O zaman o erkek çocuğun kızları merak ettiğini anlıyorum ki bakıyorlar da görüyorum bakarken.” K4

“Tuvalette çocuklar birbirini görüyor. Klasik, üç yaşından itibaren sorular başlıyor; “Benim neden pipim yok, benimki düştü mü, benimki çıkacak mı?” K5

“Tuvaletlerimizin kapısı var aslında ama çıkarken üstlerini çekmeden çıkıp birbirlerini inceledikleri oluyor.” K7

“Hep merak içerisindedir.” K8

“Biz burada birlikte gidiyoruz banyoya çocuklarımızla. Birbirlerinin cinsel organını görmelerinden sonra birçok veli bize gelip çocuğunun daha önce hiç erkek

çocuk pipisi görmediğini söylüyor. Okulda görünce çocuğunun çok endişelendiğini, bunu ayıp bulduklarını ve göstermediklerini ama çocuğun gelip “Ben okulda arkadaşımın pipisini gördüm” diye anlattığını söylüyorlar.” K1

“Ev ortamından gelip de daha bir şey ailede büyüyen çocuklar “Öğretmenim kapımı açıyor”, “Onun pipisi var ama benim yok, bu ayıp”, “Ben görmesini istemiyorum” diyor. Bunları yaşıyoruz zaman zaman, var şu anda da.” K3

“Banyoda birbirlerini kızdırmalar, birbirini izlemeler, arkadaşı uyardığı halde sırf onu kızdırmak için tuvalette ona bakmak tuvaletini yaparken... Bir de “Aaaa ne komik pipisi var” gibi şakalaşmalar duydum.” K6

“Tuvalette birbirlerine organlarını gösterenleri gördüm. “Aaa senin pipin mi var, benim babamın da var.”, “Benim annemin pipisi yok”, “Sen çişini oradan mı yapıyorsun?”. Tuvalette çoğu zaman birbirini izleyip, farklı olduğunu görüp, kızın erkeğine, erkeğin kızına baktıklarını gördüm.” K7

4.3.4. Katılımcıların Çocukların Öğretmenin Vücuduna Dokunması Davranışına İlişkin Deneyimleri

Katılımcılara “Sınıfınızda karşılaştığınız dokunma davranışlarına ilişkin deneyimleriniz nelerdir?” diye sorulmuş ve bu soru katılımcılardan 7’si tarafından cevaplandırılmıştır. Katılımcılardan biri böyle bir deneyim yaşamadığını belirtmiştir.

Katılımcıların bu konudaki önemli bir görüşü, çocukların birbirlerine dokunmaktan ziyade, öğretmenlerinin vücuduna dokunma tercihinde bulunduğudır. Katılımcılar birbirinin cinsel organına dokunan çocuklarla ilgili bir deneyim yaşamamıştır. Katılımcıların 7’si de bu konuda ortak görüş belirtmiştir. Bu nedenle ilgili bölümde bu davranıştan “öğretmenin vücuduna dokunma” olarak bahsedilecektir.

Tablo 4.12. Katılımcılara göre öğretmene dokunma davranışının nedenine ilişkin görüşlerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Anneye özlem duyma	3
2	Yakın temas ve güven ihtiyacı	2
3	Sebepler belirtmeyenler	2

Katılımcıların ifadeleri kategorilere ayrıldığında 3 ana başlığın ortaya çıktığı görülmektedir. Bu başlıklar ifade edilme sıklığına göre şöyledir: “Anneye özlem duyma (f=3)”, “Yakın temas ve güven ihtiyacı (f=2)”, “Bir sebebi yok (f=2)”.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“O an annesini düşündüğü, annesini özlediği fikri uyanıyor kafamda. Annesi aklına geldi diyorum. Çünkü bu yaş çocukları bazen öğretmenim demek yerine anne de diyorlar yanlışlıkla.” K2

“Anneyle beraber uyuduğu için yakın temas sebebi diye düşünüyorum.” K1

“Belki bu onlara bir güven duygusu olarak geçmiş olabilir diye düşünüyorum çünkü sonuçta hepsi anne sütü almış çocuklar. Bunu biraz ona bağlıyorum ben aslında.” K8

“Belki de aynı şeyi evde yaşama duygusu...” K7

Tablo 4.13. Katılımcıların öğretmene dokunma davranışının zamanına ilişkin görüşleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Uyku saati	4
2	Okul başlangıcı	2
3	Etkinliklerde	1

Katılımcıların öğretmene dokunma davranışı ile ilgili deneyimlerini aktarırken değindikleri bir konu da, çocukların hangi zamanlarda bu davranışı sıklıkla yaptığıdır. İfade edilme sıklığına göre katılımcıların bu konudaki görüşleri şunlardır: “Uyku saati (f=4)”, “Okula başlanan dönem (f=2)”, “Etkinlikler sırasında (f=1)”. Katılımcılar ağırlıklı olarak bu davranışın uyku saati sırasında olduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların bu konudaki görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Genelde uyku saatinde oluyor, çünkü anneyle yatmaya alışkın. Burada da zorluk çekmesin diye biz onun yanına yatıyoruz, o zaman elliyor uyku saatinde.” K1

“Şunun avantajını kullandım; bir anne olduğum için ve benim çocuklarım da dokunsal tipler oldukları için bana dokunmadan uyumazlardı mesela. Sınıfımda öyle çocuklar olduğunda annelerine sorduğumda “nasıl uyutuyorsunuz” diye, annelerin göğsüne ellerini koyarak uyuyan çocuklar olduğunu fark ettim.” K7

“Bir çocuğum var. Göğsümde uyumayı, dinlenmeyi çok sever. Geçen sene daha fazlaydı, geçen sene uyku saatleri vardı. Kulak mememle oynamayı çok severlerdi ya da göğsümde uyumayı tercih eden çocuklar vardı. Bu sene onların hiçbiri kalmadı uyku saatinin bitmesiyle. Ama hala dinlenme saatinde yaparlar.” K8

“Şu anki sınıfta da uyurken elini boynuma koyup ya da yakadan içeri sokup – anneden öyle alışmış çünkü- uyuyanlar var. Veli de bazen bize rica ediyor “Başka türlü uyumaz, kucağınıza alır mısınız, size dokunsun.” diyor. Yapıyoruz uyusun diye.” K3

“Genelde okula başladıkları ilk dönemde yapıyorlar. Tanımaya çalıştıklarını, iletişim kurmaya çalıştıklarını düşünüyorum. Bir süre sonra bundan vazgeçiyorlar zaten. Birbirimizi tanıyıp, çocuk rahatladığı zaman dokunmaktan da vazgeçiyor.” K1

“3 yaşta daha küçük geliyorlar, alışma döneminde oluyor.” K7

“Benim masal okurken yanıma oturup göğüslerime dokunan oluyordu. “Annemin de böyle göğüsleri var öğretmenim, annemin de böyle bluzu var” diyordu. Onun dışında fazla denk gelmedim. Bir iki öğrencimde bunu yaşadım sadece.” K2

Tablo 4.14. Katılımcıların öğretmene dokunma davranışı karşısındaki tepkileri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Çocuğa izin veriyorum	6
2	Çocuğu uyarıyorum	2

Katılımcılara “Sınıfınızdaki çocuklar vücudunuza dokunduğunda tepkiniz ne olmaktadır?” diye sorulmuştur. Buna göre katılımcıların ifadeleri 2 başlıkta toplanmıştır; “Çocuğa izin veriyorum (f=6)” ve “Çocuğu uyarıyorum (f=2)”.

Katılımcıların sıklıkla ifade ettiği bir nokta da, meslek hayatlarının başında bu davranışla karşılaşmaktan tedirgin ya da rahatsız olurken zamanla durumu normal görmeye başlamışlardır.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“İlk başladığımda daha kötü oluyordum, rahatsız olur gibi falan... İşe yeni başlamışsınız, yatarken sağınızla, solunuzla oynuyorlar. Ama sonra yıllar geçtikçe

onların sizi anne yerine koyduğunu düşündüğünüzde ve dozu da “şey” olduğunda çok rahatsız etmedi.” K3

“İlk başlarda mesleğe yeni başladığımızda bunu yaptıklarında tedirgin oluyorsunuz. Ne olduğunu anlamaya çalışıyorsunuz. Neden yaptığını anlamaya çalışıyorsunuz. Zaman içinde anlıyorsunuz ki onun bir şeye ihtiyacı var. Bir şeylere dokunmak, hissetmek için yaptığını anlıyorsunuz.” K4

“İlk önce kötü hissettiriyor. Sonuçta özel yerleriniz ve gelip birinin dokunması, izin almadan dokunması önce bir rahatsız ediyor. Ama zaman içinde alışıyorsunuz. Bu meslek böyle bir meslek. Sınır yok. Elleyebiliyorlar, her şeyi söyleyebiliyorlar.” K1

“O an annesini düşündüğü, annesini özlediği fikri uyanıyor kafamda. Annesi aklına geldi diyorum. Çünkü bu yaş çocukları bazen öğretmenim demek yerine anne de diyorlar yanlışlıkla. Bu yaşta anne – baba ilgisine hem bağlı, hem bağımlı durumdalar. O yüzden anaokulu ve yuva öğretmenlerinin anne görevi de gördüklerine inanıyorum.” K2

“Sabah evde sıkıntı yaşayıp, ağlayarak gelirler. “Gel bakalım, bir sarılalım seninle” diyorum, kafayı direk göğsüme koyuyorlar.” K8

“Oluyor tabii böyle şeyler. O da bilerek değil, bilinçli değil. Sarılırken tutmalar, evde de yapılan şeyler. Üç noktamız var, o üç noktaya anne dahil, kimsenin senden izin almadığı sürece dokunmaması gerektiğini anlatıyoruz artık.” K5

“Üç yaşta ben rahatsız etmedi çünkü büyük kızım da küçüktü o zaman ve aynı şeyi evde yaşama duygusu, belki de empati kurup, çocuk kendini iyi hissetsin diye izin verdim mesela. Ama büyüdükçe çocuklar buna izin vermedim. “Bu benim mahremim, vücudum, özel. Birbirimizin vücuduna dokunmamamız gerekiyor.” diye ifade ettiğinizde büyüdükleri için bunu çok iyi anlayıp kurala uyuyor çocuklar.” K7

“Hoş bir durum değil tabii ki. İnsanlar bundan hoşlanmıyorsa bir daha yapmaması gerektiğini söyledim. Yapmadı zaten o da bir daha.” K6

4.3.5. Katılımcıların Mastürbasyonla İlgili Deneyimleri

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların mastürbasyon davranışı ile ilgili deneyimlerine yer verilecektir. Mastürbasyon davranışı ilerleyen bölümlerde yer alan

“katılımcıların yardıma ihtiyaç duyduğu konular” bölümünde yardıma en çok ihtiyaç duyulan davranış olarak yer almıştır.

Tablo 4.15. Katılımcıların mastürbasyon davranışını en çok gözlemlediği zamana ilişkin görüşleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Uyku saati	6
2	Serbest oyun saati	2

Katılımcılara “Mastürbasyon yapan çocuklar hangi zaman diliminde bu davranışı gerçekleştirmeye daha eğilimlidir?” şeklinde sorulmuştur. Soruya cevap veren 7 katılımcının verdiği yanıtlar 2 başlıkta toplanmıştır. Buna göre ifade edilme sıklığına göre verilen cevaplar sırasıyla şunlardır; “Uyku saati (f=6)”, “Serbest oyun saati (f=2)”. Buna göre katılımcılar ağırlıklı olarak uyku saatinde mastürbasyon yapıldığını belirtmiştir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“Mastürbasyon daha çok uyku saatlerinde oluyor. Çünkü çocuk uyku saatinde kendiyi baş başa kalıyor. Kendi ile baş başa kalıyor ve uyku alışkanlığı yoksa o çocuk kendi kendini keşfetmeye başlıyor. Önce elini ağzına sokuyor, dili ile oynuyor, kulağıyla, saçıyla, yastığıyla, yorganı ile oynuyor, göbeği ile oynuyor. Bir süre sonra da cinsel organı ile oynuyor. Kendi kendini keşfetmeye başlıyor sonra.”

K2

“Mesela mastürbasyon yapan çocuğum bu sene yok, çünkü uyku saati yok. Uyku saati çok etkiliyor onu. Uyumadığında çocuk o davranışa yönelebiliyor. Günlük işleyiş içinde de yapmıyorlar.” K6

“Çocuk uyku saatinde daha çok kendisiyle kaldığı için, bunu zaten keşfetmiş olduğunda da rahatlıkla bunu gerçekleştirebiliyor. Uygun bir ortam diye düşünüyor herhalde, kendiyi baş başa kalıyor.” K3

“Uyku saatinde yapıyordu ama serbest saatte de yapabiliyordu. Yere yattığı an başlıyordu mesela o, sürtünerek yapabiliyordu.” K4

“Görmediğiniz anda yapmaya başlıyor. Sınıfta arkadaşlarının yanında yapmazdı, yalnız kaldığında yapıyordu.” K5

“Çok büyük bir oyun salonumuz vardı, köşeleri seçiyordu. Girer girmez salona yeri belliydi, direk oraya gidiyordu.” K8

Tablo 4.16. Katılımcıların mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaştıkları zamanki tepkileri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Normal buldum	4
2	Merak duydum	1
3	Çaresiz hissettim	1
4	Rahatsız oldum	1

Katılımcılara “Mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaşınca nasıl tepki veriyorsunuz?” diye sorulmuş ve verdikleri cevapların dağılımı tabloda verilmiştir. Bu soruyu 7 kişi yanıtlamıştır. Buna göre katılımcılar şu tepkileri vermektedir: “Normal buldum (f=4)”, “Merak duydum (f=1)”, “Çaresiz hissettim (f=1)”, “Rahatsız oldum (f=1)”. Tablo incelendiğinde katılımcılar birbirinden farklı cevaplar vermekle beraber daha çok normal buldukları görülmüştür.

Bununla ilgili bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“Çocuğun kendini keşfetmesi aslında anormal bir şey değil. Doğal karşıladım çünkü eninde sonunda zaten kendi cinsel kimliğinin farkına varacak çocuk. Bu dönemde olmazsa ilkokulda. İlkokulda olmazsa ortaokulda. Bir şekilde çocuk cinsel kimliğinin farkına varacak ve bir şekilde yaşamayı isteyecek. Bu gayet normal bir şey gibi geldi bana, anormal değil. Tam tersi cinsel kimliğine merak duymayıp, hiç cinsel kimliğiyle alakası olmayan bir insan soru işareti uyandırır kafamda. Bu gayet normal.” K2

“Aile bize gelip utanarak söyledi. Ama utanılacak bir şey değil, çok normal bir şey. Normal görmemiz gerekiyor. Tabii ki bizim dönemimizde normal değildi ama artık normal görmemiz gerekiyor. Eğitim şart gerçekten.” K5

“Şunu söyleyebilirim; beni kişisel olarak rahatsız etmiyordu ama bunu keşfetmemiş çocukların yaparı gözlemleyip, onlarda böyle bir öykünme yapması beni daha çok rahatsız eder. Ama kişisel olarak rahatsız olmadım.” K3

“İlkinde kaygılıydım. Yanlış bir şey söyleme kaygısı. Ama ilkinde yaptığımız şeyler olumlu sonuç verince, aile çok memnun, çocukta sonuç güzel.. Bunları

gördükçe, yaptığının doğru olduğunu hissettikçe daha rahat ve daha kendimden emin hareket ettim.” K7

“Garip bir duygu. Bunu neden yaptığını da merak ediyorum. Bir şeye mi üzülmüyor, bir şeye mi sıkılıyor, kaygılanıyor mu, bir arayış içinde mi diye merak ediyorum.” K1

“Genel olarak düşündüğüm zaman diyorum ki; bu gelişiminde bir boyut, yapabilir diyorum. Ama çocuk için düşündüğüm zaman neticede şu bir gerçek, bunu herkes hayatı boyunca bir dönem mutlaka yaşıyor. Şimdi bunu çocuklara vurduğumuz zaman ucunun farklı sıkıntılara gideceğini bildiğimiz için üzülmüyorum. Çünkü bir de kızarıyor, terliyor. Ona yardımcı olamamak, çünkü çok uç boyuttaydı. İletişime kapalı, hiçbir şekilde sizi fark etmiyor, sizi görmüyor, sizi dinlemiyor. Kendini her şekilde kapatmış. Ona yardımcı olamamak beni çok üzüyordu. Onu o durumdan kurtardığımız anda ben “Ohh” dedim, “Çok şükür”. K8

“Hoş değil tabii. Benim çocuğum yapıyor olsa ben kendimde ararım onu biraz, neden yapıyor onu çözmeye çalışırım kendi çocuğumda. Ama bir öğrencim yaptığında sadece yanına gidip uyarmak zorunda kalıyorum.” K6

Tablo 4.17. Katılımcıların mastürbasyonla baş etme yöntemlerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Dikkatini başka yöne çekmek, meşgul etmek	5
2	Çocuğun fiziksel müdahale etmek	3
3	Aile ve uzmanlar ile işbirliği yapmak	2

“Yapmayalım demiyorum tabii açık açık çocuğa, onun yerine “Haydi elimi tut”, “Terlemeyelim”, “Hadi yorganın üstüne ellerimizi çıkaralım” gibi çocuğa bunları ifade edebiliyorsunuz çocuğa. Tabii ki öğretmen olarak keşke bunu yapmasa diyorsunuz ama anne - babaya da biraz daha fazla görev düşüyor. Yatarken yanında bulunmak gerekiyor çocuğun, çocuğun ilgisini oraya çekmemek gerekiyor, uykuya dalarken yanında kalmak gerekiyor...” K6

“Tamamen pedagoğ desteğiyle çözdük. Sürekli elinden tutuyorduk. Haydi gel şuraya gidiyoruz, haydi gel buraya gidiyoruz. Haydi gel seninle üst kattan bir şeyler alalım... Sürekli bulunduğu ortamdan uzaklaştırıyorduk. Kendisiyle birlikte birkaç

arkadaşını da bir gruba yönlendiriyordum diğer etkinliklerin içine katılmaları için. Sınıfı şimdi bölüyoruz, sizler bu etkinliğe, biz şu etkinliğe şeklinde. Bu şekilde topladık ama evde de anne – baba aynı şekilde devam ederek. Sürekli onu o ortamdaki uzaklaştırarak. Hatta onlar evdeki o mevcut eşyaları da diskalifiye ettiler bir dönem.” K8

“Çok doğru adımlar atmak gerekiyor. Bir kere çocuğa yaklaştığın tarz çok önemli. Dikkatini çektiğin an bunu daha çok yapacak çocuk. Söylediğin laf, bakışın, mimiklerin bile aslında çok önemli. Çocuğun yanında oturuyorsun, elini tuttuğunda bu bile aslında onu ters etkileyebilir. Dikkatini başka yöne çevirmen gerekiyor ama nasıl çevirmen gerektiği de çok önemli. O yüzden doğru adımlar atmak gerekiyor.” K7

“Hiçbir şekilde engel olamıyorduk çocuğa. Eline oyuncak veriyorduk, oturtturuyorduk, eline kitap veriyorduk, birlikte yatıyorduk, elini yastığının altına koymasını istiyorduk. Uykuya dalması konusunda yardımcı oluyorduk. Birçok yöntem denedik ama başarılı olamadık. Bir eğitim de almadığımız için aslında bu konu da çok da zorlandık gerçekten. Biz de çok fazla neyi, ne zaman ne yapacağımızı bilmiyoruz.” K1

“Öyle bir durumda görmezden gelmek lazım önce diye düşünüyorum. Çünkü olumsuz bir tepki verirseniz çocuğun kafasında bir soru işareti uyanıyor. Bu soru işaretinin cevabını bulmak için de daha fazla ilgileniyor onunla. Önce bir görmezden gelmek lazım, görmezden geldikten sonra çocuğun ilgisini başka bir şeye çekmek lazım. Eline bir oyuncak vermek, çocukta uyku alışkanlığı yoksa bir kitap vermek çok etkili oluyor. Çocuğun dikkatini o oyuncuğa çekiyor. Çocuğun özel olarak evden getirdiği bir oyuncuğu varsa, diğer arkadaşları uyuduğunda o oyuncuğunu vermek ya da uykuya geçene kadar birazcık yanında oturmak, onu sakinleştirmek, saçını okşamak, elinin tutmak falan... Ama oyuncak, kitap verince de yine gözlem yapmak lazım. Oyuncak verip de arkanızı dönmek doğru bir şey değil. Çünkü bu sefer de o oyuncak yardımıyla kendini keşfedebilir.” K2

“Yoğun masturbasyon yapan bir çocuğum vardı mesela az önce söyledim ya sürtünerik yapan çocuk... Fırsatını bulduğu anda yapıyordu ve müdahale etmek zorunda kalıyorduk. “Neden yapıyorsun?” gibi değil de... Ayakta oynuyoruz, onu ebe yapıyoruz, dikkatini çekecek başka görevler verip başka yere yönlendiriyorduk.

Davranışı terk eden çocuklarımız oldu. Bunları bizzat yaşadık. Mesela sıcak oldu, ellerini yorganının üstüne koyar mısın diyerek, ya da uyku arkadaşıyla... Bunlarla bırakanlar oldu.” K4

“Eğitim uzmanları, idareciler... İdareyle beraber yaptığımız görüşmeler, aynı çerçeve içinde yaptık hep beraber. Aileyle sürekli iletişim ve onların görüşükleri, gittikleri psikologla beraber, sürekli birbirimize ilettik; biz burada neler yaptık, neler yapabiliriz? Hep böyle sağlıklı bir yol izleyerek atlattık.” K3

Katılımcıların Mastürbasyonla İlgili Deneyimleri:

“İlk olduğunda mesleki anlamda daha yeniydim, ikinci – üçüncü senem falandı. Yanlış davranma korkusu beni çok tedirgin etti. Yanlış davranmak istemedim, o yüzden çok okudum mesela. Açıp açıp “acaba şöyle mi söylesem, böyle mi yapsam, doğru davranış ne olur”, aileyle konuştuğumda acaba onlara ulaşabilir miyim, “söylediğim kelimeler doğru mu”, bu bende çok büyük bir kaygı yarattı. Ama sonrakinde daha rahattım.

İlk yaşadığımız olayda aileye söylediğimizde böyle bir şeyi evde yapmadığını söylediler, inkar ettiler. Kabullenmediler. Fark etmemiş olabileceklerini ama biraz daha dikkatli gözlemlerse bunu görebileceklerini söyledik. Çocuğu tek başına yatak odasına gönderip yatırmamalarını, mutlaka uyuyana kadar yanında durmalarını, bir kitap okumalarını ya da yanına uzanıp sohbet etmelerini, tek başına bırakmalarını, uykusu gelmeden uzun süre önce çocuğu yatağa yatırıp bırakmalarını söylemiştik. Okulumuzda uyku saati süresi belli ve bir süre sonra çocuk rutine alışıyor ve uyuyor. Yanında yatıyorduk, hikaye okuyorduk, elini yastığının altına koymasını söylüyorduk. Uykuya dalması konusunda yardımcı oluyorduk.” K1

“Bir kız öğrencim vardı, genelde uyku saatinde denk geliyorum mastürbasyona ama uyku saatinde denk gelmedim onda. Bir gün masa etkinliği yaptırıyorum. Masa faaliyetini yaptırdım, çocuklara dedim ki: “Şimdi sınıfı toplamamız lazım, bana yardım edin”. Bir kaçı masa üstündeki makasları, boyaları toplarken o masanın altına girmiş, iç çamaşırını çıkarmış, bir arkadaşını da karşısına almış cinsel organını gösteriyordu. Bir başka çocuk da “Öğretmenim, D masanın altına çişini yapıyor” deyince ben de “Haydi tuvalete gidelim, elin de çok

kötü kokacak şimdi” dedim önce. Sonra dikkatimi çekti, bunu birkaç defa daha yaptı. Önce görmezden geldim, sonra grup uzmanımıza bilgi verdim, bunu önce arkadaşlarının fark ettiğini, daha sonra bir iki kere benim de gözlemlediğimi söyledim. Ne yapabiliriz diye ona havale ettim. Geldi gözlemledi bir süre, daha sonra ailesini çağırdık, ailesiyle görüşme yaptık ve aslında anne - babanın birbirlerinden iletişim anlamında uzak olduklarını fark ettik.

Özel hayatlarını hobileri ve sosyal yaşamları ile o kadar doldurmuşlar ki çocuklarının ne yaptıklarını fark edemediklerini anladım. Anne tasavvuf müziğine çok düşkünleşmiş, tasavvuf müziği konusunda eğitim almaya başlamış. Baba fotoğrafçılıkla ilgileniyor, dağa tırmanıyor ve bu sırada çocuk ilgiden uzak kalıyor, kendi haline kalıyor, bunu fark ettik. Bu da çocuk için bir başlangıç noktası olmuş. Bunun gibi o kadar çok ki aslında...

Öyle bir durumda, çocuğun kendini keşfetmeye başlayacağını anladığımda, mutlaka ona bir görev ya da sorumluluk veriyordum. Eğer bir test çalışması ya da kavram çalışması varsa “Tahtayı silmeme yardım eder misin?” ya da masayı toplayacağız “Sana arkadaşların da yardım etsin, birlikte masadaki kağıtları toplayın” ... Bunun gibi görev ve sorumluluklar vermeye çalıştım. Zaten bir yıl sonra da başka bir okula gitti çocuk.” K2

“Mesela ilk etapta bize şu denilmişti; çocuk evde yoksunluk çeker, sevgiye açtır, ilgiye açtır, farklı şeylere yönelir, dikkat çekmek ister. Dikkat çekme yöntemi de, masturbasyon yapar, burnunu karıştırır, dikkat çekmek için sürekli ağlar gibi... Ama daha sonraki eğitimlerde daha farklı şeylere yönlendirdiler; çocuk fazla ilgiden de bunalır, evde hoşlanmadığı bir şey vardır, onu ifade edemiyordur, onu direk söyleyemediği için böyle bir davranış sergiliyordur diye...

Masturbasyonla bir kere karşılaştım ama onda çocukta anne – baba ayrılığı vardı. İlgi çekmek istiyordu. Sınıfta arkadaşlarının yanında yapmadı, yalnız kaldığında yapıyordu. Ama tabii ki şaşıırıyorsunuz, normal bir durum değil. Adlandıramıyorsunuz, isim vermek istemiyorsunuz. Çocuk tatlı bir çocuk ama çok da abartmadık. Sonuçta önceden bilimiz vardı. “Bu çocuk böyle bir davranış sergileyebilir” cümlesi kullanıldığı için biz “Haa, çocuğumuz burada da yaptı” dedik. Pedagogla da görüşüldü, umursamayın dediler. Odaya gönderin, umursamayın, yaptığı işe isim verin; “Tavşancıkla Oynama”. Bir süre sonra

sıkılacak, çünkü o çocuk şu an sadece ilgi çekmek istiyor, haz almıyor, alışkanlık – el alışkanlığı- ... Ve kızlarda bile var. Bir süre sonra poposu acıyacak, eli yorulacak. Çünkü bu yaşta dediğim gibi çok zevkli bir şeye dönüşmeyecek, bırakın. Bir süre sonra da gerçekten bıraktı. Hayır olmaz dersiniz de bu sefer çocuk gizli yerde yapmaya başlıyor. Görmediğiniz anda yapmaya başlıyor. Odana git, odanda istediğini yapabilirsin dediğiniz an, ilgi görmediğini anladığı an bırakıyor.” K5

“İki kardeş vardı, ikiz. Biri kız, biri erkek. Uyku saatinde uyumuyorlardı da... Sürekli uyku saatinde yanında durmazsanız... “Haydi terleme” diyordum, ellerini tutmam gerekiyordu. Bir de gürültülü bir şekilde yapıyorlardı bunu. Sürekli yanında bulunmam gerekiyordu. Konuşuyorduk “terlemeyelim, ellerimizi örtünün üzerine koyalım” gibi... Durumu aileye ilettim ama hiç önemsemediler. Akşamları yanında yatıyor musunuz dedim, uykuya nasıl geçiyorsunuz dedim. Onlara göre her şey yolundaydı. Hep “Dediklerinizi yapıyoruz ama niye oluyor bilmiyoruz” gibi cevaplar aldık. Ama şuan ne durumda bilmiyorum.

Bir tane daha vardı mastürbasyon, kız çocuğuydu o da. Uyku saatinde o da yapıyordu ve terleyene kadar. Bir de ailesine bu durumu söylediğimde, ailesi bu durumu bir psikologla görüştüğünü ve “Psikolog bunun çok normal bir davranış olduğunu söyledi, belki buna ihtiyacı vardır” dediğini söyledi bana. Aile bunu çocuğun buna ihtiyacı olduğu için yaptığını düşünüyordu. Normal buluyorlardı. Eğitim uzmanıyla da görüşmek istemedi bu konuyu annesi. Evde de hatta şunu yapıyormuş; babaanneyi odadan çıkartıp, ihtiyaç duyduğunda odada kim varsa onları dışarı çıkartıp öyle yapıyormuş evde de. Annesi öyle anlatmıştı.” K6

“Şu anki sınıfımızın 3 yaşındaki zamanında bunu gözlemlemiştik. Şu anda daha da azaldı ama burada aile çok önemli bir faktör. Bunu fark edip aileye söylediğimizde çok şaşırmıştık. Çünkü çocuk burada sürekli uyku saati öncesinde mastürbasyon yapıp uykuya geçiyordu ve biz aileyle görüşme talep ettik. Aileyle görüşmemize baba gelmişti, anne gelmemişti. Ve sosyo-ekonomik durumu daha düşük ve eğitim düzeyi düşük bir aileydi. Bizim ona bu durumu anlatmamız çok ilginç bir deneyimdi benim için. Çünkü onu bir idrar yolu enfeksiyonu olarak tanımlayıp doktora gitmişler ve daha sonra doktor ona “o kendini tanıyor” gibi bir cümle kurmuş ve adam bunu anlamamış ve bize soruyor; “Ne demek kendini tanıyor?” ve

biz bunu ona anlattığımızda adam şok olmuştu. Böyle bir şeyden haberdar değil. Bu çocuk bunu nasıl yapar diye düşünüyordu.

Meslek hayatımda ben bunu üç defa yaşadım. Birincisi buydu. Anne - babayla aynı yatak odasında yatıyordu çocuk. Çocuğa çok dar, alttan külotlu çorap ve giysiler giydiriyorlardı. Kız çocuğuydu ve biraz kiloluydu. Bu da çok önemlidir ya; yalnız kaldığı zamanlarda bunu hissettiğinde, öğrendikten de sonra devam ediyor maalesef. Bu çocuk bunu keşfetmişti ve giydiği kıyafetler ve şartlar bunu çok pekiştirmişti.

İkincisinde çocukta çok ciddi hemoroid problemi vardı, çatlak problemi yaşamış çocuk. Gözlemim bana şunu göstermişti; aslında çocuk acıdan kaçmak için haz duygusunu keşfedip bunun üstüne gitmiş. Daha sonra çatlağını iyileştirmişler ama bu kalıcı bir davranış haline gelmişti.

Üçüncüsünde yaz dönemiymi ve aslında benim sınıfımda olmayan ikizlerdi ve ikisi birden yapıyordu bunu, çok ilginç. Bu da –taklit etmek çok önemlidir ya okul öncesinde- birbirlerinden görüp biri keşfetmiş, diğeri de onu taklit ederek öğreniş aslında. Başka bir sınıftı ama yaz dönemi birleşiyoruz, ben orada görmüştüm. Tabii görüşmüşler, önerilerde bulunmuşlar ama benim çok hakim olduğum bir konu değildi ama gözlemediğim bir şeydi o.

Diğer ikisinde de görüşmelerim oldu. Bir tanesinin eğitim seviyesi çok üst düzeydeydi, o bana çok yardımcı oldu. Hemoroidden olduğunu birlikte gözlemleyip bulduk mesela. Kakası geldiğinde daha çok bu tarz şeyler yaptığını, uyku öncesi değil de kakası geldiğinde ve canının acıyacağını düşündüğünde yapıyordu daha çok bunu mesela.

Kurumdaki idarecilerin daha tecrübeli insanlar oldukları için ve benden daha uzun süredir bu işin içinde oldukları için birlikte görüşme yaptığımızda onların da konuya katkıları oldu. Birlikte önerilerde bulunduk. İkinci görüşmemizde söylediklerimizi yaptıklarını söylediler, baba geldi mesela, onda hiç anneye görüşmedik; üç görüşme yaptık, üçünü de babayla yaptık ve “Hocam söylediğiniz her şeyi yaptık, dar giydirmiyoruz, yanımızda yatırmıyoruz” filan... “Azaldı artık yapmıyor” demişti sonunda.

Çocukla bir şekilde halledabiliyorsunuz, tecrübe sahibi olunca, okuyunca, öğrenince filan. Çocuk bu, hatalı olabilir ama çözmeyi denediğimde başarılı

olabilirim. Ama çocuğa hatalı davranış aileden geliyor ve bazen aileye ulaşmak inanılmaz zor olabiliyor. Mesela biraz evvel anlattığım şey; adam mastürbasyonun ne olduğunu bilmiyor çocukta. Ne kadar önemli bir şey olduğunu, nasıl ulaşmamız gerektiğini, neler yapmamız gerektiğini anlatmaya çalışıyorum.” K7

“Benim çok önceki grubumda bir kız çocuğum vardı. Gerçekten çok yoğun mastürbasyon yapıyordu ve artık sınıftaki objeleri kullanmaya başlamıştı. Aileyle bununla ilgili birçok görüşme yapmıştık ama ailenin şöyle bir şeyi vardı: daha önce bir görüşme yapmışlar, ama benim çok sağlıklı bulmadığım bir görüşme. O görüşmede kısıtlamayın bunu, destek olabilirsiniz demişler mastürbasyon yaptığı zamanlarda. Ailede bunun dozunu gerçekten çok çok kaçırmış. Çocuk bunu artık oyun oynarken sınıftaki masa köşeleri, legolar, halıda arkadaşları oyun oynarken eline ne geçerse... Çok yoğun şekilde yapıyordu. Sonra aileyle biz tekrar görüştük ve başka bir psikologa yönlendirdik. Ondan sonra yavaş yavaş kademeli olarak düzelme sağlandı.” K3

“Uyumayan bir çocuk vardı, uyumadığı için yapıyordu zaten bunu. Yanına oturuyordum, sınıfımız çok sıcak olduğu için üstü açık yatıyordu, ya da elleri yanda, ya da uyku arkadaşı veriyordum. Bu şekilde terk etti. Uzmanlarımızın bilgisi var ama onlar da bana bıraktılar. Ben kendim çözüm bulabildim. En sonunda davranışı terk etti bir yıl içinde.

Mastürbasyonu çözemediğimizde uzman arkadaşlarımızdan yardım alabiliyoruz. Veliyle görüşmeler yapabiliyoruz. Ama sınıfta aşırı, çözemeyeceğim bir problem yaşamadım. Yoğun olursa da veliye bir yardım almaları gerektiğini söyleyebiliyoruz.” K4

“Mastürbasyonu çok ileri boyutta yaşayan bir çocuğum vardı. Çünkü çok büyük bir oyun salonumuz vardı, köşeleri seçiyordu. Girer girmez salona yeri belliydi, direk oraya gidiyordu. Dikkatini dağıtıp onu almaya çalışsam da bir şekilde ister istemez kaçıyordu boşlukta. Pedagogla da görüşüyorlardı. Annesiyle de okulda görüşüyorduk ama ciddi anlamda son noktadaydık. Onunla ilgili arkadaşları sorular sormaya başladığında da tıkanmaya başladığımı hissediyordum. Cevap veremiyordum.” K8

4.3.6. Katılımcıların Önceki Deneyimlerinin Sonraki Deneyimlerine Etkisi

Katılımcılara “Önceki deneyimlerinizin şuan ki deneyimlerinize olan etkisi nedir?” diye sorulmuş ve katılımcılardan 6’sı cinsel davranışlarla ilgili yaşadıkları ilk deneyimlerinin sonraki deneyimlerini nasıl etkilediği hakkında görüş bildirmiştir. Buna göre, soruyu cevaplandıran katılımcıların tamamı (f=6) meslek hayatlarının başında bu davranışlarla karşılaşınca tedirgin, kaygılı olduklarını, tecrübe kazandıkça rahatladıklarını ve daha kolay müdahale edebildiklerini belirtmişlerdir.

Bu konudaki bazı görüşler aşağıda verilmiştir:

“İlk olanda mesleki anlamda daha yeniydim, ikinci – üçüncü senem falandı. Yanlış davranma korkusu beni çok tedirgin etti. Yanlış davranmak istemedim, o yüzden çok okudum mesela. Açıp açıp “Acaba şöyle mi söylesem, böyle mi yapsam, doğru davranış ne olur”, “Aileyle konuştuğumda acaba onlara ulaşabilir miyim”, “Söylediğim kelimeler doğru mu”... Bu bende çok büyük bir kaygı yarattı. Ama sonrakinde daha rahattım.” K7

“24 yıl içinde ilk gördüğümde çok kaygılanmışım, çok endişelenmişim. Bunu neden yapıyor diye. Ama zaman içinde gördükçe hem çocuklara yardım etmek konusunda daha çok bilgilendim hem de neden yaptıklarını daha kısa sürede çözmeye başladık. Artık daha kolay çözüme ulaşıyoruz.” K1

“İlk mesleğe başladığım zaman özel yuvadaydım; daha yeni, daha şey... O zaman 6 yaş grubu öğretmeniydim ve çok yoğun yapan bir erkek öğrencim vardı. O zaman bunu okuyorsunuz, şey yapıyorsunuz ama pratik olarak ilk gözlemlediğinizde kendimi kötü hissettim. Ne yapabilirim, doğru nasıl ulaşabilirim? Ve o zaman yuvada danışacağımız bir psikologumuz ya da uzman arkadaşımız yoktu, bir de mesleğe yeni başlamışsınız. Tamamen edindiğim bilgilerle, aileyi panikletmeden, bunun olabilecek bir şey olduğunu ama bunu da çocuğun ilgisini başka yöne çekerek azaltma yoluna gitmemiz gerektiğini anlatarak, bunu bu şekilde o zaman çözmeye çalıştım. Ama o zaman daha endişe, kaygı duydum. Ama şu anda tecrübenin getirdiği; olabilecek herhangi bir şeymiş gibi, diğer sorunlar gibi... Öyle düşünüyorum.” K3

“İlkinde kaygılıydım. Yanlış bir şey söyleme kaygısı. Yanlış bir şey yapmak ya da aileyi yanlış yönlendirmek istemedim. Ama ilkinde yaptığımız şeyler olumlu sonuç

verince, aile çok memnun, çocukta sonuç güzel. Bunları gördükçe, yaptığının doğru olduğunu gördükçe rahatlıyorsunuz.” K2

“Bu benim şansım mı şanssızlığım mı bilmiyorum ama bir daha hiç öyle bir öğrencim olmadı. Herhalde hepsine bedeldi bilmiyorum. Ama bugün olsa artık yöntemini biliyorum. İlk boyutunda ne yapmam gerektiğini, ileri boyutunda ne yapmam gerektiğini biliyorum. Sanırım o yüzden hiç sıkıntı çekmeyeceğim.” K8

“Ne söyleyeceğinizden daha emin oluyorsunuz. Bu konuyu arkadaşlarımla konuşup nasıl bir yol izlendiğini öğrendim. Tabii ki bununla ilgili çok eğitim almadığım için konuyla ilgili. Arkadaşımdan yardım istedim bu konuda ve ancak uyarabilirsin ama bunu çocuğa hissettirmeden diye bir cevaplardı oldu. O yüzden ben de o şekilde davrandım. Çocuğa hissettirmeden uyarmak.” K6

4.4. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Yardıma İhtiyaç Duyma Durumları

Katılımcılarla cinsel davranışlarla ilgili yapılan görüşmelerden sonra yardım ihtiyaçlarıyla ilgili görüşme yapılmıştır. Bu bölümde yardım ihtiyaçlarıyla ilgili bulgular aktarılacaktır.

Tablo 4.18. Katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyma durumları

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Yardım Alan	6
2	Yardım Almayan	2

Katılımcılara “Cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyuyor musunuz?” diye sorulmuş ve verdikleri cevaplar 2 başlıkta ele alınmıştır. Bu başlıklar şunlardır: “Yardım alan (f=6)”, “Yardım almayan (f=2)”. Buna göre, katılımcıların çoğu cinsel davranışlarla ilgili yardım aldığını belirtmiştir.

Tablo 4.19. Katılımcıların en çok yardıma ihtiyaç duyduğu cinsel davranışlara ilişkin bulgular

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Mastürbasyon	6

Buna göre, katılımcılardan 2'si cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duymadığını belirtmiş ve bu soruyu cevaplandırmamıştır. Soruyu cevaplandıran katılımcıların tamamı (f=6) ise mastürbasyon konusunda yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir.

Bunu destekleyen bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Mastürbasyon. O çok zor. Çünkü çok doğru adımlar atmam gerekiyor.” K7

“Mastürbasyonu çözemediğimizde uzman arkadaşlarımızdan yardım alabiliyoruz.” K4

“En çok ısrarlı mastürbasyon konusunda yardım alıyorum.” K1

“Yardıma ihtiyaç duyacağım ölçüde bir durum hiç olmadı mastürbasyon dışında.” K6

Tablo 4.20. Katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili yardım aldıkları kaynakların dağılımı

Sıra No	Kodlanmış İfadeler	f
1	Psikolog ya da Çocuk Gelişimci	5
2	Kurum İdarecileri	3
3	İnternet, Kitap vb Kaynaklar	2
4	Öğretmenler	1

Tabloya göre, katılımcılar sınıfta karşılaştıkları cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyduklarında 4 farklı kaynağa yönelmektedir. İfade edilme sıklığına göre katılımcıların yardım aldıkları kaynakların dağılımı şu şekildedir: “Ruh sağlığı elemanı (f=5)”, “Kurum idarecileri (f=3)”, “İnternet, kitap vb kaynaklar (f=2)”, “Öğretmenler (f=1)”. Buna göre katılımcıların yardım almak için ağırlıklı olarak psikolog, çocuk ruh sağlığı uzmanı gibi kaynaklara yöneldikleri görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

“İhtiyaç duyduğumuzda kurum psikologumuz var. Haftada bir gün bizlerle oluyor. Mutlaka ona haftalık biriktiriyoruz notlarımızı ya da mutlaka çok acil danışmamız gereken şeyler varsa arayıp detaylı bilgi alıyoruz. Kendisi de geldiği zaman gözlem yapma şansı oluyor.” K8

“Eniştem çocuk psikiyatristi benim. Sıkıştığım zaman mutlaka ona da soruyorum, nasıl bir yol izlemeliyim diye.” K5

“Önce aileyle görüşme yaparım, çünkü bazı velilerimiz yüksek eğitim düzeyinde olsalar bile bu işin içinde olmadıkları için bu tür konulara uzak olabiliyorlar. Bazen çok büyütülecek bir şey gibi algılıyorlar. Önce sakın bir görüşme yaparak bunun olabilecek bir şey olduğunu, çocuğun bunu keşfettiğini, bizim de onun dikkatini nasıl dağıtacağımızı anlatarak bir görüşme yaparım. Bu süreçte çocuğu izlerim, aileyi izlerim. Acaba evde doğru yaklaşıyorlar mı? Çocuk üzerinde buna olumlu mu olumsuz mu etki ediyorlar? Eğer aileyi yetersiz görüyorsam o zaman onları okuldakinin dışında bir uzmana yönlendiririm; onlara yardımcı olabilecek, sağlıklı bir kişiye gitmelerini tavsiye ederim.” K3

“Tanıdığım bir psikiyatrist arkadaşım var, soru sorduğumda beni geri çevirmiyor. Genelde aramışımızdır ihtiyaç duyduğum zaman.” K7

“Davranış yoğun olursa veliye profesyonel bir yardım almaları gerektiğini söyleyebiliyoruz.” K4

Yardıma ihtiyaç duyduğunda kurum idarecilerine başvurduğunu belirten katılımcıların görüşlerinden bazıları ise şöyledir:

“Kurumda eğitim uzmanlarımız var. Onlar da çocuk gelişimi uzmanı oldukları için işbirliği yapabiliyoruz. Tartışabiliyoruz, aileyle görüşme adına doğru yolu birlikte bulmaya çalışıyoruz.” K7

“Bazen davranış çok aşırı derecede olursa -bazı çocuklar çok inatçı oluyorlar bu konuda- yardıma ihtiyacımız oluyor. O zaman da kurumdaki amirlerimize başvuruyoruz. Onlar bize destek veriyorlar.” K1

“Davranış devam eden bir şeyse mutlaka grup müdür yardımcısına bildiriyorum. Aileden aldığımız tepkiye göre de bir karar veriyoruz.” K2

İnternet, kitap, dergi, makale gibi kaynaklardan yardım almayı tercih ettiğini belirten katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Ben daha çok okumayı tercih ediyorum, güvenilir sitelerden güvenilir şeyleri bulup oralardan okuyorum. Okumak ve doğru adres olduğunu bildiğim yerlerden araştırmak tercihim.” K7

“Bu konuda bir problem yaşadığımda, “Doğru mu yanlış mı”, “Ne kadar doğru, ne kadar yanlış” gibi kafamda soru işaretleri varsa önce internette şöyle bir bakıyorum. Benzer şeyler yaşayan insanlara, ya da davranışın belirtilerine bakıyorum.” K2

Bir katılımcı ise yardımca ihtiyaç duyduğunda birlikte çalıştığı öğretmenlere danıştığını belirtmiştir:

“Yardıma ihtiyaç duyacağım ölçüde bir durum hiç olmadı masturbasyon dışında. Onda da fikir alışverişi yapıp, ne yapabileceğim hakkında yardım aldım. Meslektaşlarımdan yardım aldım yani.” K6

Tablo 4.21. Katılımcıların aldıkları yardımın yeterliliğine ilişkin görüşleri

Sıra No	Kodlanmış İfadeler	f
1	Yeterli	4
2	Yetersiz	2
3	Bazen Yeterli	1

Katılımcılara cinsel davranışlarla ilgili aldıkları yardımın yeterli olup olmadığı sorulmuş ve bu konudaki görüşleri kodlanmış ifadeler halinde incelenmiştir. Buna göre, 3 ana başlık ortaya çıkmaktadır. İfade edilme sıklığına göre; “Yeterli (f=4)”, “Yetersiz (f=2)”, “Bazen yeterli (f=1)” başlıkları şeklindedir.

Aldığı yardımı “yeterli” olarak nitelendiren katılımcı görüşlerinden bazıları şöyledir:

“Evet yeterli, çünkü sadece hafta içi yardım değil, hafta sonları da öğretmen eğitimi alıyoruz biz. Bilgilerimizi tekrar edip, gözden geçirme şansımız oluyor. Eğitimi veren de bize ufak tefek detaylar verdiği zaman güncel bilgiyi de yakalamış oluyoruz. Bilgilerimizle birleştiriyoruz.” K8

“Yeterli ama durumu çözerken yetersiz olursa durumu veliye bırakıyoruz ve onların dışarıdan yardım almalarını söylüyoruz.” K4

“Grup uzmanlarının tavsiyeleri büyük ölçüde çözüm getiriyor. Grup uzmanımın “Sen bunu yap etkinlik olarak, ben de geleyim bunu yapayım”, “Birlikte şunu yapalım”, “Şöyle bir CD var, belgesel var kafalarındaki konuyla ilgili, onu izlesinler” ya da “Ben çocuğu alayım bir konuşayım, bir sohbet edelim” yaklaşımları büyük ölçüde çözüm getiriyor. Ama ailenin tepkisi çok önemli. Aile vurdumduymazsa ya da kendi iç dünyasına fazla dönükse bu çocukta olumsuz etki yaratabiliyor. Öğretmen de tek başına sorun çözmede yetmiyor. Aileyle işbirliği yapması gerekiyor.” K2

“Okul olarak birlikte hareket ettiğimiz için aynı katkıyı birlikte sağlıyoruz. Elimizden geleni yapıyoruz birlikte, yeterli oluyor. Zaten eğitim seviyelerimiz aynı olduğu için aynı şeyi yapıp, duruma aynı kapıdan bakıyoruz. Bu anlamda katkı değil bu. Katkı sağlayacak daha üst bir şey değil.” K7

Aldığı yardımı yeterli bulmayan katılımcıların görüşleri ise şöyledir:

“Yetmiyor. Sürekli güncellenmemiz gerekiyor. Sürekli insan olarak format atılmamız gerekiyor. Bunun zorunluluk olması gerekiyor, ders olması gerekiyor. M.E.B mi kurar, ASPB mi kurar, yani bir şekilde bunun zorunlu olması gerekiyor. Kreşlere, haftalık bu zorunlu ders olacak arkadaşım. Öğretmenlerimiz öğrencilerimize bu dersi zorunlu olarak verecekler oyunla. Bunun zorunluluk olması gerekiyor hayatımızda.” K5

“Yeterli bulmuyorum tabii ki... Keşke buna özel bir eğitim alabilsek, kurumda bununla ilgili bir hizmet içi eğitim verilebilse konuyla ilgili.” K6

4.5. Katılımcıların Çalıştıkları Kurumda Cinsel Gelişim ve Eğitimle İlgili Gördükleri Eksiklikler

Çalışmanın bu bölümünde katılımcılara çalıştıkları kurumda cinsel gelişim ve eğitimle ilgili ne gibi eksiklikler gördükleri sorulmuş ve bunlarla ilgili görüş ve önerileri alınmıştır.

Tablo 4.22. Katılımcıların kurumlarında cinsel gelişim ve eğitimle ilgili eksiklik olup olmadığı konusundaki görüşleri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Eksiklik Var	4
2	Eksiklik Yok	3

Katılımcılara “Çalıştığınız kurumda çocukların cinsel gelişim ve eğitimleri ile ilgili eksiklikler görüyor musunuz?” diye sorulmuştur. Katılımcılardan 7’si bu soruyu cevaplamıştır. Katılımcıların bu konudaki görüşleri kodlandığında 2 başlık ortaya çıkmaktadır. Bu başlıklar ifade edilme sıklığına göre şunlardır: “Eksiklik var (f=4)”, “Eksiklik yok (f=3)”.

Bu başlıklarda kodlanmış ifadeleri içeren bazı katılımcı görüşleri şunlardır:

Çalıştığı kurumu cinsel gelişim ve eğitim açısından yeterli bulan katılımcıların görüşlerinden bazıları şunlardır:

“Ben bu anlamda genelde kurumumdan yeterli yardımı gördüm. Önerileri, tavsiyeleri ve etkinlik planlayışı bana yeterli geldi. Çünkü çocukta ilerleyiş gördüm. Genelde kurumun tavsiyeleri, rehberliği, yol göstericiliği sınıf içindeki problemlerimi büyük ölçüde çözdü.” K2

“Kurumdaki uzmanlardan yardım alıyoruz ama çözemeyeceğimiz bir problem yaşamadık şimdiye kadar. Yeterli olduğunu düşünüyorum kurumun.” K4

“Kuruma ilettiğinizde bazı şeyler temin ediliyor, bu tür eksiklikler varsa bunun için seminer falan yapılır, organize edilir. Kitaplarımız var kitaplığımızda. Bence öğretmenlerimize daha çok öğretmene rol düşüyor, sınıfın öğretmenine. Eğer o konuda kendini eksik hissediyorsa, arkadaşlarından, kurumdan, uzmanlarından yardım ister ve ben onu kurumun destekleyeceğine eminim açıkçası.” K3

Kurumunda eksiklikler olduğunu düşünen katılımcıların bununla ilgili ifadeleri şunlardır:

“Bize çalıştığımız okulda pek fazla bir bilgi vermediler bu konuyla ilgili. Biz meslek hayatımıza girdikten sonra bu konuyla ilgili bir şeyler gördük ve öğrendik kendi çabalarımızla. Aslında her okulda cinsel kimlik ya cinsel gelişimle ilgili seminerler düzenlenmeli, öğretmenler bilgilendirilmeli.” K1

“Eksiklikler var, hizmet içi eğitim verilebilirdi. Belki ailelere bu konuda okul olarak seminer verebilirdik. Ya da aileler bununla ilgili hangi konuda ihtiyaç duyuyorlarsa o konuda eğitim verebilirdik.” K6

“Cinsel eğitim açısından baktığımda ben de dahil, eksik buluyorum kendimizi. Bugün biz mastürbasyonu biliyoruz, rolleri taklit etme cinsel organlarına bakma vesaire... Bununla karşılaştığında ne yapacağını bilmeyen öğretmenlerimiz olduğu gibi çok daha detaylı durumlar da olabiliyor aslında. O nedenle genel olarak bu konularda eksik olduğumuzu düşünüyorum.” K8

Kurumlarında eksiklikler olduğunu düşünen katılımcılara eksikliklerin katılımcıları nasıl etkilediği sorulmuş ve bu soru 2 katılımcı tarafından yanıtlanmıştır. Katılımcılar sınıfta cinsel gelişimle ilgili durumlarla karşılaştıklarında zorluk çektiklerini ifade etmişlerdir.

“Mesleğe ilk başladığınızda her şeye çok yabancı oluyorsunuz. Her şey çok tedirgin ediyor sizi. Nasıl yapacağım, nasıl edeceğim, yardımcı olabilecek miyim bu çocuğa diye ama zaman içinde bunu öğreniyorsunuz, aşıyorsunuz. Ama başta

gerçekten çok zorluk çekiyoruz. Onun için bu hizmet içi eğitimlerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Zaten bir öğretmen mesleğe başlamadan daha okul hayatında bu eğitim verilmeli fazla fazla. Ondan sonra hizmet içi eğitim okula yeni başlayan öğretmenlere de devam ettirilmeli, bilgilendirilmeli ki böyle bir durumla karşılaştıklarında endişe ve tereddüt yaşamassınlar. Ne yapabilirim, nasıl yardımcı olabilirim endişesine girmesinler.” K1

“Çocuk açısından verimli olmuyor, sorunu çözemiyorsunuz. O da ileriye yönelik başka sorunlar yaratabiliyor. Bunu aileyle halledemezsek okulda yardımcı olamazsak sorunlar büyüyebilir, davranış artabilir.” K6

Tablo 4.23. Katılımcıların kurumlarında gördükleri eksikliklerle ilgili çözüm önerileri

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Personele eğitim verilebilir	3
2	Personel birine danışabilir	1

Katılımcılardan çalıştıkları kurumda eksiklikler olduğunu düşünenlere “Çalıştığımız kurumdaki eksikler sizce nasıl giderilebilir?” diye sorulmuş ve katılımcılar tarafından bu konuda görüş bildirilmiştir. Görüşler iki kategori halindedir: “Personele eğitim verilebilir (f=3)”. “Personel birine danışabilir (f=1)”.

Bununla ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Hizmet içi eğitim verebilirler. Birçok konuda hizmet içi eğitim aldık. Birçok sertifikamız var ama bu konuyla ilgili hiç hizmet içi eğitim almadık.” K1

“Uzman birini arıyorum ve ondan yardım istiyorum “Nasıl davranmam gerekiyor, doğru şeyleri mi söylüyorum?”. Bunu ben yapıyorum mesela ama diğer öğretmen arkadaşlarım bunu yapıyor mu yapmıyor mu bilemiyorum. Hepimiz bunu yaparsak, belki aile de bilgi sahibi olduğunda çocuğu çok daha fazla yardımcı olabileceğiz.” K7

“Keşke buna özel bir eğitim alabilsek, kurumda bununla ilgili bir hizmet içi eğitim verilebilse konuyla ilgili. Belki ailelere de bu konuda okul olarak seminer verebiliriz. Ya da aileler bununla ilgili hangi konuda ihtiyaç duyuyorsa o konuda eğitim verebiliriz yani.” K6

“Günümüzde cinsel eğitim az verilen bir eğitim. Çünkü tuvalet eğitimi, cinsellik... Bunlar aslında çocuk üzerindeki en önemli eğitimlerden. Mesela bence öğretmenlerimizin de benim de çok detaylı geniş bilgiler almaya, bunun eğitimini sık sık tekrarlamaya ihtiyacımız var diye düşünüyorum.” K8

4.6. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Önerileri

Çalışmanın son kısmında cinsel davranışlarla ilgili katılımcılardan önerilerde bulunmaları istenmiştir. Bu doğrultuda katılımcılar Milli Eğitim Bakanlığı, okul idareleri, öğretmenler ve aileler için önerilerde bulunmuştur. Katılımcıların görüşleri sırasıyla aşağıda verilmiştir.

4.6.1. Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığı’na önerileri

Katılımcılardan ilk olarak Milli Eğitim Bakanlığı’na cinsel davranışlar, cinsel gelişim ve eğitimle ilgili yapılabilecekler hakkında önerilerde bulunmaları istenmiştir.

Tablo 4.24. Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığı’na önerilerinin dağılımı.

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi	4
2	Okul öncesi eğitim programlarında amaç ve kazanımlara cinsel eğitimin dahil edilmesi	4
3	Toplum için eğitim programları hazırlaması	3
4	Lisans programlarında öğretmen adaylarına ders verilmesi	2
5	Okullarda kullanılacak materyaller hazırlanması	2
6	Cinsel gelişimle ilgilenen bir kurul oluşturulması	2

Katılımcıların önerilerle ilgili verdikleri cevaplar incelendiğinde kodlanmış 6 ayrı başlık ortaya çıkmaktadır. İfade edilme sıklığına göre öğretmenlerin verdikleri öneriler şunlardır: “Öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi (f=4)”, “Okul öncesi eğitim programlarında amaç ve kazanımlara cinsel eğitimin dahil edilmesi (f=4)”, “Toplum için eğitim programları hazırlaması (f=3)”, “Okullarda kullanılacak materyaller hazırlanması (f=2)”, “Cinsel gelişimle ilgilenen bir kurul oluşturulması (f=2)”. Katılımcıların en çok sahada çalışan öğretmenlere hizmet içi eğitim

verilmesinin gerekliliği ve okulöncesi eğitim programlarına cinsel eğitimle ilgili amaç ve kazanımların yerleştirilmesinin önemi üzerinde durdukları görülmektedir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Öğretmenlerin sertifikalı eğitimlere katılması gerekiyor. Şu an öğretmenlerin bununla ilgili bir sertifikaları yok. Görmüşlerse okulda görmüşlerdir. Ben çok inanmıyorum öğretmenlerin ülkemizde bu tarz bilgilere sahip olduğuna. Hiçbir öğretmenin gidip cinsellikle ilgili eğitim alacağına inanmıyorum.” K5

“Bir kere öğretmenlerini çok iyi eğitmeli. Belki bununla ilgili bir eğitim olabilir. Var mı böyle bir eğitim?” K6

“Çocuk gelişim uzmanları, çocuk psikologları tarafından okullarda toplumsal konuma göre cinsel eğitim verilmeli.” K2

Milli Eğitim Bakanlığı'nın cinsel gelişimle ilgili okul öncesi eğitim programlarında amaç ve kazanımlara yer vermesi gerektiğini ifade eden katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Yapılabilecek aslında o kadar çok şey var ki... Kızların ve erkeklerin cinsiyet rolleriyle ilgili çok az şey var programa baktığınızda. Belki cinsel kimlikle ilgili, cinsel rollerle ilgili çok daha fazla amaç ve kazanım eklenebilir. Biz çok klasik öğretmenleriz aslında. Yaratmaya kalksak bile bir tarafımız klasik şeylere saplanmış durumda. Belki programa bu amaç kazanımların sokulması öğretmenlerin zorunlu olarak kendini o tarafa çekmesi demek olacak. Programlarına bunu daha çok dahil etmeleri gerekecek.” K7

“Mutlaka ders zorunlu olacak, aile kabul etsin, etmesin. Birinci sınıftan itibaren, hatta anasınıfından itibaren çocuklara bu derslerin verilmesi gerekiyor.” K5

“Ben kızımda yaşadım; kız çocuklarına cinsel gelişim eğitimi verilip, bedenlerinde nasıl değişiklik olacağı, regl olduklarında neler yapacakları, yumurtlamanın ne olduğu... Güzelce bunların bilgisi verilmiş, kızım geldi bana bunları anlattı. Erkeklerle yine aynı şekilde... Ama bunların gerçekten eğitilmiş kişiler tarafından sağlıklı verilmesi lazım.” K3

“Milli Eğitim Bakanlığı bir kere şunu yapmalı; bir insanın yaş deneyimine göre –anaokulu, yuva, ilkökul- cinsel eğitim çocuklara verilmeli. Çocuk kendisini cinsel istismardan koruyabilmeyi öğrenmeli. Neyin normal, neyin anormal olduğunu

çocuk anlayabilmeli. Ama bunu çocuklara vicdan azabı duyurmadan, ya da mistik, duygusal baskılarla çocuğun iç dünyasını dejenere etmeden, zedelemekten de kaçınmalı ki çocuk ne yaşadığını, ne hissettiğini bilsin. Sağlıklı bir birey yetiştirmek için tabii ki Milli Eğitim Bakanlığı böyle bir cinsel eğitim verebilir.” K2

Milli Eğitim Bakanlığı'nın cinsel gelişimle ilgili materyal hazırlaması gerektiği ile ilgili bazı katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Cinsel eğitimde çocuklara nasıl yaklaşacağız mesela? Kaç tane sınıfımızda cinsel gelişimi gösteren resimlerimiz ya da panolarımız var mesela? 6 yaşta olması gereken şeyler. Çocuklara ne kadar anlatabiliyoruz bunu? Belki uzman kişilerin kaynaklarına eklenebilir, bizler de alıp oralardan bunları uygulayıp sınıflarımıza aktarabiliriz.” K7

“Cinsel gelişimle ilgili biz öğretmenler için eğitici CD'ler olabilir. Materyaller, kaynaklar hazırlayabilirler.” K4

Lisans eğitimi sırasında öğretmen adaylarına cinsel gelişimle ilgili ders verilmesi ile ilgili katılımcıların ifadeleri şu şekildedir:

“Bakanlık öğretmenler mesleğe başlamadan önce öğretmenleri okulda bu konuyla ilgili bilgilendirmeli. Çok iyi bilgilendirmeli ki öğretmenler mesleğe başladığında bu konuyla ilgili bocalamasınlar.” K1

“Belki öğrencilere bununla ilgili bir ders verilebilir. Ders almaları yararlı olabilir.” K6

Toplum için, anne – babalar için eğitim programları hazırlanması ile ilgili katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Bu işin uzmanları, belki psikologlar ya da pedagoglar devreye girebilir. Çünkü onlar çok daha detaylı bunun eğitimini alabiliyor. Öncelikle öğretmenlerden başlanabilir ama kurumlarda anne – babaların da dahil olabileceği – ben hep söylüyorum, okulöncesi eğitim tek başına hiçbir şey değildir, aile temelli gidersek öğretmenler çok daha başarılı olabilir- ailenin de katılımıyla bir eğitim verilebilir.” K8

“Çok gerideyiz, hiç bilinçli değiliz. En sağlam üniversitelerde okuyan ailelerimiz bile bilinçli değiller şu an. Veli toplantısında bile bir uzmanın gelip ailelere anlatması gerekiyor.” K5

Milli Eğitim Bakanlığı'nda cinsel gelişimle ilgilenen bir birim oluşturulması gerektiği ile ilgili katılımcı görüşleri şöyledir:

“Milli Eğitim Bakanlığı bu işe el atmadan bir düşünmek lazım. Önce çok sağlam ve sağlıklı bir kurul kurulması lazım. Bu işi gerçekten bilen birileri, bu işin gerçekten eğitimini almış birileri olması lazım kurulda... Onların rehberliğinde bir şeyler yapacaksa yapmalı. Hani böyle fikir atıp geliştirsinler falan...” K3

“Sadece çocuklar için bir birim oluşturulması gerektiğine inanıyorum. Var mı? Belki de var, bilmiyoruz bile. Ama kimin haberi var? Kimsenin yok. Hiçbir şekilde ulaşılabilir değil.” K5

4.6.2. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Okul İdarelerine Önerileri

Bu bölümde katılımcıların okul idarelerine cinsel gelişim ve eğitim, cinsel davranışlar hakkında önerilerde bulunmaları istenmiştir.

Tablo 4.25. Katılımcıların okul idarelerine önerilerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Seminer, eğitim vb organize edilmesi	5
2	Kaynak kitaplar, materyal vb alınması	2
3	İdarecilerin konuyla ilgili kendini geliştirmesi	2
4	Aileler için eğitim düzenlenmesi	2

Katılımcılardan okul idarelerine cinsel gelişimle ilgili öneriler vermeleri istenmiş ve alınan cevaplar 4 ana başlıkta kodlanmıştır. İfade sıklığına göre başlıklar şu şekildedir: “Okul idareleri tarafından seminer, eğitim vb organize edilmesi (f=5)”, “Okul idareleri tarafından kaynak kitaplar, materyaller gibi kaynaklar alınması (f=2)”, “Okul idarelerinin cinsel gelişimle ilgili kendilerini geliştirmesi (f=2)”, “Okul idareleri tarafından aileler için cinsel gelişimle ilgili seminerler düzenlenmesi (f=2)”.

Buna göre katılımcıların büyük bir kısmı okul idarelerinin cinsel gelişimle ilgili seminer, hizmet içi eğitim gibi bir organizasyon düzenlenmesi gerektiği yönünde görüş belirtmiştir.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Hizmet içi eğitimler verilebilir personele. Aslında aldık hizmet içi eğitim ama cinsel gelişim ve eğitimle ilgili verilebilir.” K6

“Okul idarecileri seminerler düzenleyebilirler. Bu konuyla ilgili öğretmenlerine yeterli bilgi verebilirler.” K1

“İdari amirler öğretmenlerin araştırma yapmalarına yardımcı olabilir. Bir kere hizmet içi eğitim şart. Bu sadece öğretmenler için değil, farklı alanlarda çalışan insanlar için de hizmet içi eğitim mutlaka gerekli. Hatta eğitim ve öğretimin ne olursa olsun gerekli, çünkü unutulmuş bilgilerin tazelenmesi gerekiyor. Bu yüzden hizmet içi eğitimi idareciler dikkate almalı.” K2

“Okul idareleri çalıştırdığı öğretmenlerin kapasitelerini ve yeterliliklerini az çok biliyorlardır. Eğer bu konuda öğretmenler gerçekten yeterli değilse bir şeyler yapabilir. Çok farklı bölgelerde yaşayan veli ve öğrenciler var. Ailesiyle rahat konuşamayan, öğretmeniyle konuştuğunda daha sağlıklı bilgi alabilecek, öğretmen bazı anne - babalar gibi geçiştirmeyecek.” K3

“İdareler bu eğitimleri hazırlamalı, davet etmeliler eğitimcileri okula.” K4

Okul idarelerinin kurumlarına cinsel gelişimle ilgili materyal alması gerektiği ile ilgili bazı katılımcı görüşleri şöyledir:

“Okul idarecileri kaynak temin edebilirler. Bir çocuk mastürbasyon yaptığında nasıl baş edebilirsiniz ya cinsel organıyla ilgili soru sorduğunda nasıl cevap verebilirsiniz gibi işimizi kolaylaştıracak kitaplar alınabilir.” K1

“Eğitim için materyaller almalılar okul idarecileri okula.” K4

Okul idarecilerinin kendilerini geliştirmesi gerektiği ifadesini destekleyen katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Her şey idareciyle başlıyor, idareciyle bitiyor. Dolayısıyla onun da bu konuya kapalı olmaması lazım, nereden ne yakalıyorsa içeriye taşıyıp, süzgeçten geçirip bunu yayması lazım. Bakanlık ya da Sosyal Hizmetler'den bize destek gelene kadar bu noktada idarecilerin bilgiler toplayıp bunu aktarmış olması gerekiyor. Bizlerin karşılaştığı durumlarda ses tonu, bakışımız, davranışımız... Bunlarla ilgili bizim yenilenmemiz gerekiyor.” K8

“Okul idaresi de kendini geliştirecek. Öyle sorular var ki öğretmenlerimizin cevaplayamayacağı... Böyle soruları da okul idaresi cevaplayacak. Velilerin sorduğu soruları da okul idaresi cevaplayacak.” K5

Okul idarelerinin aileler için eğitimler düzenlemesi gerektiğini düşünen katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Okul yönetimi cinsel gelişimle ilgili konuşulacakları öğretmenlerle tespit edip ailelere yönelik bu konuda aydınlatıcı seminerler, eğitimler düzenleyebilir diye düşünüyorum.” K3

“Ailelere ilave eğitimler yapılabilir kurumca. Bu kurumu da, aileleri de rahatlatabilir. Toplantılar, ek seminerler gibi şeyler vakit alabilirse belki ailelere mail atılabilir, el notları verilebilir. Bunlar kurumun yapacağı şeyler olabilir.” K7

4.6.3. Katılımcıların Öğretmenlere Önerileri

Katılımcılardan bu bölümde, alanda çalışan ve cinsel davranışlarla sık sık karşılaşan öğretmenler için önerilerde bulunmaları istenmiştir.

Tablo 4.26. Katılımcıların öğretmenlere verdiği önerilerin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Öğretmenlerin araştırma yapması ve kendini yetkin hale getirmesi	4
2	Öğretmenin cinsel gelişimle ilgili sorunlara uygun çözümler geliştirmesi	4

Katılımcılardan öğretmenlere cinsel öneriler vermeleri istenmiş ve alınan cevaplar 2 ana başlıkta kodlanmıştır. İfade sıklığına göre katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Öğretmenlerin araştırma yapması ve cinsel gelişimle ilgili kendini yetkin hale getirmesi (f=4)”, “Öğretmenin cinsel gelişimle ilgili durumlara uygun çözümler geliştirmesi (f=4)”. Buna göre, katılımcıların iki ayrı fikir üzerinde odaklandığı görülmektedir.

Öğretmenlerin araştırma yapması ve cinsel gelişimle ilgili kendini yetkin hale getirmesini destekleyen katılımcı görüşleri şunlardır:

“Öğretmenler kendilerini geliştirebilmek için bu konuyla ilgili kaynak bulmalı, okumalı, öğrenmeli. Seminerlere gitmeli. Gerçekten araştırmacı olmalı.” K1

“Araştırsınlar. Bilişim teknolojilerinden bolca yararlı olsunlar. Çünkü bunlarla ilgili o kadar çok kaynak var ki günümüzde. Araştırmak, sormak, öğrenmek ve doğru olanı yapmak. Başka da bir şey yok.” K2

“Hep eğitimle başlıyor, ama okul eğitimi değil. Okul dışında da sürekli eğitim alınması gerekiyor. Kur kur bir eğitim olması gerekiyor, isterse 10 yıllık öğretmen olsun. Bilgiler sürekli güncelleniyor çünkü. Doğru bildiğimiz her şey bir süre sonra yanlışa gidiyor. Emekli olana kadar mutlaka -yilda üç kez diyelim, ya da ayda bir kez yeni başlayan öğretmenlere- mutlaka bir kurumdan gelen insanlarla ya da bir kuruma giderek bunu güncellemeleri gerekiyor.” K5

“Daha çok okumak, daha çok hizmet içi eğitim ve bilgilerinin yenilenmesi.”

K7

Öğretmenlerin cinsel gelişimle ilgili karşılaştıkları durumlara uygun çözümler geliştirmelerine ilişkin katılımcı görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Çocuklara karşı bu bir tabuymuş gibi yaklaşmamalılar. Bu çocuğun normal bir davranışdır. Çocuğu rahatsız etmeden, dikkatini çekmeden bir sorun olursa bunu çocukla beraber çözebilir. Çözüm yolları arayabilir.” K4

“Bir durumla karşılaştıklarında çocuğa çok yansıtmadan, aileyle ve uzmanlarla halletmeliler. Gerekirse aile psikologa yönlendirilmeli eğer çocuğun ihtiyacı varsa...” K6

“Bu ayıp bir şey değil, bu herkesin yaşayarak, keşfederek öğreneceği bir şey. Kimse doğduğunda kız – erkek olduğunu, bunun nasıl bir şey olduğunu bilmiyor. Keşfederek, gözlemleyerek çocuk kavrayabilecek. Dolayısıyla hiç bozmadan, ona fırsat tanıyarak aynı zamanda, yumuşak geçişleriyle, sakinlikleriyle normal bir durum olduğunu kabul ederek bunu çocuğa anlatmamız ve kavratmamız gerekiyor. Zaten ileri boyutta bir şeyle karşılaştığımız zaman mutlaka bir uzmana başvuracaklardır. Çünkü kendilerinin de çıkış yolu bulamadığı zamanlar olabilir doğal olarak. Karşılaştıkları durumlarda da o ses tonu, bakış, o tutumlar, davranışlar, her şey normal olması gerekir. Çünkü çocuk bunu ne yaparsak yapalım yaşayacak ve öğrenecek. Bence biraz fırsat verilmeli.” K8

“Öğretmenler de çalıştığı yaş grubunun cinsel gelişimini çok iyi bilmeli ki o sınıfta yaşadığı problem gerçekten o yaşın getirdiği cinsel davranış problemleri mi? Eğer öyleyse zaten bu işi biliyordur ve sağlıklı bir şekilde çözüme ulaşacaktır. Bir kere o konuda yine kendini donanımlı hale getirmesi lazım. Eğer eksikse de bunu bir şekilde gidermesi lazım.” K3

4.6.4. Katılımcıların Cinsel Davranışlarla İlgili Velilere Yönelik Önerileri

Katılımcılardan son olarak velilere çocuklarının cinsel davranışları, cinsel gelişimi ve eğitimi ile ilgili önerilerde bulunmaları istenmiştir.

Tablo 4.27. Katılımcıların velilere yönelik önerilerinin dağılımı

Sıra Numarası	Kodlanmış İfadeler	f
1	Velilerin cinsel gelişimle ilgili eğitim alması	3
2	Velilerin çocuklarının cinsel davranışlarını uygun şekilde karşılaması	3
3	Velilerin çocuklarına evde uygun ortam sağlaması	2
4	Velilerin çocuklarının cinsel gelişimi ile ilgili öğretmenle işbirliği yapması	2

Katılımcılardan velilere cinsel gelişimle ilgili öneriler vermeleri istenmiş ve alınan cevaplar 4 ana başlıkta kodlanmıştır. İfade sıklığına göre katılımcıların verdiği cevaplar şu şekildedir: “Velilerin cinsel gelişimle ilgili eğitilmesi (f=3)”, “Velilerin çocuklarının cinsel davranışlarını uygun şekilde karşılamaları (f=3)”, “Velilerin çocuklarına evde uygun ortam sağlaması (f=2)”, “Velilerin çocuklarının cinsel gelişimi ile ilgili öğretmenle işbirliği yapması (f=2)”.

Kodlanmış ifadeleri destekleyen bazı katılımcı görüşleri aşağıda verilmiştir.

Velilerin cinsel gelişimle ilgili eğitilmesini destekleyen katılımcı görüşleri şunlardır:

“Velilerin bu konuda çok büyük eğitime ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Sadece velilerin de değil, bizim Türk toplumunda bütün insanların bu konuda çok eğitilmesi gerektiğini düşünüyorum. Aslında sadece Milli Eğitim Bakanlığı ya da çalıştığımız kurumlar değil; bütün insanlara üniversite ya da lise hayatında, hatta ortaokulda cinsel eğitimle ilgili bilgi verilmeli. İnsanlar neyin ne olduğunu bilmeli. Abuk subuk isimlendirmeden gerçek isimleriyle çocuklara hatta yetişkinlere bile bilgiler zamanında verilmeli.” K1

“Yaşadığımız toplumu ve ahlaki değerlerini düşündüğümüzde Türk toplumu biraz daha kapalıdır. Bazı aile yapıları bunları çok rahat kaldırabiliyor konuştuğumuzda, açık oluyorlar. Ama bazıları da daha kapalı, -kültürün getirdiği bir şey olduğu için- önemsemiyor ya da biz nasıl öğrendiysek o da öyle öğrensin diye

düşünüyor. Özellikle okulöncesinde bunun pek önemli olmadığını düşünen velilerimiz de var. Ama burada iş uzmana ve bilen kişiye düşüyor, veliye cinsel gelişimin, cinsel kimliğin, cinsel davranışın çocuk için ne kadar önemli olduğunu, hayatı boyunca taşıyacağını, hayatını ne kadar etkileyeceğini, hayatının çok önemli bir parçası olduğunu veliye anlatabilir diye düşünüyorum.” K3

“Beyindeki tabunun yıkılması gerekiyor. Yaş ne olursa olsun artık bizim dönemimiz geçti. Biz sokaklarda oynardık, gecenin bir saatinde gelsek bile kimseye hiç sıkıntı olmazdı, en fazla annemiz kızardı. Acıkırdık, istediğimiz komşunun evine girer yemek yerdik. O dönem bitti. Biz korkudan çocuğumuzu bakkala gönderemiyoruz ki lisedeki çocukların bile her gün tacizini duyuyoruz. Artık o güvenli dönem bitti. Bizim de beynimizde bunu değiştirmemiz gerekiyor, geliştirmemiz gerekiyor. Her zaman bu riski düşünmemiz gerekiyor, böyle bir durumda çocuğumuza nasıl yaklaşacağız? Öğrenmemiz gerekiyor. Televizyonda kanal değiştirmekle olmuyor. İnternette o haberi görünce değiştirmekle olmuyor, o haberi sonuna kadar okumamız gerekiyor.” K5

Velilerin çocuklarının cinsel davranışlarını uygun şekilde karşılamaları ile ilgili katılımcı görüşleri şu şekildedir:

“Bazen bir davranışı aileler kabul edemiyorlar. Bir kere kabul etmeleri lazım. Öğretmen böyle bir şey var diyorsa ama anne - baba henüz görmediyse bunu kabul edip beraber çözüm aramaları lazım. Negatif yaklaşarak değil de daha pozitif yaklaşarak halledilebilir.” K6

“Öncelikle açık olmaları gerekiyor. Bazı veli ayıbı o kadar yerleştirmiş ki bilinç altına... Bu durumlarla çok sık karşılaşılıyor. Bazı velilerimiz ne kadar açıksa, bazı velilerimiz de bir o kadar kapalı olabiliyor. Kendilerini kapatırlarsa bu çocuk üzerinde farklı kaymalara sebebiyet verecektir. Her şeyden önce açık olup gerçeği kabullenmeleri gerekiyor aslında.” K8

“Çocukları uykuda yalnız bırakmamalı, tek başına uyumamalı, uyumadan önce anne - babalar çocuklara kitap okumalı. Sorduğu sorulara cevap vermeli, yanıtız bırakmamalı. Öğretmenler de velilerle görüşmeli, çocuğunuzun davranışından haberdar mısınız diye.” K4

Velilerin çocuklarına uygun ev ortamı sağlamalarına ilişkin kullanıcı görüşleri şöyledir:

“Bir kere çocuk sevmeyi, sevmeyi ailede öğreniyor. Yani birbirini sevmeyen bir karı kocanın çocuğu asla birini sevmeyi öğrenemez. Birbirine sarılmanın, birbirini öpmenin ayıp olmadığı, güzel olduğu... Ben bu tarz şeyler de yaşadım. Gelip çocuk diyor ki; “O beni öpüyor”. Aile diyor ki; “Parkta bir arkadaşını gördü, öptü hocam”. Sarılacak, öpecek, sevgisini de belirtecek... Bunlar çok önemli şeyler. Ailenin bunu desteklemesi lazım, öğretmesi lazım. Kız erkeğe, erkek kıza sevgisini gösterebilir. Karı – koca birbirine sarılır, sever. Bunları öğretmek lazım doğru sınırlar çerçevesinde. Bu da ailede başlıyor.” K7

“Kaliteli zaman geçiremiyor artık veliler ki kendim de öyleyim. Eve geliyorum hemen yemek telaşı. Çocukla geçirilen bir saat; kaliteli zaman diyoruz biz buna. Bunu çok iyi değerlendirmemiz gerekiyor, çocuğu sürekli konuşturmamız gerekiyor. Neler anlatacak? İçine kapanıyor, hiçbir şey anlatmıyorsa eğer sıkıntı var, aileden umudunu kesmiş demektir. Cep telefonlarını bırakmamız gerekiyor kapıdan girerken. Velilerin de biraz artık çocuklarına yönelmesi gerekiyor.” K5

Velilerin çocuklarının cinsel gelişimi ile ilgili öğretmenle işbirliği yapmasına ilişkin katılımcı görüşleri şunlardır:

“Bir kere öğretmenden bilgi almaya çalışmaları gerekir, çocuğunun özeliyle ilgili. Benim çocuğumun ona has özellikleri nelerdir? Evde böyle davranıyor ama toplum içinde akranlarının içinde kendini nasıl yansıtıyor? Çocuğumun sıra dışı bir davranışı var mı? Bunlarla ilgili öğretmenden bilgi almaya çalışsınlar ve öğretmenin verdiği bilgiyi dikkate almaları, umursamaz değil de, öğretmenle işbirliği yapmaları çocukları için iyi olur. Yoksa umursamaz davranırlarsa o kayıp bir çocuk bence. Toplum için de kayıp bir insan.” K2

“Bunun (Cinsel davranışların) normal bir durum olduğunun, çocukların keşfedeceği bir durum olduğunun farkına vardırılmaları gerekiyor. Bunu da onlar açık olmadan yapamayız. Bizden onlar dokunmamızı isteyecek ki biz onlara yaklaşabilelim. O yüzden belki bununla ilgili çalışmalar yapılabilir.” K8

5. TARTIŞMA

Bu çalışmada, okul öncesi eğitim kurumlarında sınıfta çalışan çocuk gelişimcilerin, sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlara ilişkin deneyimlerinin derinlemesine incelenmesi amaçlanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde ise, araştırma sonucunda ulaşılan demografik bilgiler ve verilerin yazın çerçevesinde tartışma ve değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sırasında elde edilen bulgular, alanda önceden yapılmış çalışmalar bağlamında tartışılacaktır.

İlk olarak; Tablo 4.3.'de de gösterildiği gibi, katılımcılara cinsel davranış tanımının onlar için ne ifade ettiği sorulmuş ve katılımcılardan dört tanesinin tanımlama yapabildiği görülmüştür. Diğer katılımcılar ise herhangi bir tanımlama yapamamış, onun yerine nelerin cinsel davranış olabileceğine ilişkin örnekler vererek soruyu cevaplamıştır.

Tanımlama yapabilen katılımcıların demografik özellikleri incelendiğinde, eğitim düzeylerinin lisans ve lisansüstü olduğu görülmektedir. Bir tanımlama yapabilen bu katılımcılar, aynı zamanda cinsel gelişimle ilgili eğitim aldıklarını belirtmişlerdir. Bu verilerden yola çıkarak; cinsel davranışlarla ilgili bir tanımlama yapabilme açısından; katılımcıların eğitim düzeyinin ve alınan cinsel eğitimin önemli olduğu düşünülebilir.

Katılımcılar tanımlama yaparken 2 tür ifade kullanmıştır: “Çocuğun cinsel anlamda kendini tanıması” ve “Cinsel kimliğin öğrenilmesi”. Benzer şekilde, Dünya Sağlık Örgütü'nün 2010 yılında yayınladığı Avrupa'da Cinsel Eğitim Standartları yayınında (69), cinsel davranışlarla ilgili “Çocukların hoşlandıkları ve hoşlanmadıkları şeylerin farkına varma yoludur” ifadesini kullanılmıştır. Önder ise (67), yaptığı cinsel davranış tanımında; katılımcıların ifadelerine benzer şekilde; 3 – 6 yaş aralığının bir keşif dönemi olduğunu ve çocukların cinsel kimlikleri ile ilgili meraklarını gidermek için cinsel davranışlar sergilediklerini ifade etmiştir. Katılımcıların tanımlarının; sınıflarında edindikleri deneyimlerden, somut olarak gözlemledikleri davranışlardan temel alınmış, çocuk odaklı tanımlamalar olduğu göze çarpmaktadır.

Katılımcılardan cinsel davranışlara örnek vermeleri istendiğinde söylenme sıklığına göre; arkadaşlarını tuvalette izleme, cinsiyet farklarını tanıma, cinsiyet

rolleriyle ilgili oyunlar, mastürbasyon, kendi bedeninin özelliklerini tanıma, birbirine dokunma cevapları verilmiştir. Tablo 4.4.'de de dağılımı görülebilecek bu örnekler, alanda 3 – 6 yaş dönemi cinsel gelişimini ele alan kaynaklarda yer alan cinsel davranışlarla benzerlik göstermektedir.

Örneğin; Artan 2016'da yaptığı çalışmasında “Cinsel Gelişimde Sık Karşılaşılan Durumlar” başlığı altında cinsel sorulara, cinsel oyunlara ve mastürbasyona yer vermiştir (70). Benzer şekilde Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu (9), 2003'deki çalışmalarında “Okul Öncesi Dönemde Cinsellik” konusunda anaokulunda görülen oyun ve davranışlar olarak evcilik ve doktorculuk, mastürbasyon ve sakın yerde birbirini incelemeyi ele almıştır.

2018 yılında yayınlanan Cinsel Gelişim ve Eğitim kitabında ise cinsel davranışlar; cinsel sorular, cinsel oyunlar, birbirini gözetleme ve mastürbasyon olarak dört başlıkta incelenmiştir (71).

Kardeş ve Karaman da (6), 2018 yılında yaptıkları çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin çocukların cinsel eğitimine ilişkin görüşlerini incelemiş ve çalışmaya katılan öğretmenler çocuklarda birbirlerinin vücudunu merak etme, mastürbasyon ve cinsiyet ayrımı davranışlarının en sık görülen davranışlar olduğunu söylemişlerdir.

Benzer olarak Balter, Rhijn ve Davies (9) 2016'da; Larsson ve Svedin (73) 2002'de yaptıkları araştırmalarda çocukların en fazla sergiledikleri cinsel davranışların genital bölgelere bakma ve mastürbasyon olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Öte yandan tüm bu kaynaklarda cinsel davranış olarak karşımıza çıkan cinsel sorular katılımcılar tarafından örnek olarak verilmemiştir. Bunun nedeni, “Cinsel davranış” sözcüğünün katılımcılarda somut olarak gözlenebilir davranışları çağrıştırmaması olabilir.

Tablo 4.7.'de katılımcıların cinsel oyunlarla ilgili deneyimleri üç ana başlık altında toplanmaktadır. Buna göre; sıklıkla evcilik oyunu ve hamilelik oyunu cevapları verilmiştir. Bir katılımcı ise, doktorculuk oyununu da bir cinsel oyun olarak ifade etmiştir. Bununla birlikte, diğer katılımcılar doktorculuk oyununun bir cinsel oyun olduğunu düşünmemektedir.

Evcilik oyunu ile ilgili deneyimlerini aktaran tüm katılımcılar aynı nokta üzerinde durmuş ve evcilik oyunu sırasında çocukların anne – babayı taklit etme davranışı sergilediğini ifade etmiştir. Bu alanda yapılmış çalışmalar incelendiğinde, evcilik oyunu ile ilgili görüşlerin katılımcıların görüşleri ile benzerlik taşıdığı görülmektedir. Yapılan araştırmalar, evcilik oynarken çocukların cinsiyet rollerini öğrendiği ve kendi cinsiyetindeki ebeveynin davranışını taklit ettiği yönündedir. Örneğin; Şahin (74), evcilik gibi hayali ve dramatik oyunların çocuğun yetişkin yaşantısını taklit etmesini sağladığını belirtmiştir.

Alanda yapılan çalışmalarda, doktorculuk bir cinsel oyun olarak gösterilmektedir. Alyanak’a göre (75), arkadaşlarının bedenlerini merak eden çocuklar, bunu oyun haline getirerek doktorculuk yoluyla birbirlerini tanımaktadır.

Tuzcuoğlu ve Tuzcuoğlu da (76), doktorculuk oyununu bir cinsel oyun olarak ifade etmiş ve muayene sırasında arkadaşını soyma, vücudunu izleme, dokunma ve kontrol davranışlarının görüldüğünü ifade etmiştir. Benzer şekilde Önder de doktorculuğu bir cinsel davranış olarak ifade etmiştir. Buna rağmen, doktorculuk oyununu sadece bir katılımcı cinsel oyun olarak belirtmiştir. Diğer katılımcılar ise, doktorculuğun bir cinsel oyun olmadığını ifade etmişlerdir. Bu açıdan katılımcıların deneyimleri ile literatürdeki çalışmalar farklılık göstermektedir.

Yürütülen çalışmada doktorculuğun bir cinsel oyun olarak gösterilmemesinin sebebi; genel olarak katılımcıların deneyimlerini; “çocuğun hastanedeki deneyimlerini oyuna aktarması”, “oyunun temasının iç organları öğrenme, birbirini doktor gibi muayene etmeye çalışma olması” şeklinde yorumlaması olabilir. Bu bulguya benzer şekilde Pilten ve Pilten (55), doktorculuk oyununun, tıpkı evcilik gibi başka birinin rolünü taklit etmeye dayalı bir oyun olduğunu ifade etmiştir.

Katılımcıların cinsel sorularla ilgili deneyimleri Tablo 4.5.’de dört ana başlıkta dağılım göstermiştir. Bunlar dünyaya nasıl geldiklerine ilişkin sorular, annelerinin karnına nasıl girdiklerine ilişkin sorular, cinsiyet farklılıkları ile ilgili sorular, cinsiyet özellikleri ile ilgili sorulardır. Katılımcıların ifadeleri cinsel sorularla ilgili alanda yapılmış çalışmalarla örtüşmektedir.

Örneğin; Yörükoğlu (72), çocukların bebeklerin nereden geldiği, doğumun nasıl olduğu gibi sorular sorduğunu ifade etmiştir. Bayhan ve Artan (77) ise; “Neden babaların bıyıkları var, neden babalar etek giymez, neden kızlar çişini ayakta yapmaz

gibi cinsiyetli ilgili ve fiziksel farklılıklara yönelik sorular sorduklarını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların cinsel sorularla karşılaştıklarında sergiledikleri tutumlar dört başlıkta toplanmıştır. Bunlar dağılım sıklığına göre; çocuğa açıklama yapma, aileden çocuğa açıklama yapmasını isteme, çocuklara konuyu materyallerle açıklama, zorlanmış hissetme ve konuyu kapatma şeklindedir.

Katılımcıların tutumları incelendiğinde, eğitim düzeyinin cinsel sorularla karşılaştığında uygun tutumu sergileyebilme üzerinde etkili olduğunu düşünülebilir. Eğitim düzeyi lisans ve lisansüstü olan katılımcılar cinsel sorularla karşılaştıklarında çocuğun yaşına uygun bir şekilde soruyu cevapladıklarını ifade ederken, lise mezunu bir katılımcı ise zorlandığını ve konuyu kapattığını ifade etmiştir. Lisans ve lisansüstü eğitim almış katılımcıların konuyla ilgili tutumu, alanda konuyla ilgili yapılmış çalışmalarda önerilen şekildedir.

Katılımcıların sık deneyimledikleri davranışlardan biri de; çocukların birbirlerine cinsel organlarını göstermeleri ve birbirlerini incelemeleri / izlemeleridir.

Katılımcıların çoğu çocukların tuvalette birbirlerini görmelerine izin verdiklerini belirtmiştir. İzin vermediklerini ifade eden iki katılımcının demografik özellikleri incelendiğinde, lise mezunu oldukları görülmektedir. Diğer katılımcılar, çocukların birbirlerini gözlemlemesinin doğal bir merak olduğu ve izin verilmesi gerektiği görüşündedir.

Örneğin bu konuyla ilgili Yavuzer (78); merak duygusuyla yapılan bu tür gözlemlere olumsuz tepki gösterilmesinin, çocuğa bu işte bir yanlışlık olduğunu hissettireceğini, cinsel organların utanç verici olduğunu düşündüreceğini ifade etmiştir. Bu açıdan katılımcıların çoğunun bu konudaki tutumunun kaynaklarda önerilen tutumlarla paralel olduğu düşünülebilir.

Öte yandan, çalışılan veli ve çocuk profili öğretmen tutumları üzerinde de belirleyici olabilmektedir. Özellikle kimi durumlarda öne çıkan “mahremiyet” konusundaki hassasiyet, öğretmenlerin bu tür konulardaki “veliye ters gelen” tutumları nedeniyle velilerden tepki almasına yol açabilmektedir. Bu da uzun vadede öğretmenlerin tutumları üzerinde şekillendirici olabilmektedir. İyi bir gelişim bilgisine sahip olmanın, ailelerin tepkisini uygun şekilde karşılayıp doğru

yönlendirebilmek ve uygun mesleki tutumlar belirlemek açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Katılımcılar çocukların tuvalette birbirlerini incelerken ya da izlerken verdikleri tepkilere ilişkin de deneyimlerini paylaşmıştır. Buna göre, çocukların büyük bir kısmı birbirinin cinsel organını izlerken soru sorma ve merak davranışı göstermektedir. Bu tepkiyi ifade edilme sıklığına göre; endişelenme – tepki gösterme, şakalaşma izlemektedir. Buna benzer bir ifadede bulunan Önder (24), birbirini gözetleme davranışının temelinde merak duygusunun yattığını ifade etmiştir, bu açıdan bulgularla paralellik göstermektedir.

Davranışın temelinde merak duygusunun yatması nedeniyle, çocukların ağırlıklı tepkisinin soru sorma ve merak olması beklendik bir tepkidir. Çocuğun önceki deneyimleri, yaşadığı ailenin kültürel özellikleri gibi faktörler, yaşadığı deneyimi tepkiyle karşılaşmasına neden olabilir.

Katılımcıların deneyimleri çocukların birbirlerinin özel bölgelerine dokunmaktan ziyade, öğretmenin özel bölgelerine dokunmayı tercih ettiği yönündedir. Davranışın nedenleri sorulduğunda; anneye özlem duyma, yakın temas ve güven ihtiyacı ifade edilmiştir. Buna göre çocuklar, özellikle uyku saatlerinde öğretmenin göğsüne dokunma ihtiyacı hissetmektedirler. Katılımcılar bu konudaki deneyimlerini cinsel merak temelli değil, güven ve özlem temelli yorumlamışlardır. Bunun nedeni olarak, katılımcıların bu davranışla ilgili deneyimlerinin sınırlılığı düşünülebilir. Katılımcıların büyük bir kısmı, bu davranışlara izin verdiğini ifade etmiştir. Özellikle deneyimli ve çocuk sahibi olan katılımcıların bu konuda empati kurmaya eğilimli ve daha hoşgörülü bir tutum içinde olduğu görülmüştür. Bu nedenle deneyim sahibi ya da anne olmanın bu deneyim üzerinde şekillendirici olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların üzerinde en çok durduğu cinsel davranış mastürbasyon olmuştur. Bu davranış aynı zamanda çalışmanın ilerleyen zamanlarında “katılımcıların yardıma en çok ihtiyaç duyduğu konular” bölümünde de en sık belirtilen konu olarak yer almıştır. Mastürbasyonun “çocuğun cinsel olarak faal olduğu” bir davranış şeklinde yorumlanması nedeniyle, şahit olan yetişkini kaygılandırmaktadır. Bu nedenle üzerinde daha fazla durulmuş olabilir.

Katılımcılar bu davranışın en çok uyku saatinde gerçekleştiğini gözlemlemiştir. Çocuğun yatakta tek başına, loş bir ortamda uzun süre kalması vücudunu keşfetmesi, dokunması için ortam hazırlayıcı olabilmektedir. Benzer şekilde Bayhan ve Artan (59) da mastürbasyonun nedenleri arasında uzun süre yalnız başına, karanlık, gizli, dar yerlerde bırakılmasını belirtmişlerdir. Bunun dışında serbest oyun saatinde gözlemlendiğini ifade eden katılımcılar da bulunmaktadır. Altun ve Yeşilay (9) bu bulguya benzer bir bulguyu yaptıkları çalışmada elde etmiş, çalışmalarına katılan öğretmenlere Çocukların hangi durumlarda mastürbasyon yaptıklarını sormuştur. Katılımcıların %85'i "dinlenme saatinde, uyumak istemediklerinde" cevabını vermiştir.

Tablo 4.16.'ya göre katılımcıların sınıflarında mastürbasyon yapan bir çocuk olduğunda ağırlıklı olarak olumsuz tepki göstermeyip normal karşılamalarıdır. Yeşilay ve Altun'un çalışmasındaki bulgular (24) bu açıdan da benzerlik göstermektedir. Mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaştıklarında öğretmenlere tepkilerinin ne olduğu sorulmuş ve %80 oranında katılımcıların sakin kaldığı ve çözüm aradığı cevabı alınmıştır. Aslında mastürbasyon yapan bir çocukla karşılaşmak ilk başlarda yetişkin açısından kaygı verici olabilir. Bununla beraber katılımcılar çalışmanın ileriki kısımlarında, önceki deneyimlerinin sonraki deneyimlerini şekillendirmede oldukça etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu önceki deneyimlerin olumlu etkisi olduğunu, meslek hayatlarının başında cinsel davranışlarla karşılaştıklarında daha kaygılı iken, tecrübe kazandıkça rahatlayıp daha kolay müdahale ettiklerini belirtmişlerdir ve cinsel davranışlar konusunda deneyimin önemini ifade etmişlerdir. Katılımcıların minimum 10 yıl tecrübeye sahip olması ve bu deneyimleri birden fazla kez yaşamış olması tepkileri üzerinde belirleyici olmuş olabilir. Örneğin, bu davranış karşısında "Rahatsız oldum" ve "Çaresiz hissettim" ifadelerini kullanan iki katılımcı, en az deneyime sahip ve en genç olanlardır. Dolayısıyla katılımcıların mastürbasyon davranışına olan tepkilerinde deneyimin etkili olacağı düşünülmektedir.

Tablo 4.17.'ye göre, katılımcılar sınıflarındaki mastürbasyon davranışıyla sırasıyla şu yöntemlerle baş etmektedir; çocuğun dikkatini başka yöne çekmek, çocuğu meşgul etmek, çocuğa fiziksel olarak müdahale etmek, aile ve uzmanlar ile işbirliği yapmak. Alanda yapılmış çalışmalarda mastürbasyon yapan çocuklar

konusunda verilen önerilerle, katılımcıların uyguladıkları yöntemler genel olarak paralellik göstermektedir. Örneğin; Artan (50), bu davranışla karşılaşıldığında yapılabileceklerle ilgili önerilerinde çocuğu meşgul edecek etkinliklerin önemini, aile ve uzmanla işbirliğinin gerekliliğini ifade etmektedir.

Katılımcılar Tablo 4.19.'da da görüleceği gibi, en çok mastürbasyonla ilgili yardıma ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu bulguya benzer bir sonuç Yeşilay ve Altun'un (50) 2009 yılında yaptıkları çalışmada da elde edilmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin sınıftaki öğrencilerinin mastürbasyon davranışıyla baş etme stratejilerini inceleyen çalışmada, katılımcılara sınıf içinde cinsel gelişim ile ilgili ne gibi problem durumlarla karşılaştıkları sorulduğunda, öğretmenlerin % 70'inin sadece mastürbasyon cevabını verdiği, %15'inin mastürbasyon ve başka bir problem durumunu beraber belirttiği görülmüştür.

Benzer şekilde, mastürbasyon cinsel davranışlar arasında en çok literatür çalışması yapılmış olan davranıştır. En çok çalışılmış ve en çok yardıma ihtiyaç duyulan davranış olmasının nedeni, çocukta yerleşebilecek bir davranış olması, toplumun konuya olan bakışı, çocuğun fiziksel olarak bir eylemde bulunması, cinsel haz duyuyor olduğu düşüncesi ve çocuğun kendine zarar verme ihtimali olabilir.

Tablo 4.18.'e göre, cinsel davranışlar konusunda yardıma ihtiyaç duymadığını ifade eden kullanıcılar cinsel gelişimle ilgili eğitim aldığını ifade eden, mesleki tecrübesi yüksek, lisans ve lisansüstü eğitim seviyesinde, cinsel gelişimle ilgili eğitim almış kullanıcılarıdır. Bu nedenle bu unsurların cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyma konusunda etkisi olduğu düşünülebilir.

Katılımcıların yarısı, Tablo 4.22.'de görüldüğü gibi, çalıştığı kurumda cinsel davranışlarla ilgili eksiklik olduğunu ifade etmiş ve kurum tarafından personele cinsel gelişim eğitimi verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kurumunda eksiklik olduğunu ifade eden katılımcılar, ağırlıklı cinsel gelişim eğitimi almış olan katılımcılardır. Katılımcıların cinsel gelişimle ilgili eğitim almış olmalarının, cinsel davranışlarla ilgili bir farkındalık kazanmış olmalarında ve kurumlarındaki cinsel davranışlarla ilgili eksiklikleri gözlemleyip tespit edebilmelerinde etkili olduğu söylenebilir.

Katılımcıların Milli Eğitim Bakanlığı'na ve okul idarelerine bu konudaki önerileri sorulmuş ve Tablo 4.24. ve Tablo 4.25.'e göre, ağırlıklı öğretmenlere

hizmet içi eğitim verilmesi ve okulöncesi eğitim programlarında amaç ve kazanımlara cinsel eğitimin dahil edilmesi cevapları verilmiştir. Bu veriye paralel olarak; Çalışandemir, Bencik ve Artan (80) okulöncesi ve ilköğretim programları incelendiğinde “cinsel eğitim” kavramının programlar içinde hak ettiği yeri bulamadığını ifade etmiştir. Yapıcı (50) da bu konuda benzer bir fikir olarak; cinsel kimliğimizi sağlıklı kazanabileceğimiz sosyal ve kültürel aktivite ve etkinlikleri düzenlemek ve programlamanın okulun sorumluluğunda olduğunu, cinselliğin insan yaşamının doğal ve güzel bir uzantısı olduğunu ve okul kurumunda işlenmesi gereken bir tema olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 4.26.’da katılımcılara sorulan “Cinsel davranışlarla ilgili öğretmenlere ne önerirsiniz?” sorusuna verdikleri cevabın dağılımı görülmektedir. Buna göre; “öğretmenlerin araştırma yapması ve kendini yetkin hale getirmesi” ve “cinsel gelişimle ilgili sorunlara uygun çözümler geliştirmesi” cevaplarının verildiği görülmektedir.

Bu bulgulara benzer bir sonuç Kardeş ve Karaman’ın (62) yaptığı çalışmada elde edilmiştir. Çalışmaya katılan öğretmenler, çocukların cinsel eğitimlerine yönelik seminerler, konferanslar, hizmet içi eğitimler ve lisans düzeyinde dersler verilmesinin uygun olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca, erken çocukluk eğitiminde çalışan öğretmenlere planlı ve programlı bir cinsel eğitim verilmesi, öğretmenlerin cinsellikle ilgili eğitimlerinin öğretim programlarına dahil edilmesi ve öğretmenlere cinsel gelişimle ilgili nasıl bir yol izleyeceklerine ilişkin gerekli eğitimlerin verilmesi önerilmiştir. Yine paralel bir bulgu olarak, lisans eğitiminde zorunlu cinsel eğitim dersinin olması önerilmiştir.

Katılımcıların velilere yönelik önerileri; velilerin cinsel gelişim hakkında eğitim alması ve çocukların cinsel davranışlarını uygun şekilde karşılamalarıdır. Katılımcıların bu soruya verdikleri cevapların deneyimlerinin etkisiyle şekillendiği düşünülebilir. Cinsel davranışlarla ilgili işbirliği yaptıkları velilerden aldıkları olumlu geri bildirimler ve karşılaştıkları tutumların katılımcıların deneyimlerini şekillendirdiği düşünülebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan çocuk gelişimcilerin sınıflarında karşılaştıkları cinsel davranışlar ve bu davranışlarla ilgili deneyimleri, davranışlar karşısındaki tepkilerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nitel yöntemin alt basamaklarından biri olan fenomenoloji yöntemi kullanılmıştır.

Örneklem grubunda toplam 8 çocuk gelişimci bulunmaktadır ve %37.5'i 10 – 14 yıl, %50'si 20 – 24 yıl ve %12.5'i 25 – 29 yıl arası mesleki tecrübeye sahiptir.

Örneklem grubunu oluşturan katılımcıların %12.5'i lise, %37.5'i önlisans, %37.5'i lisans ve %12.5'i ise yüksek lisans mezunudur.

Katılımcıların %62.5'i cinsel gelişimle ilgili eğitim almışken, %37.5'i ise bu konuda eğitim almamıştır.

Katılımcılarla görüşülmeden önce, gönüllü onam formu, ardından demografik bilgilerine erişilebilmesi için demografik bilgi formu doldurtulmuştur. Ardından araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki sorular katılımcılara yöneltilmiş, katılımcıların cevapları ses kaydı yöntemiyle kaydedilmiştir. Daha sonra ses kayıtları çözümlenmiş, elde edilen veriler yazılı hale getirilmiştir. Bu veriler katılımcıların deneyimlerine göre gruplanmış ve son olarak içerik analizi yapılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre;

Katılımcılar cinsel davranış tanımını ağırlıklıla “çocuğun cinsel anlamda kendini tanıması” olarak yapmışlardır.

Katılımcılardan cinsel davranışlara örnek vermeleri istendiğinde en çok “Arkadaşlarını tuvalette izleme (f=6) cevabı verilmiştir.

Katılımcıların cinsel davranışlarla ilgili deneyimleri şu alt temalara ayrılmıştır; cinsel sorular, cinsel oyunlar, mastürbasyon, birbirinin vücuduna dokunma, birbirine cinsel organını gösterme.

Katılımcılar cinsel sorularla ilgili deneyimlerini ifade ederken en fazla “çocukların dünyaya nasıl geldiği” ile ilgili soru sorulduğunu belirtmiştir (f=4). Katılımcılar cinsel sorularla karşılaştıklarında en çok “çocuğa açıklama yaptıklarını” ifade etmişlerdir (f=4).

Katılımcılar cinsel oyunlara örnek vermeleri istendiğinde en fazla “evcilik oyunu” cevabını vermiştir (f=6). Evcilik oyununun nedenine ilişkin görüşleri sorulduğunda ise “anne – babayı taklit etme” (f=6) şeklinde cevaplandırmışlardır.

Katılımcılar çocukların en fazla tuvaletteyken birbirlerinin vücutlarını izlediğini ifade etmiştir. Katılımcıların çoğu ise (f=5) çocukların tuvalette birbirlerini izlemelerine izin verdiklerini belirtmiştir. Bu davranışın nedeni olarak da ağırlıklı olarak (f=5) “soru sorma ve merak duyma” cevabını vermişlerdir.

Çocukların öğretmenin vücuduna dokunmasının nedenine ilişkin katılımcılar “anneye özlem duyma” (f=3) ve “yakın temas ve güven ihtiyacı” cevaplarını vermiştir. Katılımcıların çoğu bu davranışın “uyku saatinde” ortaya çıktığını ifade etmiştir (f=4). Yine katılımcıların tamamına yakını (f=6) çocuğa bu davranış için izin verdiklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların en çok yardıma ihtiyaç duydukları cinsel davranış mastürbasyondur. Katılımcıların ifadelerine göre mastürbasyonun en çok gerçekleştiği zaman dilimi “uyku saati” şeklindedir (f=6). Katılımcıların en çok belirttiği cevap “bu davranışı normal buldum” şeklindedir (f=4). Katılımcılara mastürbasyonla baş etme yöntemleri sorulduğunda en çok “dikkatini başka yöne çekiyorum” cevabı vermişlerdir.

Katılımcıların tamamı meslek hayatlarının başında bu davranışlarla karşılaştıklarında tedirgin hissettiklerini, tecrübe kazandıkça rahatladıklarını ve daha kolay müdahale edebildiklerini ifade etmiştir.

Katılımcıların çoğu (f=6) cinsel davranışlarla ilgili yardıma ihtiyaç duyduğunu belirtmiştir. Bu katılımcılar en çok mastürbasyonla ilgili yardıma ihtiyaç duymaktadırlar (f=6). Büyük bir kısmı da cinsel davranışlarla ilgili bir ruh sağlığı elemanından yardım almaktadır (f=5). Yardım alanların çoğunluğu aldığı yardımı yeterli bulmakta ve çözüme ulaşabilmektedir (f=4).

Katılımcıların yarısı (f=4), çalıştıkları kurumlarda bu konuda eksiklik gördüğünü ifade etmiştir. Bu kişilerin çoğu da eksikliklere çözüm önerisi olarak en çok “personele eğitim verilebilir” ifadesinde bulunmuştur.

Araştırmanın son kısmında katılımcılardan Milli Eğitim Bakanlığı, okul idarecileri, öğretmenler ve anne – babalar için önerilerde bulunmaları istenmiştir.

Buna göre katılımcılar Milli Eğitim Bakanlığı’na önerilerini iki başlıkta yoğunlaştırmıştır. Bunlar; “öğretmenlere hizmet içi eğitim verilmesi” (f=4) ve “okul öncesi eğitim programlarında amaç ve kazanımlara cinsel eğitimin dahil edilmesi” (f=4) şeklindedir.

Cinsel davranışlarla ilgili okul idarecilerine olan önerileri sorulduğunda katılımcıların verdiği cevaplar ağırlıklı olarak “seminer, eğitim vb organize edilmesi” (f=5) şeklindedir.

Katılımcıların öğretmenlere verdikleri öneriler “öğretmenlerin araştırma yapması ve kendini yetkin hale getirmesi” ve “öğretmenlerin cinsel gelişimle ilgili sorunlara uygun çözümler geliştirmesi” olarak iki başlıkta toplanmıştır. Her iki ifade de aynı sıklıkta belirtilmiştir (f=4).

Katılımcıların velilere olan önerileri “velilerin cinsel gelişimle ilgili eğitilmesi” (f=3) ve “velilerin çocukların cinsel davranışlarını uygun şekilde karşılaması” (f=3) şeklindedir.

Öneriler bu alt başlıklar halinde yer verilecektir:

Milli Eğitim Bakanlığı’na yönelik öneriler:

- Öncelikle çocuk gelişimci ve öğretmen yetiştiren lisans programlarında cinsel gelişimle ilgili derslere yer verilmesi oldukça önem arz etmektedir. Okul öncesinden lise dönemine tüm branşlardaki öğretmenlerin; hangi yaş grubundaki çocuktan, hangi cinsel davranışları, hangi ölçüde beklemesi gerektiğini bilmeleri gerekmektedir. Bunları bilmeden çocuklarla çalışmaya başlamak önemli ipuçlarını gözden kaçırmaya, normal davranışları yanlış değerlendirmeye sebep olabilir.

İyi bir cinsel gelişim bilgisi ile mezun olmak aynı zamanda ileride gerekecek hizmet içi eğitim ve yardım ihtiyacını da azaltması açısından ekonomik bir çözüm olacaktır.

- Okul öncesi eğitim programlarındaki hedef ve göstergelerde cinsel gelişimle direkt ilgili herhangi bir maddeye rastlanmamıştır. Bu hem cinsel gelişimin sağlıklı bir şekilde takibinin önüne geçmekte, hem de çocukların cinsel kimlik kazanımlarına sağlanabilecek olası katkılardan mahrum kalmasına neden olmaktadır. Bu nedenle hedef ve göstergelere cinsel gelişimle ilgili maddeler eklenmelidir.

- Erken çocukluk döneminde sağlıklı bir cinsel gelişim için okul öncesi eğitim programlarına yaş düzeyine uygun hazırlanmış bir cinsel eğitim programı ilave edilmelidir. Bu hem cinsel gelişimleri ile ilgili çocukların duyduğu merakı sağlıklı bir şekilde gidermelerine yardımcı olacak, hem de öğretmenlerin “neyi ne kadar öğretmeliyim” kaygısını azaltacaktır.

- Katılımcılar sıklıkla materyal konusunda eksiklik yaşadıklarını ifade etmektedir. Bu nedenle her yaş grubunun cinsel gelişimine uygun olacak şekilde; sınıfa asılabilecek posterler, çocuklara okunabilecek kitaplar, CD'ler bakanlıkça hazırlanabilir ve okullara gönderilebilir.

Okul idarecilerine yönelik öneriler:

- Okul idarecileri öğretmenlerin cinsel gelişimle ilgili bilgi düzeylerini, kendilerini eksik hissettikleri yönleri tespit edip, bunlarla ilgili hizmet içi eğitimler düzenleyebilir, basılı notlar hazırlayabilir, cinsel gelişimle ilgili çalışan akademisyenlerden seminer, kurs gibi bir eğitim desteği alabilir.

- Milli Eğitim Bakanlığı ve öğretmenler arasında bir köprü görevi görerek bakanlığın cinsel gelişimle ilgili olası çalışmalarını kurumlarına yansıtabilir.

- Okul kütüphanesine eklenecek çocuklara yönelik cinsel gelişimle ilgili hikaye kitapları çocukların meraklarını sağlıklı bir şekilde gidermelerini sağlayabilir.

- Öğretmenlere ve ailelere yönelik kaynak kitaplar ve süreli yayınların okul kütüphanesinde erişime açık olması öğretmenlerin ve ailelerin bilgi eksikliği hissettiği durumlarda rehber görevi görebilir.

- Çocuğun sağlıklı bir cinsel gelişimi olması için okul ve ailenin birbiri ile iş birliği içinde olması önemlidir. Bu nedenle ailelere yönelik cinsel gelişim seminerleri organize edilebilir. Bu da çocuğun cinsel davranışlarına okul ve ailenin aynı perspektiften bakmasını kolaylaştıracaktır.

Öğretmenlere olan öneriler:

- Öncelikle her öğretmenin aldığı eğitimle yetinmemesi ve kendini diğer tüm alanlar gibi cinsel gelişim açısından da geliştirmeye devam etmesi gerekmektedir. Bu konudaki kaynakları edinmesi, yayınları takip etmesi, eğitim fırsatlarını değerlendirmesi karşılaşılabilecek problem durumlarda yardımcı olabilir.

- Öğretmenlerin çocukların cinsel gelişimini takip etmeleri, sınıfta sergiledikleri normal ölçülerdeki cinsel davranışlarına izin vermeleri, onların sorularından kaçmamaları, tepki göstermemeleri gereklidir.

- Çocuklarla cinsellik konusunda açık bir iletişim içinde olmak, konuyla ilgili yaş düzeyine uygun kitaplar okumak, sınıfında cinsel gelişimle ilgili materyallere yer vermek çocuklarını meraklarını sağlıklı bir şekilde gidermelerine yol açacaktır.

- Ailelerle iş birliğine ve iletişime açık olmaları da çocuğun sağlıklı gelişimini destekleyecektir. İşbirliğinin bir getirisi olarak evde ve okulda benzer tutum içinde olmak ise çocuk açısından tutarlılık sağlayacaktır.

Velilere olan öneriler:

- Cinsel gelişimi tıpkı diğer alanlar gibi gelişimin ayrılmaz bir parçası olarak görmek, çocuklarının cinsel davranışları ile karşılaştıklarında tepki göstermemek önerilebilir.

- Çocukların cinsel davranışlarını takip etmek ve kaygılanmalarına neden olan davranışlar fark ettiklerinde öğretmenden ve konuyla ilgili çalışan bir uzmandan yardım almaktan çekinmemelidirler.

Medya ve topluma yönelik öneriler:

- Cinselliğin bir tabu olarak görüldüğü, çocuklarla bu konu hakkında iletişim kurmaktan kaçınılan ülkemizde, cinsel gelişimi sağlıklı nesiller için medya ve topluma önemli görevler düşmektedir. Öncelikle çocukların ulaşabildiği medya kaynaklarında yayınlanan içeriklerle ilgili önemli düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Şiddet içerikli, çocuğun kafasında cinsel açıdan olumsuz imajlar oluşturacak içeriklerden çocuklar uzak tutulmalıdır.
- Önemli bir konu da toplumsal cinsiyet ve cinsiyet kalıp yargılarıdır. Çocukların izlediği çizgi filmlerden, okuduğu kitaplara hatta oynadıkları oyuncaklara kadar pek çok şeyde cinsiyet kalıp yargılarının etkisi görülebilmektedir. Erkek çocuklarına yüklenen; tamir eden, araba kullanan, çalışıp para kazanan, gerekli durumlarda prensesi şatodan kurtaran “kahraman ve güçlü” imajı, kız çocuklarına yüklenen; ev işlerini yapan, süslü kıyafetler giyen, zor durumda kaldığında kurtarılmayı bekleyen “narin ve kırılgan” imajı bunun örneklerindedir. Bir çocuk giysileri mağazasında gidildiğinde kız çocuk reyonu ile erkek çocuk reyonundaki giysilerin renk farkı bile bu konudaki kalıpların bir yansımasıdır. Sürekli buna maruz kalan çocukların zihinleri de bu kalıplara göre şekillenmektedir.

Oysa; kız çocukları mavi kıyafetler giyebilmeli, erkek çocukları da evcilik oyuncakları ile oynayabilmelidir. Annelerin çalıştığı, babaların evde bebeğin bakımıyla ilgilendiği ailelerin de diğer aileler gibi normal karşılandığı bir topluma dolayısıyla; toplumun daha özgür bir bakış açısına ihtiyacı vardır. Bunun

sağlanmasında da medya yayınladığı içeriklerle, sunduğu görsellerle büyük bir pay sahibidir.

Konuyla ilgili çalışacak olan araştırmacılara öneriler:

- Cinsel gelişim ve eğitim üzerinde az çalışılan bir konu olduğu için, alanın daha fazla araştırma ve yayına ihtiyacı bulunmaktadır. Özellikle cinsel davranışlar konusu aile içindeki deneyimler ve anne – baba tutumları boyutunda ele alınabilir.
- Ayrıca ilk öğretim, orta öğretim düzeyinde çalışan öğretmenlerin, farklı yaş gruplarındaki cinsel davranışlar hakkındaki deneyimleri üzerinde de çalışılabilir.
- Örneklem grubunu oluşturan katılımcılar görüşmeler sırasında alanda yapılmış çalışmalarda haberdar olmakta zorlandıklarını ve eğitim ve materyal eksikliğini sık sık dile getirmiştir. Yapılan araştırmalar öğretmenlerin kolay ulaşabileceği kanallar vasıtasıyla öğretmenlerle paylaşılabilir.

7. KAYNAKLAR

1. Kurumu TD. Türk Dil Kurumu Web Sitesi 2018 [Available from: www.tdk.gov.tr]
2. Türk Dil Kurumu. Türk Dil Kurumu Web Sitesi.
3. Başal HA. Gelişim ve Psikoloji: Nasıl Mutlu Bir Çocuk Yetiştirebilirim? İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2007.
4. Ersoy ÖA. Cinsel Gelişimle İlgili Temel Kavramlar ve Okul Öncesi Dönemde Cinsel Eğitim. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Ankara: Hedef CS Basın Yayın; 2015. p. 9-29.
5. Cinsel Sağlık Eğitimi. İstanbul: Ceren Yayın - Dağıtım; 2003.
6. Tuzcuoğlu N, Tuzcuoğlu S. Anne, Ben Nasıl Doğdum? İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2003.
7. Haktanır G. Çocuk Cinselliği. Okul Öncesi Eğitimde Güncel Konular. İstanbul: Morpa Yayıncılık; 2005.
8. Bayhan PS, Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayınları; 2007.
9. Önder Ö. Okul Öncesi Dönemde Görülen Cinsel Davranışlar. In: Artan İ, editor. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Ankara: Hedef CS Basın Yayın; 2018. p. 62-76.
10. Vakfı İKG. Öğretmen ve Öğretmen Adayları İçin Cinsel Sağlık Eğitimi. İstanbul: Ceren Yayın Dağıtım; 2006.
11. Bertan M, Haznedaroğlu, D., Koln, P., Yurdakök, K., Güçüz, B. D. . Ülkemizde Erken Çocukluk Gelişimine İlişkin Yapılan Çalışmaların Derlenmesi (2000-2007). Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2009; 1-8.
12. Yörükoğlu A. Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım; 1994.
13. Yavuzer H. Ana - Baba Okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2011.
14. Acer D, Artan İ. Üç ve Dört Yaş Grubu Çocukların Annelerine Yöneltilmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Cilt: XIII, Sayı:1. 2000:191-204.
15. Freud S. Cinsiyet Üzerine. İstanbul: Say Yayınları; 1993.
16. Bee H, Boyd D. Çocuk Gelişim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2009.
17. Akyol AK. Psikoseksüel Gelişim. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. Ankara: Anı yayıncılık; 2015.
18. Woolfolk A. Eğitim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2015.
19. İnanç BY, Bilgin M, Atıcı, Kılıç M. Gelişim Psikolojisi. Ankara: Nobel Kitabevi; 2013.
20. Çok F. Gelişim Psikolojisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 1993;26(2):641-70.

21. Deutsch M, Kauss, R. M., Korkmaz, B. . Les Theories En Psychologie Sociale. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1986; 19 (1): 225-37.
22. Senemoğlu PDN. Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Gönül Yayıncılık; 2007.
23. Özuslu N. Yaşasın Leylekler Olmadan da Doğabilirmişim. İstanbul: Turan Ofset; 2005.
24. Bayhan PS, Artan, İ. . Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. İstanbul: Morpa Yayınları; 2007.
25. Deutsch M, Kauss RM, Korkmaz B. Les Theories En Psychologie Sociale. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Cilt 19 Sayı 1. 1986:225-37.
26. Yavuzer H. Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi; 2012.
27. Saranlı AG. Cinsel Gelişim Teorileri. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2015 p. 31-45.
28. Tuğrul DBA. Cinsel Gelişim Kuramları ve Cinsel Eğitim. Okulöncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı. Ankara: Yapa Yayınları; 1994. p. 170 - 5.
29. Dolgin KG. Ergenlik Psikolojisi: Gelişim, İlişkiler ve Kültür. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2014.
30. Özdoğan DDB. Orta Çocukluk (6-12 Yaşlar) Döneminde Cinsel Gelişim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 1983:327-35.
31. Cüceloğlu D. İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1998.
32. Woolfolk A. Eğitim Psikolojisi. İstanbul: Kaknüs Yayınları; 2015.
33. İnanç BY, Bilgin, M., Atıcı, Kılıç, M. . Gelişim Psikolojisi. Ankara: Nobel Kitabevi; 2013.
34. Tuğrul DB. Cinsel Gelişim Kuramları ve Cinsel Eğitim. In: Bilir Ş, editor. Okulöncesi Eğitimcileri İçin El Kitabı. Ankara: Yapa Yayınları; 1994. p. 170 - 5.
35. Senemoğlu S. Gelişim Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Gönül Yayıncılık; 2007.
36. Erikson EH. Identity Youth and Crisis. Newyork: W.W.NORTON & COMPANY; 1968.
37. N. L. Gage DB. Educational Psychology. Boston: Wadsworth Publishing; 1998.
38. Steinberg L. Ergenlik. İstanbul: İmge Kitabevi; 2013.
39. Kidwell JS, Dunham, R. M., Bacho, R. A., Pastorino, E., & Portes, P. R. . Adolescent identity exploration: A test of Erikson's theory of transitional crisis. . Adolescence 1995;30(120):785-93.
40. Erikson EH. Identity and the Life Cycle. New York: International Universities Press; 1959.

41. Langlois JHD, A. Chris. Mothers, fathers, and peers as socialization agents of sex-typed play behaviors in young children. *Child Development*. 1980;51(4): 1237-47.
42. Johnson MM. Fathers, Mothers and Sex Typing. *Sociological Inquiry*. 1975;45(1):15-26.
43. Saranlı AG. Cinsel Gelişim Teorileri. In: Artan İ, editor. *Cinsel Gelişim ve Eğitim*. Ankara: Hedef Yayıncılık; 2018. p. 31-45.
44. Sanderson C. *Counselling Adult Advisors of Child Sexual Abuse*. Londra: Jessica Kingsley Publishers; 2006.
45. Blaise M. Kiss and Tell: Gendered Narratives and Childhood Sexuality. *Austral Asian Journal of Early Childhood* Volume: 35, Number: 1 2010:1-9.
46. Sexual Development and Behaviour in Children: Information For Parents and Caregivers. *Caring For Kids* [Internet]. 2009 Nisan. Available from: <http://www.caringforkids.cps.ca/>.
47. Şule Bilir BA. *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınevi; 1977.
48. Hurlock EB. *Child Development*. London: McGraw-Hill Company; 1964.
49. Uçar H. *Çocukların Cinsel Eğitimi ve Bazı Cinsel Sorunlar*. İstanbul: Mert Yayıncılık; 1991.
50. Yeşilay T, Altun SA. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıftaki Öğrencilerinin Mastürbasyon Davranışıyla Baş Etme Stratejileri. *Elementary Education Online*, 8(2). 2009:593-604.
51. Yorbık Ö, Mutlu C. Çocukluk Çağı Mastürbasyonu. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi* 23 (1). 2016:59-66.
52. Şahin FT. Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi ve Yetişkinin Rolü. *Gazi Üniversitesi Anaokulu / Anasınıflı Öğretmeni El Kitabı*. İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık; 2001. p. 158-63.
53. Artan İ. *Cinsel Gelişim ve Eğitim*. Ankara: Hedef CS Basın Yayın; 2015.
54. Sığırtmaç A. *Çocuk ve Oyun*.
55. Alyanak B. Ergenlikte Cinsel Kimliğin Gelişimi ve Kaygılar. In: Vakfı TA, editor. *Cinsellik ve Cinsel Eğitim*. İstanbul: Gria Reklam Ltd Şti.; 2011. p. 33-46.
56. Öngider N. Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 5(4). 2013:220-40.
57. Snegroff S. No Sexuality Education Is Sexuality Education. *Family Planning Perspectives* 32 (5). 2000:257-8.
58. Hassan EA, Creatsas GC. A Developmental Milestone or Risk-Taking Behavior? The Role of Health Care in the Prevention of Sexually Transmitted Diseases. *Journal of Pediatric & Adolescent Gynecology* 13(3). 2000:119-24.
59. Yavuzer H. *Ana - Baba ve Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1999.

60. Ergün M. Eğitim Ve Toplum Eğitim sosyolojisine Giriş. İÜ Eğitim Fakültesi Yayınları. 1987.
61. Aral N, Kandır A, Yaşar MC. Okul Öncesi Eğitim 1. İstanbul: Ya - Pa Yayıncılık; 2001.
62. Çalışandemir F, Bencik S, Artan İ. Çocukların Cinsel Eğitimi: Geçmişten Günümüze Bir Bakış. Eğitim ve Bilim. 2008;14-27.
63. Yapıcı M. Okulun Sorumluluk Üstlenmediği Sorunlar.
64. Bogdan RC, & Biklen, S. K. . Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods. Boston: Allyn and Bacon; 1992.
65. Goetz JP, LeCompte, Margaret Diane. Ethnography and Qualitative Design in Educational Research. Cambridge: Academic Press; 1984.
66. Patton QM. How to use qualitative methods in evaluation. Londra: Sage Publications; 1987.
67. Ali Yıldırım HŞ. Nitel Araştırma Yöntemleri. İstanbul: Seçkin Yayıncılık; 2018.
68. Creswell JW. Nitel Araştırma Yöntemleri Ankara: Siyasal Kitabevi; 2014.
69. Moustakas C. Phenomenological Research Methods. Thousand Oaks: SAGE Publications Inc; 1994.
70. Education FCfH. Standards for Sexuality Education in Europe. Cologne: WHO Regional Office for Europe and BZgA 2010.
71. Artan İ. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Doğum Öncesinden Ergenliğe Çocuk Gelişimi. Ankara: Pegem Yayınları; 2016. p. 227-63.
72. Tuzcuoğlu N, & Tuzcuoğlu, S. Anne, Ben Nasıl Doğdum? . İstanbul: Morpa Kültür Yayınları; 2003.
73. Kardeş S, Güney Karaman N. . Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Çocuğun Cinsel Eğitimine İlişkin Görüşleri. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2018;18 (3):1554-70.
74. Balter AS, van Rhijn, T. & Davies, A. , . The development of sexuality in childhood in early learning settings: An exploration of Ontario Early Childhood Educators' perceptions. Canadian Journal of Human Sexuality. 2016;25(1):30-40.
75. Larsson I, & Svedin, C.-G. . Sexual experience in childhood: Young adults' recollections. Archives of Sexual Behavior. 2002;31(3):263-73.
76. Şahin FT. Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi ve Yetişkinin Rolü. Gazi Üniversitesi Anaokulu / Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı İstanbul: Ya-Pa Yayıncılık; 2001. p. 158-63.
77. Pusat PİLTEN GP. Okul Çağı Çocuklarının Oyuna İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2013; 9(2):15-31.
78. Yörükoğlu A. Çocuk Ruh Sağlığı. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım; 1994.

79. Yavuzer H. Ana - Baba ve Çocuk. İstanbul: Remzi Kitabevi; 1999.
80. Artan İ. Okul Öncesi Dönemde Cinsel Sorular. In: Artan İ, editor. Cinsel Gelişim ve Eğitim. Ankara: Hedef CS Basın Yayın; 2018.

8. EKLER

EK 1. Etik Komisyon Onayı

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

02 Ocak 2019

Sayı : 35853172/ 431-40

SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

Fakülteniz Çocuk Gelişimi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. İsmihan ARTAN sorumluluğunda yüksek lisans programı öğrencisi Özgül ÖNDER tarafından yürütülen "Okul Öncesi Kurumlarda Çalışan Çocuk Gelişimcilerin Sınıftaki Çocuklarda Gözledikleri Cinsel Davranışlar ve Bunlara Verdikleri Tepkilerin İncelenmesi" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun 19 Aralık 2017 tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Rahime M. NOHUTCU
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Görevi	Görevi	Paraf
Memur	29.12.2019	
Şef	29.12.2019	
Şb.Md.	29.12.2019	
Şen.Sek.Yrd.	29.12.2019	
Şen.Sek.	29.12.2019	

Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 3001 - 3002 • Faks: 0 (312) 311 9992
E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr • www.hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:
Yazı İşleri Müdürlüğü
0 (312) 305 1008

EK 2. Demografik Bilgi Formu

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Bu bilgi formu Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Programı'nda Prof. Dr. İsmihan Artan danışmanlığında yürütmekte olduğum yüksek lisans tezimde kullanılmak amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara verdiğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak ve araştırmada kullanıldıktan sonra silinecektir. Lütfen tüm soruları eksiksiz cevaplandırınız.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Özgül Önder Demirbaş

E-Posta: ozonder@metu.edu.tr

Telefon: 0312 210 27 29

1) Yaş:

2) Cinsiyet:

a) Kadın

b) Erkek

3) Medeni Durumu:

4) Eğitim Düzeyi:

a) Lise

b) Önlisans

c) Lisans

d) Yüksek Lisans

e) Doktora

5) Kurumda Çalışılan Pozisyon:

6) Mesleki Deneyim Süresi:

7) Mesleki Deneyimler:

.....
.....
.....
.....
.....

8) Daha Önce Çalıştığımız Yaş Grupları:

.....

9) Şu an Çalıştığımız Yaş Grubu:

10) Son Mezun Olunan Okul / Bölüm / Anabilim Dalı:

.....

11) Erken çocukluk döneminde cinsel gelişim hakkında eğitim aldınız mı?

(Cevabınız evetse lütfen aldığınız eğitim hakkında kısaca bilgi veriniz.)

.....
.....
.....
.....

EK 3. Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Özgül Önder tarafından yüksek lisans tezi olarak yürütülmektedir.

Çalışmanın amacı; okul öncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin 36 - 72 aylık çocuklarda gözledikleri cinsel davranışların ve bu davranışlara verdikleri tepkilerin incelenmesidir.

Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayalıdır.

Çalışmada, sizden kimlik belirleyici hiçbir bilgi istenmemektedir. Cevaplarınız tamamen gizli tutulacak ve sadece araştırmacı tarafından değerlendirilecektir; elde edilecek veriler yalnızca bu çalışmada kullanılacaktır. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüşülen kişilerin isimleri kesinlikle çalışmaya yansıtılmayacak, bunun yerine takma isimler kullanılacaktır. Görüşme boyunca gerçekleşen konuşmaların yazıya dökülmesini kolaylaştırmak amacı ile ses kaydı yapılacaktır. Bu ses kaydı, yazıya döküldükten hemen sonra silinecektir.

Çalışma, genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Bununla beraber, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz görüşmeyi yarıda bırakıp çıkmakta serbestsiniz. Böyle bir durumda çalışmacıya, görüşmeyi tamamlamayacağınızı söylemek yeterli olacaktır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Çocuk Gelişimi Bölümü öğretim üyelerinden Prof. Dr. İsmihan Artan (Tel: 0312 305 15 26; E-Posta: ismihan@hacettepe.edu.tr) ya da, Özgül Önder (Tel: 0312 210 27 29; E-Posta: ozonder@metu.edu.tr) ile iletişim kurabilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz).

Katılımcının

Adı Soyadı:

İmzası:

EK 4. Bireysel Görüşme Formu

Bireysel Görüşme Formu

Araştırma Sorusu:

Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan çocuk gelişimcilerin, 36-72 aylık çocuklarda gözledikleri cinsel içerikli davranışlar ve bu davranışlara verdikleri tepkiler nelerdir?

Tarih ve Saat :

Yer :

Görüşmeci :

Görüşülen Kişi :

GİRİŞ

Merhaba, ben Özgül Önder. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisiyim.

Yürütmekte olduğum yüksek lisans tezi çalışması kapsamında, okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmen olarak çalışan çocuk gelişimcilerin sınıflarındaki çocuklarda gördükleri cinsel davranışlarla ilgili deneyimleri hakkında bir araştırma yapmaktayım ve sizinle deneyimleriniz hakkında konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, öğretmenlerin ne gibi deneyimler yaşadıklarını ve bu deneyimleri hangi durum veya koşulların etkilediğini ortaya çıkarmaktır.

Sizlerle görüşme yapıyorum, çünkü sizi, bu süreci birebir yaşayıp tüm boyutları ile değerlendirebilecek bir birey olarak görüyorum. Bu nedenle sizin, sınıfınızda gözlemlediğiniz cinsel davranışlar ile ilgili deneyimlerinizi ve bu deneyimlerinize etki eden durum veya koşulları öğrenmek istiyorum. Bu çalışmaya katılmayı kabul ettiğiniz için teşekkür ediyorum.

Görüşme sürecinde söyleyeceklerinizin tamamı gizli tutulacak ve yalnızca bu araştırma amacı ile kullanılacaktır. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken, görüşülen bireylerin isimleri kesinlikle rapora yansıtılmayacak, bunun yerine bireylere verilecek numaralar kullanılacaktır. İzin verirseniz görüşme boyunca gerçekleşen

konuşmaların yazıya dökülmesini kolaylaştırmak amacı ile ses kaydı yapmak istiyorum. Bu ses kaydı, yazıya döküldükten hemen sonra silinecektir. Görüşmeye başlamadan önce, gönüllü katılım formunu okuyarak imzalamanız gerekmektedir. Bu form, yürütülmekte olan çalışma hakkında genel bilgiler vermekle birlikte, çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı gösteren resmi bir belge niteliğindedir.

Görüşme, yaklaşık olarak 1 saat sürecektir ve genel olarak kişisel rahatsızlık verecek soruları içermemektedir. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz görüşmeyi yarıda bırakıp çıkabilirsiniz. Böyle bir durumda araştırmacıya, görüşmeyi bitirmek istediğinizi söylemeniz yeterli olacaktır.

Görüşmeye başlamadan önce söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

İzin verirseniz ses kayıt cihazlarımı açıp, sorulara başlamak istiyorum.

GÖRÜŞME SORULARI (AS: Alternatif Soru; S: Sonda Soru)

1. Ne kadar süredir öğretmenlik yapıyorsunuz?

2. Ne kadar süredir bu okulda öğretmenlik yapıyorsunuz?

3. Okuldaki bir gününüzü anlatır mısınız?

AS-3. Bir gün boyunca okulda neler yaptığınızı anlatır mısınız?

S-3.1. Çalıştığınız okulun özellikleri nelerdir?

S-3.2. Çalıştığınız sınıfın özellikleri nelerdir?

S-3.3. Günlük akışınız hakkında bize bilgi verir misiniz?

4. Cinsel gelişim ve eğitimle ilgili herhangi bir ders ya da hizmet-içi eğitim/seminere katıldınız mı?

AS-4. Cinsel gelişim ve eğitimle ilgili eğitim aldınız mı?

S- 4.1. Ne zaman katıldınız?

S- 4.2. Ne kadar süreyle katıldınız?

S- 4.3. Aldığınız eğitimi nasıl değerlendirirsiniz?

5. “Okul öncesinde cinsel davranış” tanımını sizin için ne ifade ediyor? Açıklayabilir misiniz?

AS-5. “Okul öncesinde cinsel davranış” deyince aklınıza ne geliyor?

S-5.1. Sizce cinsel davranışlar nelerdir?

S-5.2. Örnek vererek açıklar mısınız?

S-5.3. Daha detaylı açıklar mısınız?

6. Sınıfınızda karşılaştığınız cinsel davranışlardan genel olarak bahsedebilir misiniz?

AS-6. Sınıfınızda karşılaştığınız cinsel davranışlar hakkında bilgi verebilir misiniz?

S-6.1. Hangi davranışlar görülüyor?

S-6.2. Ne sıklıkla oluyor?

S-6.3. En çok ne zaman görülüyor? (Hangi saatte / aktivitede)

S-6.4. Sizce bu davranışın nedeni ne olabilir?

S-6.5. Daha detaylı açıklar mısınız?

S-6.6. Örnek verebilir misiniz?

7. Sınıfınızda karşılaştığınız cinsel davranışlarla ilgili ne gibi deneyimleriniz oldu?

AS-7. Sınıfınızda cinsel davranışlarla ilgili olduğunu düşündüğünüz neler yaşadınız?

S-7.1. Deneyiminiz neydi?

S-7.2. Bu davranışlarla karşılaştıktan sonra neler hissettiniz?

S-7.3. Bu deneyim sizi etkiledi mi? Nasıl?

S-7.4. Önceki deneyimleriniz sonraki deneyimlerinizi nasıl etkiledi?

S-7.5. Durumu aileye ilettiler mi?

S-7.6. Ailenin tepkisi ne oldu?

S-7.7. Durumu kuruma ilettiler mi?

S-7.8. Kurumun tepkisi ne oldu?

S-7.9. Davranışla ilgili süreç nasıl sonuçlandı?

S-7.10. Daha detaylı açıklar mısınız?

8. Sınıfta karşılaştığınız cinsel davranışlar hakkında yardıma ihtiyaç duyuyor musunuz?

AS-8. Cinsel davranışlarla ilgili herhangi bir destek alıyor musunuz?

S-8.1. En çok hangi davranışlar konusunda yardıma ihtiyaç duyuyorsunuz?

S-8.2. Cinsel davranışlarla karşılaştığınızda kimlerden / nasıl yardım alıyorsunuz?

S-8.3. Katkıların size yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

S-8.4. Örnek vererek açıklar mısınız?

9.Çalıştığımız kurumda çocukların cinsel davranışlarıyla ilgili kurum açısından gördüğünüz eksiklikler var mı?

AS-9. Sizce çalıştığımız kurumun cinsel davranışlara yönelik eksiklikleri nelerdir?

S-9.1. Çalıştığımız kurum cinsel davranışlarla ilgili hangi yönlerden eksiktir?

S-9.2. Bu eksiklikler sizi nasıl etkilemektedir?

S-9.3. Sizce bu eksiklikler nasıl giderilebilir?

10. Okul öncesinde cinsel davranışlar söz konusu olduğunda ne gibi tavsiyeleriniz olabilir?

AS-10. Öğretmenlerin cinsel davranışlarla karşılaşması durumunda onlara neler önerirsiniz?

S-10.1. Çocuklar ne yapmalı / nasıl davranmalı?

S-10.2. Öğretmen ne yapmalı / nasıl davranmalı?

S-10.3. Okul idaresi ne yapmalı / nasıl davranmalı?

S-10.4. M.E.B. ne yapmalı?

S-10.5. Veliler ne yapmalı / nasıl davranmalı?

11. Sormamı beklediğiniz ancak gözden kaçırdığım bir soru var mı?

12. Konuyla ilgili eklemek istediğiniz başka bir şey var mı?

Görüşmemiz burada sona erdi, desteğiniz için teşekkürler...

EK 5A. Orjinallik Raporu – Dijital Makbuz

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: Özgül Önder
Ödev başlığı: Özgül Önder
Gönderi Başlığı: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Ç...
Dosya adı: Özgül ÖNDER.docx
Dosya boyutu: 172.7K
Sayfa sayısı: 115
Kelime sayısı: 28,101
Karakter sayısı: 194,651
Gönderim Tarihi: 18-Eyl-2019 10:20AM (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 1175003714

EK 5B. Orijinallik Raporu

Tezin Başlığı: Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Çocuk Gelişimcilerin Sınıftaki Çocuklarda Gözledikleri Cinsel Davranışlar ve Bunlara Verdikleri Tepkilerin İncelenmesi

Öğrencinin Adı Soyadı: Özgül ÖNDER

Dosyanın Toplam Sayfa Sayısı: 139

ORIJINALLIK RAPORU

% 19	% 17	% 2	% 10
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	scholar.googleusercontent.com İnternet Kaynağı	% 1
2	katalog.marmara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
3	mebk12.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
4	canli-slayt-arsivi-izle-indir.blogspot.com.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	dergipark.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	Submitted to TechKnowledge Turkey Öğrenci Ödevi	% 1
7	www.ilkogretim-online.org.tr İnternet Kaynağı	% 1
8	www.anneoluncaanladim.com	

9. ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Özgül Önder Demirbaş
Doğum Yeri ve Tarihi: Sinop 13.06.1987
Uyruğu: T.C.
Unvanı: Çocuk Gelişimci
Mail: ozonder@metu.edu.tr
Cep Tel: 0542 786 06 57
Çalıştığı Kurum: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Yuva ve Anaokulu Müdürlüğü

ÖĞRENİM DURUMU:

Derece	Alan	Üniversite	Yıl
Lisans	Çocuk Gelişimi Bölümü	Hacettepe Üniversitesi	2011
Yüksek Lisans	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı	Hacettepe Üniversitesi	-

MESLEKİ DENEYİMLERİ:

Alan	Kurum	Yıl
Özel Eğitim	İnci Ser Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi	2011 - 2011
Okul Öncesi Eğitimi	Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yuva ve Anaokulu Müdürlüğü	2011 – Devam Ediyor

YAYINLAR:

Uluslararası bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler

- Önder Ö, Artan İ. Okul Öncesi Kurumlarda Öğretmen Olarak Çalışan Çocuk Gelişimcilerin Sınıflarındaki Çocuklarda Gözlemledikleri Cinsel Davranışlar Ve Bunlara Verdikleri Tepkilerin İncelenmesi. Uluslararası IV. Çocuk Gelişimi Kongresi: Ankara; 22/10/2018 – 24/10/2018

Yazılan ulusal kitaplardaki bölümler

- Cinsel Gelişim ve Eğitim, Bölüm adı: (Okul Öncesi Dönemde Görülen Cinsel Davranışlar) (2018)., Hedef CS Yayıncılık, Editör: İsmihan Artan, Basım Sayısı:1, Türkçe, (ISBN: 978 – 605 – 9877 – 44 – 2)

